

BK
766

~~Page 64~~
~~Alt 72~~

OR

60.
ΑΛΗΘΟΦΩΝΗΣΕΙΣ ΜΗΤΡΙΚΑΙ

πρὸς

ΨΕΥΔΟΦΩΝΗΣΕΙΣ ΑΝΤΙΜΗΤΡΙΚΑΣ

ἐκτεθεῖσαι ὑπὸ

Ν. ΛΟΓΑΔΟΥ

Δικαιοφύλακος τῆς τοῦ ΧρISOY μεγάλης Ἐκκλησίας,

χάριν τῶν ὁμογενῶν.

ΔΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΤΟΥ ΕΤΓΕΝΟΥΣ ΚΑΙ

ΕΝΤΙΜΟΤΑΤΟΥ ΕΝ ΠΡΑΓΜΑΤΕΤΤΑΙΣ

ΚΥΡΙΟΥ

ΕΙΣΤΑΘΙΟΥ ΚΑΤΑΚΟΤΖΗΝΟΥ.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ

ΛΑΥΡΙΩΤΟΥ

ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ. 7.

ΕΝ ΒΕΝΕΤΙΑ.

Ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς Τυπογραφίας
Φραγκίσκου Ἀνδρεόλα.

ΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΟΝ

Μητροπολιτὴ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ

“ Εἴτις ἑτεροδιδασκαλεῖ, καὶ μὴ προσέρχεται
ὕγιαίνουσι λόγοις τοῖς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ, καὶ τῇ κατ' εὐσέβειαν διδασκαλίᾳ, τετύ-
φωται, μηδὲν ἐπιστάμενος, ἀλλὰ νοσῶν περὶ ζη-
τήσεις καὶ λογομαχίας . . . ἀφίστασο ἀπὸ τῶν
τοιούτων . „ Παῦλ. πρὸς Τιμόθ. Α'. 3-5.

“ Ὡς Τιμόθεε, τὴν παρακαταθήκην φύλαξον,
ἐκτρεπόμενος τὰς βεβήλους κenoφωνίας, καὶ ἀντι-
θέσεις τῆς ψευδωνύμου γνώσεως· ἦν τινες ἐπαγ-
γελλόμενοι, περὶ τὴν Πίστιν ἡστόχησαν.

ὁ αὐτ. αὐτόθ. 20.

ΤΩ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΩ

ΘΕΙΟΤΑΤΩ ΚΑΙ ΣΟΦΩΤΑΤΩ

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΩ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗ ΚΟΥΡΙΛΑ

ΚΤΡΙΩ ΚΤΡΙΩ

ΑΥΕΟ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΩ

ΟΦΕΙΛΟΜΕΝΟΝ ΤΟΔΕ ΠΡΟΣΦΩΝΗΜΑΤΙΟΝ.

Εἰς τοὺς ἀκαμάτους ἀγῶνας, εἰς τὰ θεῖα ἔρ-
μήματα, εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς Εὐσεβείας ἄκρατον ζῆ-
λον τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος, πᾶς τις
βέβαια, κατὰ τοὺς παρόντας ἀκροβολισμοὺς ἐ-
ναντίον τῆς μητρὸς Ἐκκλησίας, ὀφείλει ἀνθαιρέ-
τως νὰ τάξῃ ἑαυτὸν ὑπὸ τὴν θεσπεσίαν σημαίαν
Της. “Ξυνὸς ἐνυάλιος” ,, καὶ πῶς εἶναι δί-
καιον νὰ μὴ συνδράμῃ τὸ κατὰ δύναμιν ἕκαστος
ὑπὸ τὴν σωτήριον ἀρχηγίαν Της: διότι κατ’ ἄλ-
λον τρόπον, ἐπειδὴ ἡ σιωπὴ δηλοῖ συγκατάθε-
σιν, βέβαια προδοσία λογίζεται ἀδικαιολόγητος
τῶν ὑψηλῶν ἀνατάσεων τῆς Θεοφόρου καρδίας
Της, καὶ λειποταξία ἀγενῆς τῶν οὐρανίων Δογ-
μάτων τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, οὗ τινος θεοκινήτω

δ.

σοφία διεκδικεῖς τὸ Χριστεπώνυμον πλήρωμα·
“Καὶ δώσω ὑμῖν Ποιμένας κατὰ τὴν καρδίαν μου, καὶ ποιμανοῦσιν ὑμᾶς ποιμαίνοντες μετ’ ἐπιστήμης” „ Ἰερεμίας φησὶν ὁ Θεόπνευστος (Κεφ. γ’. ις’.) καὶ τοιοῦτος ἡμῖν Ἄυτός, Ἀρχιποίμην Θεόσδοτος, ὃς ποιμαίνει ἡμᾶς μετ’ ἐπιστήμης Θεοπρεποῦς, εἰς λειμῶνας σωτηριώδεις καὶ ζωηφόρους.

Ταῦτα εἰδὼς, καὶ ἐν πεποιθήσει πρεσβεύων, Πανσέβαστε Δέσποτα, ἰδοὺ προσέρχομαι εὐλαβῶς, καὶ ὀλοφύχως προσφέρω τῇ Ὑμετέρᾳ Παναγιότητι, τὰ παρόντα ἀμυντήρια ὅπλα· τὰ ὅποια, ἂν καὶ μικρά, ἂν καὶ ἀσθενῇ καὶ ἀνίσχυρα, ὡς πρὸς ἄλλα οἷον εἰπεῖν Ἡφαιστότευκτα· ἀλλ’ ὅμως, εὐλογηθέντα τε καὶ χαριτωθέντα τῇ ἐκ τοῦ ἐνοίκου Αὐτῇ Πνεύματος ἐνέργειᾳ καὶ χάριτι, δὲν θέλουσιν εἶναι διόλου ἀσυντελεῖ, μάλιστα δέ, συντελεστικώτατα, εἰς τὰ προκείμενα ἀγωνίσματα. Οὕτω πέποιθα, ὅτι τῇ δραστηκῇ εὐλογίᾳ Της, τοιαῦτα βέβαια ἔσονται· οὕτω φρονῶ, οὕτω πρεσβεύω· καὶ ἡ πεῖρα, διδάσκαλος.

Δεχθῆτω λογπὸν αὐτὰ εὐμενῶς, ἅτε δὴ συνωδὰ ταῖς ἀξιαγάστοις ῥοπαῖς τῆς γενναιοφροσύνης Της· καὶ, χωρὶς ρὰ ἀποβλέψῃ εἰς τὴν

μι-

6.
μικρότητα καὶ εὐτέλειαν τοῦ προσφέροντος, ἀλλ' εἰς τὸ πρόθυμον αὐτοῦ, καὶ τὸν δίκαιον ζήλον του, ἐχέτω αὐτὸν ὑπὸ τὴν ἀγαθοδοτίδα προστασίαν Της, συγχωρήσασα αὐτῷ νὰ κηρύττεται διχπαντὸς, ὡς ἐφίεται .

ΤΗΣ ΤΜΕΤΕΡΑΣ ΘΕΙΟΤΑΤΗΣ ΚΑΙ ΣΟΦΩΤΑΤΗΣ
ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΟΣ.

Λάτρις ταπεινός

αωλβ'. Ἰαννουαρ. ιγ'.
ἐν Φαναρίῳ .

Ν. ὁ Λογάδης .

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΝΤΕΤΕΛΟΜΕΝΟΥΣ.

Παρακαλοῦνται ὅσοι τῶν ὁμογενῶν τύχοι νὰ λάβωσιν εἰς χεῖρας τὸ παρὸν ποιημάτιον, ἂν τυχὸν καὶ ἡδύλον εἶναι προκατειλημμένοι κατὰ ἢ ὑπὲρ τοῦ ποιήσαντος, νὰ λάβωσιν ὅμως ὑπομονήν, ἕως ὅτου νὰ τὸ ἀναγνώσωσιν ὅλον μετὰ τινος προσοχῆς· καὶ ἀφ' οὗ τὸ ἀναγνώσουσι, τότε ἂν τὸ καταδικάσωσιν, ἢ ἂν τὸ δικαιώσωσι μὴ ἀπ' ἀδίας· τοῦτο εἶναι ἐλεύθερον· τοῦτο δίκαιον· τοῦτο τίμιον, καὶ ὁ συγγραφεὺς δὲν παραπονεῖται. Ἄν ὅμως, πρὸ τοῦ νὰ τὸ ἀναγνώσωσιν ὅλον, ἀλλὰ μέρος τι, κατὰ τοὺς ἐκ πλησμονῆς στομάχου ἀψιχοροῦντας, καὶ μόλις τοῦ προκειμένου βρώματος ἀπογευομένοις, καὶ παρευδὺς ἐπαηδιάζοντας· ἂν οὕτω κρίνωσι κατὰ ἢ ὑπὲρ αὐτοῦ, ὁ συγγραφεὺς μῆτε θέλει λυπηθῇ· διότι ἔχει παρήγορον τὴν τερπνοτάτην Μητέρα του, δι' ἣν ὁμιλεῖ· μῆτε πάλιν θέλει χαρῇ· διότι δὲν τὸ ἔκαμιν ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ ἐπαινεθῇ, ἀλλὰ διὰ ἐνδεχομένην τῶν εὐγνωμόνων ὠφέλειαν· τὸ ὅποιον εἶναι τῆς χαρᾶς του τὸ ἀντικείμενον· διακηρύττει ὅμως τὸ ἄλογον φέριμον τῶν τοιούτων ἀναγνυστῶν εἰς κάθε κριτήριον Εὐσυλλογιστίας, τῶν ὁποίων οἱ σοφοὶ νόμοι ἀπαγορεύουσι, πρὶν ἀκοῆς τοῦ δικαζομένου, τὴν ὁποιανδήποτε κατάφασιν ἢ ἀπόφασιν.

ὦ Πέρση· σὺ δὲ ταῦτα μετὰ φρεσὶ βάλλεο σῆσι,
καὶ νῦ δίκης ἐπάκουε, βίης δ' ἐπιλήθεο πάμπαν.
(Ἡσίοδ. Ἔργ. καὶ Ἡμέρ. 272.)

ΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ

εἰς ἅπερ διήρηται τὸ παρὸν βιβλιάριον.

- Α'. "Οτι ἡ Ἀγραφὸς παράδοσις εἶναι ἰσοδύναμος
τῇ Ἐγγράφῳ νομοθεσίᾳ· διὸ καὶ τιμητέα
καὶ τηρητέα, ὡς καὶ τὰ ἄλλα τοῦ Διακό-
σμου τῆς Ἐκκλησίας συστατικά. Σελ. 5
- Β'. "Οτι ἡ Κυρία Θεοτόκος, κυρίως ἐστὶ Θεο-
τόκος 16
- Γ'. "Οτι ὁ Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ, οὐχ ἀπλοῦν
ἐστὶ ξύλον καὶ εὐκαταφρόνητον, ἀλλὰ
τίμιον καὶ ζωοποιόν, καὶ τῆς σωτηρίας
ἡμῶν τιμαλφέστατον ὄργανον . . . 20
- Δ'. "Οτι ἡ Ἐκκλησία καλῶς καὶ ἀγίως ποιῇ,
τὰς ἀγίας Εἰκόνας τιμῶσα καὶ προσκυ-
νοῦσα 26
- Ε'. "Οτι οἱ Ἅγιοι πρεσβεύουσιν ὑπὲρ ἡμῶν
πρὸς Κύριον· καὶ ὅτι καὶ ἡμεῖς ὀφεί-
λομεν προσεύχεσθαι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ
ὑπὲρ ζώντων καὶ τεθνεώτων . . . 33
- Σ'. "Οτι ἡ Ἀσκητικὴ διαγωγή εἶναι οὐράνιον
σύστημα, πλὴν οὐχὶ τοῦ παντός, οὐδὲ
τοῦ τυχόντος 40
- Ζ'. "Οτι ἡ Μετουσίωσις τοῦ ἄρτου καὶ οἴνου
ἐν τῇ Ἱερουργίᾳ ἀληθέστατα γίνεται,
ἐξ αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ παραδεδομένη . 47

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ.

Τέτλαδι μῆτερ ἐμή, καὶ ἀνάσχεο κηδομένη περ·
οὔτι γε χαιρήσει, ὅς κε κακηγορή·
σῦν τε γὰρ ὀξύεντα βέλη ἴενται ἀλήταις,
ἱρῶν ἐκ Γραφέων, δοῦρά τε Θεολογίης.
Ἄιδοίη μῆτερ, χαίροις· φάτο γὰρ τεὸς ὕϊς,
οὔποτε σεῦ κρείττων, οὔτι πυλὼν αἴδου.

ΨΕΥΔΟΦΩΝΗΣΕΙΣ ΑΝΤΙΜΗΤΡΙΚΑΣ.

Καιρὸς τῷ παντὶ πράγματι, φησὶν ὁ σοφός· λοιπὸν εἶναι καὶ καιρὸς τοῦ λέγειν, καὶ καιρὸς τοῦ σιγᾶν. Ὁ καιρὸς τῆς σιωπῆς, ἀδελφοί μου, ἐπέ-
ρασε, καὶ ἤδη ἐπικρατεῖ ὁ καιρὸς τοῦ λαλῆσαι· ἐνῶ
ἄλλοτε ὁ σιωπηλὸς εἶναι σφόδρα ἐπαινετός, καὶ
ὁ κραύγαστος λίαν ἐπίμεμπτος, τῶρα μάλιστα εἶ-
ναι ἀξιοκατάκριτος, ὁ τὴν σιωπὴν ἀσπαζόμενος,
ὅποτεν ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία πάσχουσα, προσκα-
λῆται τὴν ἡμῶν ἐκάστου βοήθειαν. Μήτε ἔχει
πλέον τόπον καὶ χώραν παραδοχῆς, τὸ τὸ σοφοῦ
Ἰσοκράτους, “ οἷς μὲν ἐγὼ σοφός, οὐχ ὁ νῦν και-
ρός· οἷς δ' ὁ νῦν καιρὸς, οὐκ ἐγὼ σοφός· ” διότι
τῶρα εἶναι καιρὸς, ὥστε καὶ ὁ σοφὸς καὶ ὁ ἄσο-
φος, νὰ ρήξωσι τὴν φωνήν, νὰ λύσωσι τὰ δεσμά
τῆς σιγῆς, ἕκαστος ἀποβλέπων πρὸς τοὺς ἥττο-
νας, ἢ ὁμοίους του· “ πρὸς ἡλικας δὲ κωλίγους
σοφώτερος· ” τοὺς ἀμαθεστέρους, ἢ ἡμιμαθεῖς,
τοὺς χυδασιότερους συναδελφοὺς, τῆς παγκοίνου Μη-
τρὸς τέκνα γνήσια.

Διὸ καὶ ἐγὼ, ἐκ τοῦ βάθους τῆς ἐρημίας τῆς
 θέσεώς μου, ἐκκεντούμενος ἀπὸ τὴν σεβασμίαν
 προσκλητικὴν ταύτην φωνὴν τῆς Μητρὸς, ἰδοὺ ἀνυ-
 ψῶ, ὅσοι ἔνεστι, τὴν ἀσθματικὴν μου φωνήν, ἀπ' ἐ-
 ραντίας τῶν ἀτόπων καὶ δολίων φωνῶν· (τὰς ὁ-
 ποίας ἀφίγουσι κατὰ τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, ἄν-

δρες ἑτερομήτορες, σκοποῦντες νὰ καταστήσωσι τὰ ἀδῶά της τέκνα εἰς τὴν ἐδικήν των προσήλυτα·) καὶ τὰ γνήσια ἀντίφωνα ἀντιπέμπω, μήπως ἤθελον στηρίξῃ, ὡς ἀπὸ μέρους μου, τῆς νεολαίας τὴν ἀστήρικτον ἀθρότητα, καὶ ἐμπεδώσῃ αὐτὴν, εἰς ἃς βάσεις ἐπάτησαν τὸν πόδα, ἅμα ὅτε εἰσῆλθον εἰς τῆς βιοτείας τὸ στάδιον· ὅσοι δὲ κατὰ δυστυχίαν ἔφθασαν νὰ προσπταίσωσι, καὶ νὰ ἀποσυρῶσιν οἰκτρῶς εἰς τοὺς φαρμακεροὺς κόλπους τῆς ψευδομήτορος, μήπως ἤθελον τοὺς ἀνακαλέσῃ εἰς τὸ πατρῶον ἔδαφος, εἰς τὸ γλυκερὸν περιαύλιον τῆς γνησίας Μητρός των, ὅπου εἶδον τὰς πρώτας ἀκτῖνας τῆς Χάριτος, ὅπου ἐμύζησαν καὶ ἐβύζαζαν τὰ πρῶτα ἡδέα καὶ ἀδιάφθορα τῆς Ὁρθοδοξίας γάλακτα.

Ἀλλ' εἰς μὲν τὰ ἄλλα τῶν ἀντιφωνητῶν μας θρησκευματα παραιτοῦμαι νὰ ἀντηχήσω· μὴ ἔχων ἐνδόσιμον, δὲν θέλω νὰ ἐνοχλήσω τῶν ἀδελφῶν μου τὰ ἀκέραια αἰσθητήρια· διότι τότε ἤθελεν εἰπεῖ ὁ καθείς, ὅτι ἐκ δεισιδαίμονος ἐμπαθείας λαλῶ κατὰ τοῦ ῥήτου γενικῶς, τοῦ ὁποίου οἱ ὑπασπισταὶ τοξεύουσι μερικῶς ἐναντίον τοῦ ἐδικοῦ μου. Ταῦτα μὲν οὖν παραιτοῦμαι, εἰδὼς μάλιστα, ὅτι πρὸ ἐμοῦ ἄνδρες ἐπίσημοι ἀντετάχθησαν· (1)

ἐ-

(1) Μελέτιος ὁ Συρίγου· Δοσίθεος Ἱεροσολύμων· Μάξιμος ὁ μαργουίνιος, ὁ Κυθήρων· Μελέτιος Πηγᾶς, ὁ Ἀλεξανδρείας· Ἱερεμίας ὁ Κωνσταντινουπόλεως· καὶ ἄλλοι πολλοί. — Ἐκτοτε δὲ μέχρι τοῦδε, περίπου δύο αἰῶνας καὶ ἐπέκεινα, ἐσιώπησαν οἱ ἀντίδοχοι· νῦν δὲ πάλιν συστραφέντες συστηματικώτερον δῆθεν, ἤρξαντο νὰ προσβάλλωσιν ἡμῖν ματικώτε-

ρον,

ἐκεῖνα δέ, τὰ ὅποια ἤρξαντο νὰ ἀντιφωνῶσι μερικῶς καὶ ἡμῶν, ψευδόμενοι τὴν φωνὴν τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας· ταῦτα ἔχω σκοπὸν νὰ ἐλέγξω, ὅτι εἶναι ἐναντιώτατα ταῖς ἀληθοφωνίαις τῆς καθόλου Μητρὸς Ἐκκλησίας, τῶν Θείων Γραφῶν, καὶ τῶν παλαιῶν Ἀιρετικῶν δυσώδη ἀναμασσήματα· καὶ ἰδοὺ προκαθίσταμαι.

Δὲν εἶναι πολλοὶ χρόνοι, ἀφ' οὗ οἱ ἀπὸ Με-λίτης ἤρξαντο νὰ ἐκδίδωσι βιβλιδάρια τινα, σολο-κίζοντα τὴν περιλάλητον ἡμῶν γλῶσσαν, καὶ νὰ μᾶς τὰ στέλλωσι δι' ἀποστόλων αὐτῶν· οἵτινες εἰς ἄλλους μὲν τῶν ἡμετέρων, μετὰ ὀλιγωτάτης τιμῆς, εἰς ἄλλους δὲ καὶ δωρεὰν τὰ διανέμουσιν, ἀκόμη καὶ εἰς τὰς τριόδους αὐτὰς, μάλιστα ὅμως εἰς τὰ κοινὰ σχολεῖα· τὰ δὲ βιβλιδάρια ταῦτα ἐμπεριέχουσι μεταξὺ μὲν, ἀγαθὰ τινα καὶ σπου-δαῖα, ὅσα δηλοῖ ὅτι ἀνάγονται εἰς τὸ Γεωγραφικόν, Ἱστορικόν, Χρονολογικόν, Φιλολογικόν, Ἱστοριοεκ-κλησιαστικόν, κτλ'. ἀλλὰ μεταξὺ τούτων εἶναι καὶ οὐκ ὀλίγα παρενεσπαρμένα ὑπούλως τῆς Θρη-σκείας νοήματα· ἅπερ ἡ καθόλου Ἐκκλησία ἀπορ-ράπίσασα ἀπερράπισε, καὶ ἤδη ἀπορράπίζουσα ἀποσκορακίζει, καὶ ὁ ὀρθὸς λόγος τὰ παραπέμπει ἀθρόα εἰς τὴν διαστροφὴν τῶν ἀλογίστων προτάσεων.

Ταῦτα δέ εἰσι, κατὰ τῆς ἱερᾶς Παραδόσεως, κατὰ τῆς Κυρίας Θεοτόκου, κατὰ τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ Σταυροῦ, κατὰ τῶν ἁγίων Εἰκόνων, κα-
τὰ

ροι, ἔχοντες καὶ τινας ἐκ τῶν ἡμετέρων συμμάχους των, ἡ-
κρωτηριασμένους τὴν οἰκίαν συνείδησιν.

τὰ τῶν πρεσβειῶν τῶν Ἀγίων, κατὰ τῆς ἀσκη-
τικῆς διαγωγῆς καὶ τῶν Θείων Πατέρων, κατὰ
τῶν ἀχράντων Μυστηρίων· ἀκούσματα, ἀδελφοί,
φρικωδέστατα, πᾶσαν εὐαισθησίαν κινοῦντα εἰς
ἀγανάκτησιν, καὶ κατὰ τῶν ἐκφωνούντων αὐτὰ,
μυρίων καὶ αἰώνιων Οὐαὶ ἀπειλητικά, ἐπεὶδὴ καὶ
αὐτοὶ βλασφημοῦσι, καὶ τοὺς ἄλλους δὲν λείπουν
εὖ σκαδαλίζουσιν.

Ἀλλὰ πρὸ τοῦ εὖ ἀποδυθῶμεν εἰς τὴν πάλ-
λην, γνωρίζετε ἴσως ἀδελφοί, ὅτι οἱ ἀντίπαλοι ἡ-
μῶν περιορίζουσιν ἡμᾶς εἰς μίαν πολλὰ στερό-
χωρον Θεολογίαν περίμετρον, ἐρχόμενοι εἰς τὸ στά-
διον τῆς προσδιαλέξεως. Αὐτοὶ δὲν δέχονται, μήτε
τὴν ἱερὰν Παράδοσιν, μήτε τοὺς Θεοφόρους Πατέ-
ρας, καὶ τὰς σεπτὰς Συνόδους, τὰς Τοπικάς τε
καὶ Οἰκουμενικάς, τὸν τῆς Ἐκκλησίας Θεῖον Διά-
κονον· αὐτοὶ μόνον τὴν παλαιὰν καὶ τὴν νέαν
Γραφὴν ἀποδέχονται, καὶ ἐνίοτε καὶ τὴν ἀρχαιό-
τητα τῶν πρώτων αἰώνων τοῦ Χριστιανισμοῦ, διὰ
τοὺς σκοπούς των· σκοποὺς, τοὺς ὁποίους ὁμως
οἱ Θεόλουσι ἐπιτύχει. Αὐτοὶ Θεόλουσι εὖ ἀπο-
καταστήσωσι τάχα τὴν Ἐκκλησίαν εἰς τὴν ἀπλό-
τητάτης, εἰς τὸ πρῶτόν της κάλλος, καὶ εὖ ἀνα-
καλέσωσι τὸν κατ' αὐτοὺς Χρυσὸν αἰῶνα τῆς Ἐκ-
κλησίας, τὰ ἥθη καὶ πολιτεύματα τῶν πρώτων
Χριστιανῶν· κατάστασιν, εἰς τὴν ὁποίαν εἰ ἀντί-
παλοι πώποτε μέχρι τοῦδε δὲν ἔφθασαν, μήτε
Θεόλουσι φθάσῃ ποτέ, διὰ τὴν γνωστὴν τῶν αἰώ-
νων περιφορὰν, καὶ διὰ τὴν μετὰ τῶν ἐθῶν ἄλ-
λόκοτον αὐτῶν συμπεριφορὰν· μεταξὺ τῶν ὁποίων
ζητοῦσι εὖ ἀρχαιρεσιάζουσιν οὐχὶ κατὰ Θεόν, ἀλ-
λὰ κατὰ ἄνθρωπον.

Ἄλ.

Ἀλλὰ τάχα, διότι τόσον ἀδίκως μᾶς ἀφαρ-
πάζουσι τὰ ὅπλα τοῦ Διακόσμου τῆς Ἐκκλησίας,
ὑποχρεοῦντες ἡμᾶς μὲ τὰ οἰκεϊά των μόνον ὅπλα
ὑ ἀντιπαραταττώμεθα· διὰ τοῦτο ἡμεῖς πρέπει νὰ
ἀποδειλιάσωμεν; πρέπει νὰ ἀποφύγωμεν τὸν ἀ-
γῶνα; οὐχί· λοιπὸν ἃς ὑπερασπισθῶμεν τὰ ὅ-
πλα μας· ἃς τιμήσωμεν τὴν ὑπόληψιν τῶν ἀρμά-
των μας· ἃς ἔμβωμεν λοιπὸν εἰς τὸ στάδιον, καὶ
ἐλπίζομεν εἰς τὴν ἐξ ὕψους βοήθειαν, ὅτι μεθ' ἡμῶν
ἡ νίκη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Ὅτι ἡ Ἀγραφὸς Παράδοσις εἶναι ἰσοδύναμος τῇ
Ἐγγράφῳ νομοθεσίᾳ· διὸ καὶ τιμητέα καὶ τη-
ρητέα, ὡς καὶ τὰ ἄλλα τοῦ Διακόσμου τῆς Ἐκ-
κλησίας συστατικά.

1. Παράδοσις καθ' ἡμᾶς εἶναι γινῶσις ἢ ἔγγρα-
φος, ἢ ἄγραφος, μυστηρίων, δογμάτων, καὶ ἐθίμων
Ἐκκλησιαστικῶν. Εὐθύς ὁ ἱερὸς Λουκᾶς ἐν τῇ
ἀρχῇ τοῦ Εὐαγγελίου, ἐκ παραδόσεως γράφει τὴν
βιογραφίαν τοῦ Ἰησοῦ· “ Καθὼς παρέδωσαν ἡ-
μῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρεταὶ γενόμε-
νοι τοῦ Λόγου· „ Παύλ. πρὸς Τιμόθ. Β'. κφ. α.
13. “ Ὑποτύπωσιν ἔχε ὑγιαίνόντων λόγων, ὧν
παρ' ἐμοῦ ἤκουσας ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ τῇ ἐν
Χριστῷ Ἰησοῦ. „ Καὶ πρὸς Θεσσαλον. Β'. κεφ.
β'. 15. “ Ἄρα οὖν, ἀδελφοί, στήκετε καὶ κρατεῖ-
τε τὰς παραδόσεις, ἃς ἐδιδάχθητε εἴτε διὰ λόγου,
εἴτε δι' ἐπιστολῆς ὑμῶν· „ Καὶ πρὸς Κορινθ. Α'.
κεφ. ια'. 2. “ Ἐπαινῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, ὅτι πάν-
τα μου μέμνησθε, καὶ καθὼς παρέδωκα ὑμῖν, τὰς
πα-

παραδόσεις κατέχετε “· Αὐται αἱ πρῶτισται πηγαι τῆς ἱερᾶς Παραδόσεως.

2. “Ἄς ἔλθωμεν κατωτέρω. Διονύς. ὁ Ἀρεοπαγ. Οὐραν. Ἱεραρχ. κεφ. α’. “Οὐσία γὰρ τῆς καθ’ ἡμᾶς ἱεραρχίας ἐστὶ τὰ Θεοπαράδοτα λόγια. Σεπτότατα δὲ λόγια ταῦτα φημέν, ὅσα πρὸς τῶν ἐνθέων ἡμῶν ἱεροτελεστῶν ἐν ἀγιογράφοις ἡμῖν καὶ Θεολογικαῖς δεδῶρηται δέλτοις· καὶ μὴν, ὅσα πρὸς τῶν αὐτῶν ἱερῶν ἀνδρῶν αὐλωτέρᾳ μνήσει καὶ γείτοσι πως ἤδη τῆς οὐρανίου ἱεραρχίας, ἐκ νοὸς εἰς νοῦν, διὰ μέσου λόγου σωματικοῦ μὲν, αὐλωτέρου δὲ ὅμως, γραφῆς ἐκτὸς, οἱ καθηγεμόνες ἡμῶν ἐμύθησαν, οὐδὲ ταῦτα τῶν ἐνθέων ἱεραρχῶν, εἰς τὸ τῆς ἱεουργίας κοινὸν ἀπαρακαλύπτοις ρήσεσιν, ἀλλ’ ἐν συμβόλοις ἱεροῖς παραδεδωκότων.”

“Ἄν δὲ, ὡς πρὸς τινὰς ἐναντίους παλαιούς τε καὶ νεωτέρους, (1) τὰ τοῦ Διονυσίου λογίζονται ψευδεπίγραφα, ὅμως ὡς πρὸς τὴν Παράδοσιν, ἣτις ἔφθασεν ἕως τῶν ἡμερῶν τοῦ ψευδεπιγράφαντος, ἀπὸ διαδοχῆς εἰς διαδοχὴν ἀλυσιδωτῶς, ἔχουσι βριθὸς ὑπέρμεγα εἰς τοὺς ἀπαθῶς τὰ πράγματα κρίνοντας, καὶ οὐχὶ πεισματωδῶς διὰ σύστημα.

3. Ἄλλ’ εἰσαχθῇ ὁ μέγας Βασίλ. οὗ τὸ βριθός ἐστίν ἀναντίρρητον, διὰ τὴν μᾶς διδάξην σαφέστατα τὰ τῆς ἱερᾶς παραδόσεως. Οὗτος ἐν τοῖς πρὸς Ἀμφιλόχ. Κεφαλαίοις, ἐν κεφ. κθ’. ἀπαριθμῶν

(1) Ὁρ. περὶ τούτου Φώτ. ἐν Μυριοβίβ. Κώδ. α’. — Ἀλλ’ ἔρα μοι περὶ τούτου καὶ ὀπισθεν ἐνταῦθα κεφ. ζ. 19. εἰς τὴν ἐμὴν ὑποσημείωσιν.

μῶν τοὺς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ διαφανεῖς, ὅσοι μετεχειρίσθησαν τὴν φωνήν, Σὺν, ἀναφέρει Εἰρηναῖον, καὶ Κλήμεντα τὸν Ῥωμαῖον, καὶ Διονύσιον τὸν Ῥωμαῖον, καὶ τὸν Ἀλεξανδρέα Διονύσιον, καὶ τὸν Παλαιστινὸν Εὐσέβιον, ἀξιόπιστον διὰ πολυπειρίαν, καὶ Ὠριγένην, ὅς οὐ πάνυ τι ὑγιεῖς περὶ τοῦ Πνεύματος τὰς ὑπολήψεις εἶχεν ἐν παῶσιν· (1) εἶτα ἐπιφέρει· “Οὕτως, οἶμαι, τῆς Παραδόσεως τὸ ἰσχυρὸν ἐνῆγε πολλάκις τοὺς ἄνδρας, καὶ τοῖς οἰκείοις αὐτῶν δόγμασιν ἀντιλέγειν.”

Ἐν δὲ κεφ. κή. “Πρὸς γεμὴν τὸ ἀμάρτυρον καὶ ἄγραφον εἶναι τὴν σὺν τῷ Πνεύματι δοξολογίαν, ἐκεῖνο λέγομεν, ὅτι εἰ μὴδὲν ἕτερον ἄγραφον, μὴδὲ τοῦτο παραδεχθῆτω· εἰ δὲ τὰ πλεῖστα τῶν μυστικῶν ἀγράφως ἡμῖν ἐμπολιτεύεται, μετὰ πολλῶν ἐτέρων καὶ τοῦτο καταδεξώμεθα. Ἀποστολικὸν δέ, οἶμαι, καὶ τὸ ταῖς ἀγράφοις Παραδόσεσι παραμένειν· ἐπαινῶ γάρ, φησιν, ὑμᾶς, ὅτι πάντοτέ μου μέμνησθε, καὶ καθὼς παρέδωκα ὑμῖν τὰς παραδόσεις κατέχετε, εἴτε διὰ λόγου, εἴτε δι' ἐπιστολῆς· ὧν μία ἐστὶ καὶ ἡ παρούσα αὕτη, ἣν οἱ ἐξ ἀρχῆς διαταξάμενοι, παραδιδόντες τοῖς ἐφεξῆς, συμπροϊούσης αἰὲ τῷ χρόνῳ τῆς χρήσεως διὰ μακρᾶς

(1) Ὁ Κλήμης, ἐπίσκοπος Ῥώμης, ἐώρακε καὶ συνωμίλησε μετὰ τῶν μακαρίων Ἀποστόλων ζῶν ἐν ἰτεὶ ἀπὸ Χριστοῦ πβ. ὁ δὲ Εἰρηναῖος, Ἐπίσκοπος Λουγδούνων, ἠκμασεν ἐν ἰτεὶ ρξ'. οἱδὲ Διονύσιοι, ὧν ὁ μὲν, Ῥώμης ὁ δὲ, Ἀλεξανδρείας ἐ χρημάτισαν Ἐπίσκοποι, καὶ Ὠριγένης ὁ μέγας, ἐν ἰτεὶ σνδ'. Εὐσέβιος δὲ ἠνθῆσεν ἐν ἰτεὶ τκί. Βασίλειος δὲ ὁ Οὐρανοφάντωρ, ἐν ἰτεὶ τξδ'.

κρᾶς συνηθείας, ταῖς Ἐκκλησίαις ἐγκατερρίζωσαν . . . δυσωπητικὰ γάρ πως τὰ παλαιὰ τῶν δογμάτων, οἷονεὶ πολιᾷ τινι τῇ ἀρχαιότητι τὸ αἰδέσιμον ἔχοντα. „

4. Ἀλλ' ἄς δείξωμεν ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ Ἀγίου ἄλλα ἐπιχειρήματα, καὶ ἐκ τοῦ ὁμοίου λαμβανόμενα ἄλλα, τὰ ὅποια ἀδιρίτως συνιστῶσι τὰ τῆς ἱεράς Παραδόσεως· λέγει γὰρ οὗτος κεφ. κζ'. τῶν πρὸς Ἀμφιλόχ. “ Τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ πεφυλαγμένων δογμάτων καὶ κηρυγμάτων, τὰ μὲν ἐκ τῆς ἐγγράφου διδασκαλίας ἔχομεν· τὰ δὲ ἐκ τῆς τῶν Ἀποστόλων παραδόσεως, διαδοθέντα ἡμῖν ἐν μυστηρίῳ, παρεδεξάμεθα· καὶ τούτοις οὐδεὶς ἀντερεῖ, ὅς τις γε καὶ μικρὸν τῶν θεσμῶν τῆς Ἐκκλησίας πεπεύραται· εἰ γὰρ ἐπιχειρήσαιμεν τὰ ἀγραφα τῶν ἐθνῶν, ὡς μὴ μεγάλην ἔχοντα τὴν δύναμιν, παραιτεῖσθαι, λάθοιμεν ἂν εἰς αὐτὰ τὰ καίρια ζημιοῦντες τὸ Εὐαγγέλιον· μᾶλλον δὲ, εἰς ὄνομα φιλὸν τὸ κήρυγμα περιστῶντες· οἷον, (ἵνα τοῦ πρώτου καὶ κοινοτάτου μνησθῶ·) τῷ τύπῳ τοῦ Σταυροῦ, τοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἠλπικότας, κατασημαίνεσθαι, τίς ὁ διὰ γράμματος διδάξας; Τὸ πρὸς ἀνατολὰς τετράφθαι κατὰ τὴν εὐχὴν, ποῖον ἡμᾶς ἐδίδαξε γράμμα; Τὰ τῆς ἐπικλήσεως ῥήματα ἐπὶ τῇ ἀναδείξει τοῦ ἄρτου τῆς Εὐχαριστίας, καὶ τοῦ ποτηρίου τῆς Εὐλογίας, τίς τῶν Ἀγίων ἐγγράφως ἡμῖν καταλέλοιπεν; οὐ γὰρ δὴ τούτοις ἀρκούμεθα, ὧν ὁ Ἀπόστολος, ἢ τὸ Εὐαγγέλιον ἐπεμνήσθη, ἀλλὰ καὶ προλέγομεν καὶ ἐπιλέγομεν ἕτερα, ὡς μεγάλην ἔχοντα πρὸς τὸ μυστήριον τὴν ἰσχύν, ἐκ τῆς ἀγράφου διδασκαλίας παραλαμβάνοι-

νοντες. Εὐλογοῦμεν δὲ τό, τε ὕδωρ τοῦ Βαπτίσματος, καὶ τὸ ἔλαιον τῆς Χρίσεως, καὶ προσέτι αὐτὸν τὸν βαπτίζομενον, ἀπὸ ποίων ἐγγράφων; Οὐκ ἀπὸ τῆς σιωπωμένης καὶ μυστικῆς παραδόσεως; Τί δαί; αὐτὴν τοῦ ἐλαίου τὴν χρίσιν, τίς λόγος γεγραμμένος ἐδίδαξε; Τὸ δὲ τρίς βαπτίζεσθαι τὸν ἄνθρωπον, πόθεν; Ἄλλα δέ, ὅσα περὶ τὸ Βάπτισμα, ἀποτάσσεσθαι τῷ Σατανᾷ, καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ, ἐκ ποίας ἐστὶ γραφῆς; οὐκ ἐκ τῆς ἀδημοσιεύτου ταύτης καὶ ἀπορρήτου διδασκαλίας, ἣν ἐν ἀπολυπραγμονήτῳ καὶ ἀπεριέργῳ σιγῇ οἱ Πατέρες ἡμῶν ἐφύλαξαν, καλῶς ἐκεῖνο δεδιδαγμένοι, τῶν μυστηρίων τὸ σεμνὸν ἐν σιωπῇ διασώζεσθαι; ... Ἐπιλείπει με ἡ ἡμέρα τὰ ἄγραφα τῆς Ἐκκλησίας μυστήρια διηγούμενον. „

5. Οὕτω λοιπὸν ἀποδεικνύεται ἀραρέτως ἡ ἱερά τῆς Ἐκκλησίας Παράδοσις καὶ ἐκ τῶν σοφῶν παρατηρήσεων τοῦ ἀγ. Βασιλείου· καὶ εἰς τοὺς προσέχοντας, καὶ μὴ ἐθελοκαχοῦντας, ἀπ' ἐναντίας τῆς χρεωστούμενης ταπεινοφροσύνης εἰς τὰ τοιαῦτα, εἶναι φηλαφητὴ ἡ ἀλήθεια.

6. Ἀλλ' ἡμεῖς, χάριν τῶν ἀπλουστέρων ἀδελφῶν, θέλομεν προσεπιδαφιλεύσῃ εἰς τὸ κοινότερον καὶ τὰ ἐκ τῆς Δογματικῆς Πανοπλίας τοῦ Ζυγαδηνοῦ, τοῦ ἐπὶ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ ἀκμάσαντος ἱεροῦ συγγραφέως, περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ιβ'. αἰῶνος· (*) λέγει οὖν Τίτλ. κγ'. “ Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα εἶναι, τὰ ὅποια ὁ μὲν Χριστὸς κατ' ἄλ-

(*) Ἐβασίλευσαν Ἀλέξιος ὁ Κομνηνὸς περὶ τὰ φριή. ἔτη ἀπὸ Χριστοῦ.

ἄλλον τρόπον τὰ παρέδωκεν, οἱ δὲ Ἀπόστολοι, καὶ οἱ μετ' ἐκείνους διάδοχοι, οἱ τῶν Ἐκκλησιῶν προεδρεύοντες, κατ' ἄλλον τὰ διέταξαν τρόπον διὰ νὰ γίνωνται, ὅχι ὅτι ἠναντισῦντο εἰς τὸν Χριστόν· πῶς γίνεται; ἀλλὰ, ἐπειδὴ ὁ διωγμὸς ἐξέλιπε, καὶ ἐπλατύνετο καὶ ἤυξανε πλεονὴς ἡ Πίστις, ἤυξανον λοιπὸν καὶ αὐτοὶ μὲ ὅλην τὴν ἄδειαν, τοῦ Χριστοῦ τὰ μυστήρια, εἰς δόξαν καὶ μεγαλωσύνην αὐτοῦ· ἤγουν, ὁ μὲν Χριστὸς, θέλων νὰ βαπτισθῇ, δὲν ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ εἰς δυσμὰς, ἀπαρνηθεὶς διὰ λόγου τὸν Σατανᾶν· μήτε ἐπέστρεψε πρὸς ἀνατολὰς, συντασσόμενος τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ· μήτε τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως, τὸ, Πιστεύω, ἀνήγγειλε· μήτε τὰς εὐχὰς ὑπέδέχθη τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος· μήτε εἰς κολυμβήθραν ἐβαπτίσθη· μήτε ἐχρίσθη μὲ ἔλαιον, ἢ μὲ μύρον· μήτε παρευθὺς ἀφ' οὗ ἐβαπτίσθη, ἐκοινώνησε τῶν ἀχράττων Μυστηρίων· ἡμεῖς ὅμως βαπτιζόμενοι, ὅλα τὰ ρηθέντα, ἄλλα μὲν τὰ ἐνεργοῦμεν, ἄλλα δὲ τὰ δοκιμάζομεν εἰς τὸν ἑαυτόν μας. (*) Καὶ πάλιν, ὁ μὲν Χριστὸς, τὸ μυστήριον τῆς πνευματικῆς Θυσίας, δὲν τὸ παρέδωκεν εἰς Ἐκκλησίαν, ἀλλ' εἰς ἀνώγειον κοινόν, καὶ εἰς τράπεζαν κοινὴν, καὶ ἀφ' οὗ ἔφαγε πρότερον ἄλλα φαγητά, καὶ καθήμενος, καὶ χωρὶς νὰ ᾔναι φορεμένος ἱερατικὴν στολὴν, καὶ χωρὶς νὰ μεταχειρισθῇ τὴν Ἀκολουθίαν τῆς ἱερᾶς Λειτουργίας, μὲ ψαλμοὺς καὶ

(*) Ἀμαρτάνουσι λοιπὸν οἱ μὴ τὸ βαπτισθῆν ὑπὸ τῶν ἀχράντων Μυστηρίων μεταλαμβάνοντες· τὸ ὁποῖον καὶ Ἰωσήφ ὁ Βρυέν. βεβαιοῖ. Τόμ. Γ'. σελ. 106.

καὶ ὕμνους, καὶ ᾠδὰς πνευματικάς· ἡμεῖς ὁμῶς καὶ εἰς Ἐκκλησίαν ἐκτελοῦμεν τὴν θείαν μυσταγωγίαν, καὶ ἐπάνω τῆς ἁγίας Τραπέζης, (τὸ πνευματικὸν τοῦτο θυσιαστήριον·) καὶ ἰηστικοί, καὶ ὀρθοὶ στεκόμενοι, καὶ ἐνδεδυμένοι τὴν ἱερατικὴν στολὴν, καὶ μεταχειριζόμενοι ψαλμοὺς καὶ ὕμνους, καὶ ᾠδὰς πνευματικάς· διότι αἱ καταστάσεις τῶν καιρῶν συνειθίζουσι πολλάκις νὰ ἀλλάζωσι τὰ πράγματα, καὶ τὰ παλαιότερα νὰ τὰ καινοτομήσιν, ὅχι διὰ ἀναίρεσιν ἐκείνων, ἀλλὰ διὰ τάξιν εὐπρεπεστέραν, ἐξ αἰτίας τῆς ὑστερινῆς ἐλευθερίας, καὶ διὰ τὸ τῆς προαιρέσεως ἀνεμπόδιστον· διότι οἱ Ἀπόστολοι, καὶ οἱ μετ' αὐτοὺς ἀληθεῖς Ποιμένες, καὶ ὀρθοὶ Διδάσκαλοι τῶν Ἐκκλησιῶν, κινούμενοι βέβαια ὑπὸ Πνεύματος ἁγίου, καὶ ἔχοντες παρ' ἐκείνου τὴν ἑλλαμψιν, καὶ τὸν ἐσωτερικὸν φωτισμὸν, ἄλλα μὲν ἥλλαξαν, ἄλλα δὲ ἤυξησαν, λαβόντες ἄνωθεν τὴν τοιαύτην χάριν, καὶ ὅλα πρὸς τὸ συμφέρον ἐνεργοῦντες, καὶ θεοφιλῶς αὐτὰ διορίζοντές τε καὶ διατάττοντες. „

7. Προσκείμεθα δὲ καὶ τὰ τοῦ Συμεὼν Θεσσαλονίκης, τὰ περὶ τῆς ἱερᾶς Παραδόσεως, ἐσχάτου Θεολόγου τῆς Ἐκκλησίας μετὰ Βρυέννιον πρὸ ἀλώσεως· “ Οὐ γὰρ ἔκτινων μερικῶν, οὐδ' ἐν γωνίᾳ τὰς Παραδόσεις ἐλάβομεν, ἀλλ' ἀπὸ πάντων ἄνωθεν τῶν διαδόχων τῶν Ἀποστόλων, καὶ τῶν ὁμολογητῶν Πατέρων, τῶν καὶ θαύμασιν ἀστραφάντων, ὁμοῦ συνηγμένων πολλάκις ἐν τοῖς ἡμετέροις ὁρίοις, καὶ τῇ φιλοχρίστῳ μᾶλλον πόλει τοῦ Κωνσταντίνου. „ κτλ.

8. Ἀλλ' ἀρκεῖ ταῦτα πρὸς ἀπόδειξιν, ὅτι ἡ ἄγραφος Παράδοσις εἶναι μία πηγὴ ἀενάως προ-
 χεο-

χεομένη ἔκπαλαι μέχρι τούδε· ἡ μία ἄλυσις ἱερὰ, ἀπὸ μὲν Χριστοῦ ἠπλωμένη, μέχρι δὲ ἡμῶν διῴκνουμένη καὶ φθάγουσα, πρᾶγμα γεραρὸν καὶ σεβάσιμον, καὶ κατὰ πάντα τρόπον τηρητέον, ὡς τῇ ἐγγράφῳ αὐτῇ ἰσοδύταμον.

9. Ἡμεῖς δὲ ἐρωτῶμεν τοὺς ἐναντίους, καὶ ὡς ἀποκριθῶσιν ἡμῖν· Εἰς ποῖον Εὐαγγέλιον, εἰς ποῖον Ἀπόστολον, εὖρον τὴν λέξιν, Ἁγία Τριάς, καὶ τὴν μεταχειρίζονται ἐπ' ἀδείας; ποῦ ἄλλου ἐπιστηρίζονται, παρὰ εἰς τὴν ἀρχαίαν Παράδοσιν; Δὲν θέλουσιν εὖρει, ὅσον ἀγνωτισθῶσιν, εἰς τὴν θείαν Γραφήν, τὴν λέξιν, Ἁγία Τριάς, καὶ ὁμῶς ἰδοὺ τὴν μεταχειρίζονται. Ὁ Ἰωάννης Ἐπιστολῇ Α'. κεφ. ε'. 7. λέγει, ὅτι "Τρεῖς εἰσιν οἱ μαρτυροῦντες ἐν τῷ οὐρανῷ, ὁ Πατήρ, ὁ Λόγος, καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα· καὶ οὗτοι οἱ τρεῖς ἐν εἰσι." (1).
ἐκ

(1) Ἰστίει, ὅτι τοῦτο τὸ ἰδάφιον οὐχ εὐρίσκεται ὅλως, ὥτε παρὰ τῇ ἱερᾷ Μητροπόλει, ὥτε παρὰ τῇ Θεοφυλάκτῃ, ὥτε παρὰ τῷ Οἰκουμένῃ, ἢ παρὰ τῇ θείᾳ Κυρίλλῳ, ὡς παρητύνησεν ὁ μακαρίτης Νικεδαῖος ὁ Ἀδελφίτης· εὐρίσκειται δὲ μόνον τὸ, "ὅτι τρεῖς εἰσιν οἱ μαρτυροῦντες, τὸ Πνεῦμα, καὶ τὸ ὕδωρ, καὶ τὸ αἷμα· καὶ οἱ τρεῖς εἰς τὸ ἐν εἰσι." καὶ τοῦτο βέβαια μόνον ἀπαιτεῖ ἡ συνέχεια τοῦ ἱεράματος· δηλοῖ γὰρ οὕτως ἀτλῶς, ὅτι, "Τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐν τῷ Ἱερδαίνῃ, τὸ ὡς περισσευῶν ἐπιφοιτῆσαι ἐπὶ τῷ Ἰησοῦ· καὶ τὸ ὕδωρ καὶ τὸ αἷμα, τὸ ἐκ τῆς πλευρᾶς αὐτοῦ ἐκχυθὲν ἐπὶ τῷ Σταυρῷ, μαρτυροῦσι πάντα τὰ τρία ἐν καὶ τὸ αὐτό, ὅτι "Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ." ὁ δὲ τὸ τῷ Θεολόγῳ προκείμεν· χωρὶς τὰ ἐκτραπῶμεν εἰς ἄλλας δυσχερεῖς καὶ ἀκασταλλήλους ἐρμηνείας παρὰ τῷ Νικεδαίῳ, εὖ καλά καὶ εὐσεβεστάτας.

ἐκ τούτου βέβαια παρήχθη ἡ ἀγία Τριάς, ἀλλ' ὅμως ποῖος πρῶτος τὴν μετεχειρίσθη; ἀποκριθῆ-
 τωσαν.

10. Ἄλλο. Εἰς ποίαν Γραφὴν εὔρον τὸ, καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ, καὶ ὅμως εἰς τὸ Σύμβολον τὸ μεταχειρίζονται; Πόθεν ἔλαβον αὐτὸ τὸ Σύμβολον, ἀφ' οὗ δὲν δέχονται τὰς Θείας Συνόδους, καὶ τοὺς Πατέρας; Περιπλέον δέ, πόθεν ἔλαβον τὴν προσθήκην; καὶ ἐπειδὴ ἀπὸ ἀρχαίαν παράδοσιν, ὅχι τὴν ἔλαβον λοιπὸν ἀπὸ νεωτάτην, ἀπ' ἐναντίας τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας· τὸ ὁποῖον εἶναι σολοικισμὸς τοῦ Διακόσμου τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίας, καὶ ἀντίφασις προφανῆς τοῦ συστήματός των. Ὁλον τὸ ἁγ. Σύμβολον τῶν ἐν Νικαίᾳ Πατέρων, καὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει, εἶναι ἡρανισμένον ἀπὸ λέξεις τῆς Θείας Γραφῆς· τὸ δέ, καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ, πόθεν; Εἶναι ἀποδεδειγμένον, ὅτι ἡ προσθήκη αὕτη ἐγένετο περὶ τὸν Θ'. αἰῶνα, χωρὶς τῆς καθόλου Ἐκκλησίας τὴν γενικὴν συγκατάθεσιν.

11. Πausάσθωσαν λοιπὸν κατατρέχοντες τὴν ἀρχαίαν ἱερὰν Παράδοσιν, τὴν ὁποίαν, εἰ καὶ ἀκουσίως, διὰ τῶν ἀνωτέρω ὅμως πραγματικῶς παρεδέχθησαν. Ἄς μὴ φαντάζονται, ὅτι ἔχουσιν οὗτοι ἔξ αἰσθήσεις ὑπὲρ ἡμᾶς· καὶ ἐπομένως, καὶ τὸ νοερὸν κριτήριον ὑπὲρ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, καὶ θειοτέραν περίνοιαν, διὸ καὶ περιφρονοῦσιν. Ἄς μάθωσιν, ὅτι με πιθανολογίας σοφιστικὰς σκοτίζουσι τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ' αὐτὴ λάμπει τηλαυγῶς ὑπὸ φωτὶ τῶν Θείων Γραφῶν, καὶ τῆς σεπτῆς ἱερᾶς Παραδόσεως, καὶ τοῦ ὁρθοῦ λόγου. Ἄς ὁμολογήσωσιν; ὅτι ἡ Ἐκκλησία στρατευομένη ἐν τοῖς πρώτοις τρισὶν αἰῶσιν, ἦν πῶς ἀτελεστέρα· εἶτα
 δέ.

δὲ, ἀπαλλαγεῖσα τῇ χάριτι τοῦ Χριστοῦ τῶν πολλῶν ἐκείων, ἤρξατο τελειοποιεῖσθαι καὶ καλλωπίζεσθαι, ἐν ἐλευθερίᾳ διάγουσα· καὶ ἐξ αἰτίας τῶν κατὰ καιροῦς ἀναφυσῶν αἰρέσεων, ἔτι μᾶλλον ὑπερέλαμψεν ἐν ταῖς Τοπικαῖς καὶ Οἰκουμενικαῖς Συνόδοις, μὲν τὰς ἀνακαλύψεις καὶ προσθήκας νέων ἀληθειῶν, εἰς τῆς Οἰκουμένης τὰ πέ-
 ρατα, αἵτινες κατ' ὀλίγον ὀλίγον τὸν τέλειον Διά-
 κοσμον τῆς Ἐκκλησίας ἀπῆρτισαν. “ Δεῖ γὰρ καὶ αἰρέσεις ἐν ὑμῖν εἶναι, ἵνα οἱ δοκιμοὶ φανεροὶ γέ-
 νωται. „ ὥς φησιν ὁ Ἀπόστολος ἐν τῇ πρὸς Κο-
 ρινθ. Ἐπισ. (κεφ. ια'. 19.) Τεῦτο δὲ παρηγορεῖ καὶ ἡμᾶς ὁπωσοῦν, ὅτι καὶ αἱ ἤδη ἀνακινούμεναι αἰρέσεις τῶν παλαιῶν, λαμπρότερον τὰς ἀληθείας ἀνακαλύψουσιν, εἰς καταρτισμὸν τελεώτερον ἴσως τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Διακόσμου, καὶ στηριγμὸν τοῦ Ὁρθοδοξοτάτου πληρώματος, καὶ τῶν δοκιμω-
 τέρων ἀνάρρησιν εἰς τοῦ κόσμου τὸ θέατρον, τὸ ἀπαθὲς καὶ ἀπρόληπτον.

12. Ἀλλ' ἡμεῖς, πρὸ τοῦ νὰ εἰσχωρήσωμεν εἰς ἄλλα σπουδαῖα ἀντικείμενα, ἔχομεν, ὡς φαίνε-
 ται, τὸ δικαίωμα νὰ ἐρωτήσωμεν, πρὸς οὓς ἡμῖν ὁ ἀγῶι· Α'. Τίς κατέστησεν αὐτοὺς ἄρχοντας καὶ δικαστὰς ἐφ' ἡμᾶς. — Ὁ ζῆλος τῆς Πίστεως, ἴσως ἤθελον μᾶς ἀποκριθῇ. — Ἀλλ' αὐτὸς εἶναι κοι-
 νὸς, καὶ ἐπομένως δὲν ἀποκληρούμεθα καὶ ἡμεῖς ἀπὸ τοῦ δικαίωμα τοῦ νὰ δικάζωμεν ἐκείνους. Β'. Πῶς καταφέρονται πρὸς ἀνθρώπους συστηματικούς, οἵτινες καλῶς γνωρίζουσι τὰ οὐσιώδη καὶ ἐπου-
 σιώδη τῆς Πίστεώς των; ἀνθρώπους, οἵτινες δὲν ἀμφιβάλλουσιν, ὅτι εἰς τὰ ἐπουσιώδη παρεισέφρη-
 σάν τινες καταχρήσεις, εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ὁμῶς, οὐ-

ἔχι; καὶ ἀνθρώπους, οἵτινες εἰς τὰς πληγὰς αὐτῶν δὲν ἀναισθητοῦσι, γνωρίζουσι καὶ τὴν Θεραπείαν των, καὶ χρεῖαν οὐδεμίαν ἀπὸ Μελίτης δὲν ἔχουσιν; αἱ. “ Ἰατρὲ, Θεράπευσον σεαυτόν. ”, Ἰατρεύσατε, κύριοι, τὴν ἐδικήν σας φθίσιν, καὶ ἀφήσατε τὴν ἐδικήν μας παρωνυχίαν.

13. Διατί ὅμως δὲν ἐπιφέρομεν καὶ τὴν Θεραπείαν τῶν ἐπουσιωδῶν πληγῶν μας, καὶ τῆς παρωνυχίας μας; τοῦτο δὲν εἶναι ἐδικόν σας νὰ τὸ ἐξετάσετε. “ Οὐχ ὑμῶν ἐστὶ γινῶναι χρόνους ἢ καιρούς. ”, Θεῷ πάντως μελήσει, ὃ ἀπ’ ἀρχῆς ὑπετάγημεν. “ Ὁ ἐλπίζων ἐπὶ Κύριον, οὐ καταιχυνθήσεται. ”,

14. Δείξατε λοιπόν, ὦ γενναῖοι, τὸν ζῆλόν σας εἰς τὰ ἀπολωλότα ἔθνη, καὶ ἡμᾶς ἀφήσατε εἰς τὴν κατάστασίν μας ἡσύχους. “ Οὐ χρεῖαν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἱατροῦ, ἀλλ’ οἱ κακῶς ἔχοντες. ” (Λουκ. κεφ. 6. 31.) εἶδὲ καὶ κατάτι πάσχομεν ἐξωτερικῶς, ἡμεῖς εἴμεθα οἱ αὐτοὶ καὶ ἱατροὶ καὶ ἱατρεύμενοι, καὶ προθυμότατοι εἰς τὰ οὐσιωδέστατα καὶ ἄλλους νὰ ἱατρεύσωμεν. Ὁ καιρὸς, διδάσκαλος.

15. Ὑμεῖς δὲ, ἀδελφοί μου ὁμογενεῖς, καὶ ὁμόπιστοι, στήκετε, στήκετε, καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις, ἃς ἐδιδάχθητε εἴτε διὰ λόγου, εἴτε δι’ ἐπιστολῆς τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, καὶ τῶν διαδόχων αὐτῶν τῶν ἁγίων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας (1) διό-

(1) “ Ὑμεῖς τοῖς θείοις λογίοις ἀκολουθοῦμεν, καὶ τοῖς ἁγίοις Διδασκάλοις τῆς Ἐκκλησίας· διὰ γὰρ τῆς τοῦ Πνεύματος χάριτος εἰς τὸ τῆς Θεοπνεύστου Γραφῆς καταδύντες βάθος, αὐτοί τε τὴν αὐτῆς διάνοιαν ἔγνωσαν, καὶ τοῖς μαθεῖν βουλομένοις δὴλὴν ταύτην ἀπέφηναν. ”, Θεοδώρητ. ὅτι καὶ μετὰ τὴν ἐνανθρώπησιν, κτλ. ἐν τοῖς Συνοδικοῖς.

διότι τιμῶντες τὰς παραδόσεις των, τιμᾶτε αὐτοὺς· καὶ αὐτῶν τιμωμένων, τιμᾶται ὁ Θεός. “Θαυμαστός ὁ Θεός ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ. „Ψαλμ. ξζ'. 35.)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

“Οτι ἡ Κυρία Θεοτόκος, κυρίως ἐστὶ Θεοτόκος.

1. **Ν**εστόριος, ὁ Πατριάρχης κατὰ δυστυχίαν Κωνσταντινουπόλεως χρηματίσας, περὶ τὰ μέσα τοῦ Ε'. αἰῶνος, φρονῶν κακοφρόνως, ὅτι ἡ ἁγία Παρθένος ψιλὸν ἐγέννησεν ἄνθρωπον, ἠρεῖτο ἐπομέ-
νος τὸ, Θεοτόκος, καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἔλεγε Χριστοτό-
κος, ἡ Θεοτόκος, ὡς θεῖον ἄνδρα γεννήσασα, καὶ οὐ-
χὶ τὸν αὐτὸν τέλειον Θεόν, καὶ τέλειον ἄνθρωπον·
ἀλλ' ἡ ἁγία Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ἡ ἐν Ἐφέσῳ
συγκροτηθεῖσα, ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ, κατὰ
τὸ 431 ἔτος, ὡς βλάσφημον εἰς τὰ καίρια, κα-
θαιρέσει αὐτὸν ὑποβαλοῦσα, ἀνεθεμάτισε, καὶ
κυρίως Θεοτόκον τὴν ἀειπάρθενον ἐδογματίσε.

2. Πρῶτος δέ, ὅς τις μετεχειρίσθῃ τὸ, Θεοτό-
κος, ὄνομα, εἶναι, λέγουσιν, ὁ σφῆς Ὁριγένης, εἰς
τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Δευτερονομίου κεφ. κβ'. 33. εἶ-
τα καὶ ἄλλοι, καὶ Κύριλλ. Ἱεροσολύμ. εἰς τὰς
Κατηχήσεις του, “μαρτυρεῖ παρθένος ἡ Θεοτό-
κος. „ (Κατηχ. ι.) Ἐπειτα ἔθηκεν εἰς γενικὴν
χρῆσιν αὐτὸ ἅυτη ἡ Σύνοδος, ἐπειδὴ εἶδεν, ὅτι εὐ-
σεβέστατα καὶ προσφυέστατα εἰς τὴν Παναγίαν
Παρθένον ἦτον προσηρμοσμένοι τὸ ὄνομα.

3. Ἀλλ' οἱ ὑπεραντίσι ἡμῶν, μὴ δεχόμενοι
ταῦτα, ζητοῦσιν ἐκ τῆς θείας Γραφῆς τὴν χρῆσιν
τῆς λέξεως. Ἡ θεία Γραφή, λέγουσιν, ὅταν ἀνα-

φέ-

φέρη τὴν παρθένον Μαριάμ, τὴν ὀνομάζει, Μητέρα· “Εἰστήκεισαν δὲ παρὰ τῷ Σταυρῷ τοῦ Ἰησοῦ ἡ μήτηρ αὐτοῦ· „καὶ γυναῖκα ἀπλῶς· “Γύναι, ἰδοὺ ὁ υἱός σου· „ (Ἰωάνν. Κεφ. 19'. 25.) Ἄρα, δὲν πρέπει νὰ λέγεται Θεοτόκος.

4. Ὁ τοιοῦτος τρόπος τοῦ συλλογίζεσθαι, ὡς αὐτέλεγκτος, καθότι εἶν' ἐσχηματισμένος κατὰ τοὺς κανόνας τῆς Διαστρόφου Λογικῆς, μᾶς ἀφαιρεῖ τὸν κόπον τοῦ νὰ τὸν ἐλέγξωμεν· ἃς ἔλθωμεν λοιπὸν, τὴν ζήτησιν αὐτῶν νὰ πληρώσωμεν.

5. Οἱ Θεῖοι Πατέρες συνειθίζουσι νὰ μεταχειρίζονται λέξεις ἐκ τῶν σπλάγχων τῆς Θεοπνεύστου Γραφῆς, τὸ ὅποῖον ὁ Ὠριγένης ἐγνώριζεν. Ἡ Θεία Γραφή ἔχει· “Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα πληρωθῇ τὸ ρηθὲν· ὑπὸ τοῦ Κυρίου διὰ τοῦ Προφήτου, λέγοντος· Ἰδοὺ, ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει, καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἑμμανουὴλ· ὃ ἐστὶ μεθερμηνευόμενον, μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός· „ (Ματθ. Κεφ. α'. 23.) Λαβὼν οὖν ὁ Ὠριγένης ἐκ τοῦ Τέξεται, τὸ ὄνομα, Τόκος, καὶ συνθεῖς μετὰ τοῦ, Θεός, τὴν λέξιν Θεοτόκος, ἐξέδωκε, καθὼς ποτε ἕτερος τὴν, Ἀγία Τριάς. (Κεφ. α'. 9.) Ἰδοὺ λοιπὸν ἐκ τῆς Θείας Γραφῆς ἐξηγμένη ἡ λέξις, τὸ ὅποῖον δηλαδὴ ἐζήτουν νὰ μάθωσιν οἱ ἀντίπαλοι· καὶ ἂν μὴ ἐθελοκακῶσι, δὲν πρέπει νὰ μείνῃ εἰς αὐτοὺς δισταγμὸς τὸ παντάπασι.

6. Ἀλλ' ἄρα καὶ ἡ λέξις Χριστοτόκος, δὲν εἶναι πρόσφορος; καὶ διατί οἱ Πατέρες τὴν ἀπεστράφησαν; λέγει ὁ ἱερώτατος Κύριλλος ἐν τῷ πρὸς τοὺς Πρεσβυτ. καὶ Διακόν. λόγῳ του· “Θεοτέκον δέ, καὶ οὐ Χριστοτόκον λέγομεν τὴν Παρθέ-

νον, καὶ καθ' ἕτερον λόγον Χριστῶν λεγομένων τῶν τε ἱερέων καὶ βασιλέων, καὶ οὐ μόνον τῶν τῷ ἐλαίῳ τοῦ κέρατος πάλαι χρισμένων, ἀλλὰ καὶ τῶν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι κεχρισμένων· αἱ μητέρες γὰρ αὐτοῦ, Χριστοτόκοι μὲν ῥηθεῖεν, Θεοτόκοι δὲ οὐδαμῶς. . . . Ἵνα οὖν μὴ κατ' ἐκείνους τοὺς χριστούς ὁ γεννηθεὶς ἐκ τῆς ἁγίας Παρθένου νομισθεῖν, Χριστοτόκον μὲν οὐκ ἂν εἴποιμεν αὐτήν, καίτοι τὸν Χριστὸν γεννήσασαν, Θεοτόκον δὲ μᾶλλον, ἵνα μὴ ψιλὸν ἄνθρωπον, καὶ κατ' ἐκείνους τοὺς χριστούς, τὸν γεννηθέντα νοεῖσθαι δοίημεν· ἀποδιαστέλλοντες δὲ αὐτήν τῶν ἄλλων Χριστοτόκων μητέρων, ἰδικῶς τε καὶ ἐξαιρέτως κατονομάζομεν αὐτήν Θεοτόκον. „

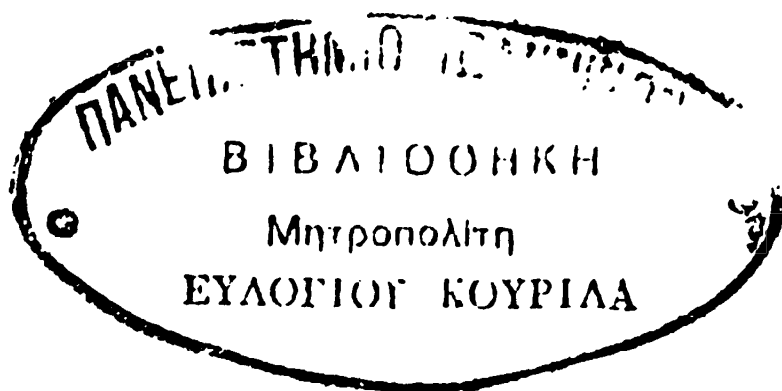
7. Καὶ ὁ Θεῖος Δαμασκηνός, Κεφ. ος'. „Χριστοτόκον δὲ οὐδαμῶς φαμέν τὴν ἁγίαν Παρθένον, διότι ἐπ' ἀναιρέσει τῆς, Θεοτόκος, φωνῆς, ὁ Νεστόριος . . . ταύτην τὴν προσηγορίαν ἐξεύρατο. Χριστός γὰρ καὶ Δαβὶδ ὁ βασιλεὺς, καὶ Ἀαρὼν ὁ ἀρχιερεὺς . . . λέγεσθαι δύναται, ἀλλ' οὐ Θεὸς φύσει· ὁ δὲ Νεστόριος οὗτος ὁ Θεοήλατος καὶ τὸν ἐκ τῆς Παρθένου τεχθέντα, Θεοφόρον εἰπεῖν ἐφρυάξατο· ἡμᾶς δὲ μὴ γένοιτο εἰπεῖν, ἢ ἐννοῆσαι, ἀλλὰ Θεὸν σεσαρκωμένον . . . καὶ οὕτω νοεῖσθαι καὶ λέγεσθαι Θεοτόκον τὴν ἁγίαν Παρθένον, οὐ μόνον διὰ τὴν φύσιν τοῦ Λόγου, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν θέωσιν τοῦ ἀνθρώπου. „

8. Ἀρκουσι ταῦτα πρὸς αἰθρώπους, οἵτινες καυχῶνται μόρφωσιν εὐσεβείας· πᾶν δὲ ἄλλο ἤθελεν εἶναι περιττὸν, καὶ σκιαμαχίας ἀγώνισμα. Τώρα δὲ στρέφω τὸν λόγον πρὸς ὑμᾶς τοὺς ὁμογενεῖς. Ἐπεὶ δὲ ἡ μήτηρ ἡμῶν Ἐκκλησία, τοὺς μὴ

ΘΕΟ-

Θεοτόκον κυρίως καὶ ἀληθῶς τὴν ἀγίαν Παρθένον
 κηρύττοντας, ἐπισήμως ἀνεθεμάτισεν, ὀφείλομεν
 καὶ ἡμεῖς, τὰ τέκνα αὐτῆς, τοὺς νεωτέρους δὴ τού-
 τους Νεστοριανούς, εἰς τὴν αὐτὴν ἐνοχὴν νὰ τοὺς
 ἔχωμεν, καὶ τὰς αὐθάδεις καὶ ἀσεβεῖς αὐτῶν φω-
 νὰς, εἴτε ἐγγράφους ἐν βιβλιδαρίοις, εἴτε ἀγρά-
 φους καὶ ἀπὸ στόματος τῶν ψευδαποστόλων των,
 ἀνεπιστρεπτὶ νὰ τὰς ἀποστρεφώμεθα. Ἄς τιμῶ-
 μεν δὲ μᾶλλον τὴν κυρίαν ἡμῶν Θεοτόκον· ἃς δο-
 ξάζωμεν αὐτὴν καὶ μεγαλύνωμεν εὐσεβῶς· διότι,
 “ μακαρίζουσιν αὐτὴν πᾶσαι αἱ γενεαὶ· ὅτι ἐ-
 ποίησεν αὐτῇ μεγαλεῖα ὁ δυνατὸς, καὶ ἅγιον τὸ
 ἔνομα αὐτοῦ· „ (Λουκ. κεφ. ἀ. 8.) καὶ διότι τὰ
 πρὸς ἡμᾶς ἐλέητης κατὰ καιροὺς ἄφθονα τὰ ἐδο-
 κιμάσαμεν, καὶ καθ’ ἐκάστην πραγματικῶς τὰ ἀ-
 πολαμβάνομεν, μετὰ πίστεως αὐτὴν ἐπικαλούμε-
 νοι, καὶ μάλιστα εἰς τὴν Ζωοδόχον Πηγὴν, ὅπου
 ἀφθονώτερα εὐδόκησε, διὰ λόγους εἰς ἡμᾶς ἀκα-
 τανοήτους, νὰ ἐπιδαφιλεύηται τὰ ἐλέητης, καὶ τὰ
 ὑπὲρ φύσιν τεράστια. Ἄς ψάλλωμεν εὐλαβῶς τὸ
 τοῦ Θεοῦ Κοσμᾶ· “ Ἴδου ἡ Παρθένος, ὡς πάλαι
 φησὶν, ἐν γαστρὶ συλλαβοῦσα, ἐκύησε Θεὸν ἐναν-
 θρωπήσαντα, καὶ μένει παρθένος· δι’ ἧς καταλ-
 λαγέντες Θεῷ οἱ ἁμαρτωλοὶ, Θεοτόκον κυρίως οὖ-
 σαν, ἐν πίστει ἀνυμνήσωμεν. „

KE-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

“Οτι ὁ Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ, οὐχ ἀπλοῦν ἐστὶ ξύλον καὶ εὐκαταφρόνητον, ἀλλὰ τίμιον καὶ ζωοποιόν, καὶ τῆς σωτηρίας ἡμῶν τιμαλφέστατον ὄργανον.

1. Ἐχρημάτισε πάλαι αἵρεσις, ὀνομαζομένη τῶν Παυλικιάνων, ἐκ δύο ἀδελφῶν Σαμοσατέων παρονομασθεῖσα, Παύλου καὶ Ἰωάννου, πανσπερμίαν κακῶν, ἥ συρφετὸν ἀκάθαρτον φέρουσα πολλῶν καὶ διαφόρων ἀσεβημάτων. Οὗτοι πρὸς τοῖς ἄλλοις αὐτῶν ἀθεωτάτοις δόγμασι καὶ διδάγμασιν, ἐδυσφήμουν καὶ ἠτίμαζον τὸν ζωηφόρον Σταυρὸν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν· καὶ ξύλον ἀπλῶς αὐτὸν λέγοντες εἶναι, καὶ κακούργων ὄργανον, καὶ ἐπικατάρατον, δὲν ἔπρεπεν, ἔλεγον, νὰ τὸν προσκυνῶμεν, καὶ νὰ τὸν ἀσπαζώμεθα.

2. Τοῦτον τὸν παλαιὸν ἀνάγυρον κινουῦντες καὶ οἱ κατ’ ἡμᾶς Παυλικιάνοι, βλασφημοῦσι πολλά κατὰ τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ Σταυροῦ, ἐν τοῖς ἀπὸ Μελίτης βιβλιδαρίοις των, καὶ ἀπὸ ζώσης φωνῆς· ἀλλὰ μαθέτωσαν οἱ γενναῖοι, ὅτι “Ὁ λόγος ὁ τοῦ Σταυροῦ, τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μωρία ἐστὶ· τοῖς δὲ σωζομένοις ἡμῖν, δύναμις Θεοῦ ἐστὶ· „ (πρὸς Κορινθ. Α΄. κεφ. α΄. 18.) καὶ ὅτι, “ Πολλοὶ γὰρ περιπατοῦσιν, οὓς πολλάκις ἔλεγον ὑμῖν, γυν δὲ καὶ κλαίων λέγω, τοὺς ἐχθρούς τοῦ Σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ, ὧν τὸ τέλος ἀπώλεια. „ (πρὸς Φιλιππ. Κεφ. γ΄. 18.) Καὶ τοσαῦτα ἀρχοῦσι

να

να λέγῃ πρὸς αὐτοὺς ὁ Ὁρθόδοξος, πᾶσαν ἄλλην ἐρίθειαν καὶ ἀντιλογίαν ἀποστρεφόμενος.

3. Ἡ δὲ Ἐκκλησία, πανταχοῦ τῶν θείων Γραφῶν βλέπουσα τὰ περὶ τοῦ Σταυροῦ ἐξυμνούμενα, ὅτι “ Τότε φανήσεται τὸ σημεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐρανῷ. „ (Ματθ. Κεφ. κδ. 30.) ὁ τύπος δηλαδὴ τοῦ Σταυροῦ καὶ ὅτι „ Ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν Ναζαρινὸν τὸν ἐσταυρωμένον. „ (Μάρκ. Κεφ. ις. 6) καὶ ὅτι, “ Ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος συνεσταυρώθει, ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας. „ (πρὸς Ῥωμ. Κεφ. ή. 6.) καὶ ὅτι, “ Ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰ μὴ ἐν τῷ Σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ, δι’ οὗ ὁ κόσμος ἐσταύρωται, καὶ γὰρ τῷ κόσμῳ. „ καὶ “ Αὐτὸ τὸ χειρόγραφον ἦρχεν ἐκ τοῦ μέσου, προσηλώσας αὐτὸ τῷ Σταυρῷ. „ (πρὸς Γαλάτ. Κεφ. β'. 14.) καὶ μυρία ἄλλα ὅσα· βλέπουσα δὲ καὶ ὅτι ἦν προτετυπωμένος ἐν τῇ σκιά, ὡς ἐν τῶν ἐπισημοτάτων ὀργάνων εἰς τὸ στάδιον τῶν ἁγίων καὶ κοσμοσωτηρίων Παθῶν. “ Καὶ καθὼς Μωσῆς ὕψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὕψωθῆναι δεῖ τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου. „ (Ἰωάνν. Κεφ. γ'. 14.) ταῦτα λέγω, καὶ τὰ λοιπὰ τοιαῦτα βλέπουσα ἡ ἁγία τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία, καὶ ἀκούουσα κατὰ βάθος, καὶ εἰς ἀνωτέρας ἀναχθεῖσα ιδέας, προσέταξεν εὐρεθέντα ὑπὸ τῆς ἁγίας Ἑλένης, νὰ προσκυνῶμεν αὐτὸν, καὶ τὸν ἀσπαζώμεθα μετὰ γλυκυθυμίας πολλῆς, ὡς τῆς σωτηρίας ἡμῶν ὑπάρξαντα θειότατον ὄργανον, καὶ τῆς ἁγίας Ἀναστάσεως προηγούμερον σύμβολον. “ Ἐπεταὶ γὰρ τῷ Σταυρῷ ἡ Ἀνάστασις. „ κατὰ τὸν φωστήρα τῆς Δαμασκοῦ καὶ νὰ καυχώμεθα καὶ ἡμεῖς διὰ τοῦτον, ὡς τῆς κατὰ τοῦ
δια-

διαβόλου τυραννίδος τὸ παγχαρέςτατον τρόπον.

4. Πῶς λοιπόν; ὡς ξύλον ἀπλοῦν καὶ εὐκαταφρόντον καὶ κοιτὸν πρέπει γὰρ ἔχωμεν τὸν Σταυρὸν, ὃ ὀρθοδοξότατον σύστημα, καθὼς σοφιστεύονται οἱ αἰτιδιόξει, καὶ βλασφημοῦσιν οἱ ἀγτικείμενοι; ξύλον ἀπλοῦν ἐκεῖτο, τὸ ἐπεὶ οὖν προρατικοῖς εἶδεν ὁμμασιν ἢ θεόπνευστος χιτῦρα τοῦ Θεοπάτορος, καὶ ἱερῶς ἐμελεῖσθαι; “ Εἰσελευσόμεθα εἰς τὰ σκηνώματα αὐτοῦ, προσκυτήσωμεν εἰς τὸν τόπον, οὗ ἔστησαν οἱ πόδες αὐτοῦ. ” τὸν Σταυρὸν βέβαια προσκιστάνουσα, ὡς ὅλοϊ τὸ ἐπόμενον. „ Ἀνάστηθι Κύριε εἰς τὴν ἀνάπαυσίν σου. „ (Ψαλμ. ιη. 7. 8.) ἔπεται γὰρ τῷ Σταυρῷ ἡ Ἀνάστασις· καὶ αὐθις, “ Προσκυεῖτε τῷ ὑποποδίῳ τῶν ποδῶν αὐτοῦ, ὅτι ἅγιός ἐστι. „ (Ψαλ. υῆ. 5.) ξύλον λέγω ἀπλοῦν τὸ τοιοῦτον; οὐχί, οὐχὶ ἀδελφοί· ἐξηλώσατε, ἀδελφοί, ἀπὸ τοῦ κοῦς σας ταύτην τὴν ὀλέθριον καὶ ἀσεβῆ ἰδέαν, ἃν εἰς τινα παρειαῖσιν, διὰ ἀγάπην τοῦ ὑπὲρ ἡμῶν σταυρωθέντος, καὶ τὸ πατακῆρατον αὐτοῦ αἷμα ἐκχέαντος.

5. Ἀλλ’ ἄς διαιρέσωμεν. Ξύλον κοιτὸν ἦν ὁ Σταυρὸς καὶ ἐπικατήρατος, καὶ εὐκαταφρόνητος, πρὸ τοῦ γὰρ ἀπλωθῆ ἑπ’ αὐτοῦ τῆς δόξης ὁ Κύριος, πρὸ τοῦ γὰρ χαριτωθῆ μετὰ τὴν εὐράνιον δωρεάν τοῦ ἑπ’ αὐτοῦ προσηλωθέντος Χριστοῦ· ἀλλ’ ἀφ’ οὗ ἀνέλαβεν αὐτὸ ἐπὶ τῶν ἁγίων αὐτοῦ ἁμῶν, ἀγαβαίτω ἐπὶ τὸν Γολγοθᾶν, ἰδρῶτι περιρρέόμετος, ἀγωνιῶν, καὶ ἀσθμαίνων. “ Καὶ βαστάζων τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, ἐξῆλθεν εἰς τὸν λεγόμενον Κρανίου τόπον, ὃς λέγεται Ἑβραϊστὶ Γολγοθᾶ. „ (Ἰωάν. Κεφ. ιθ’. 17.) τότε δὲ τότε ἡγίασεν αὐτὸν, μετέ-

δω

δωκε τῆς ἀγιωτάτης αὐτοῦ διαπνοῆς, ἔγινε τρισμακάριστον ξύλον, εὐλογημένον ξύλον, ξύλον ζωῆς, ξύλον τῆς Ἀναστάσεως. Ἐπεται γὰρ τῷ Σταυρῷ ἡ Ἀνάστασις. „ Ἀφ' οὗ ἐξήπλωσεν ἐκουσίως τὸ πανάγιον σῶμα ἐπάνω του, ἀφ' οὗ ἐκαρφώθη, ἀφ' οὗ πριεβράχη τῷ ἀκηράτῳ αὐτοῦ αἵματι· τότε δὴ τότε ἐχαριτώθη, θείαις δυνάμεσιν ἐπλουτίσθη, καὶ ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν μέχρις ἡμῶν ἥκει, σεβόμενον παρὰ πᾶσι καὶ θριαμβεῦον ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀσεβῶν, καὶ πᾶσι τοῖς μετὰ πίστεως αὐτόν προσκυνοῦσι μιταδίδει τὰς ἀηττήτους δυνάμεις του, ἕως καὶ εἰς τὰ μικρότατα αὐτοῦ μόριά τε καὶ τρίμματα θεωρούμενος.

6. Πῶς γίνεται λοιπὸν νὰ λογιζώμεθα ξύλον τῆς ἀτιμίας τὸν Σταυρὸν τὸν πανέντιμον, ἀφ' οὗ ἐτίμησεν αὐτόν τὸ ὑπέρτιμον σκῆνωμα τοῦ Θεανθρώπου Σωτῆρος, τὸ ἐπ' αὐτοῦ σταυρωθέν; τοῦτο εἶναι καὶ τῷ ὁρθῷ λόγῳ ἀντίξουν, καὶ ὅλως εἰπεῖν, ἀσεβέστατον.

Ποία ψυχὴ εὐφυῆς, ποία ψυχὴ πεποιομένη καὶ ὁπωσοῦν ἀπὸ εὐγνώμονα χροιάν εὐσεβείας, τολμᾷ νὰ χωροθετῇ εἰς τὸν τοῦν της, φρονήματα τόσον χαμερπῇ καὶ χαμαίζηλα, ὥστε νὰ εἰσάγῃ εἰς παραλληλισμὸν καὶ τὸν πῶλον τοῦ ὄνου, ἐφ' οὗ ἐκαθέσθη ὁ Κύριος, ὁπότεν εἰς τὴν ἀγίαν πόλιν εἰσήρχετο βαΐοφορούμενος; Τὰ τοιαῦτα εἶναι ἴδια παιζόντων παιδαρίων ἐνδυμήματα, καὶ οὐχὶ γενναιοφρόνων ἀνδρῶν καὶ ἐμβριθῶν, καὶ τῆς εὐσεβείας τροφίμων διανοήματα. Ἡ Ἐκκλησία προσκυνοῦσα τὸν ἀκάνθινον στέφανον, τοὺς ἡλούς, τὸν σπόγγον, τὸν κάλαμον, τὴν λόγχην, καὶ ὅσα συνέτρεξαν εἰς τὸ ἅγιον τοῦτο μυστήριον τῆς Σταυρώ-

ρώσεως, ὁρῶς παραιτεῖται τὰ ἄλλα, καὶ ὅσα ἢ ἀπλότης τιῶν παρὰ τὸ θεόν ἐτίμησε. Τιμῇ καὶ τὸν πατῆρος Τάξον, ὡς πηγὴν τῆς ἡμετέρας ἀναστάσεως καὶ σωτηρίας ὑπάρξαιτα· διὸ καὶ ἐκ τῶν ἀρχαίων αἰώνων τῆς τοῦ Χριστιανισμοῦ μεταδόσεως οἱ πιστοὶ ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς, χάρις εὐλαβείας, εἰς τὸν ἅγιον Τάξον σιτηρέχουσι. (1)

7.

(1) Ὁ Κουσκοκαυβίτης ἔμμε Νέφντες, ὁ Γραμματικὸς, εἰς τὸν Νομοκάνονα του, ἐν χειρογράφοις φερόμεται· καὶ ὁ ἀπὸ χειρογράφοις του Κορναῖς ὁ ἱατρὸς, ἐν ἰδίῳ βιβλιδίῳ τετυπωμένῳ ἀπαγορεύει τὴν τῷ Χριστιανῷ ἐκ τῶν ἁγίων Τάξεων ἀπέλευσιν, παράγειται ἐπιστολὴν πρὸς τὸν ἅγιον Γρηγόριον πρὸς Νύσσην, ἀδελφὸν τοῦ μεγάλου Βασιλείου, ἐν ᾗ φαίνεται εἰς αὐτοὺς ὁ Πατὴρ, ὅτι ἐμποδίζει τοὺς εἰς τὸν καιρὸν τοῦ ἀπερχομένου Χριστιανούς εἰς Ἱερουσόλυμα. Ἀλλ' ἔμμε σφάλλουσι καὶ οἱ δύο, Χριστιανὸν ἀδελφόν· διότι ὁ ἐπιστολὴν ἐκείνην δὲν ἐμποδίζει ἀπλῶς τοὺς Χριστιανούς ἐκ μὴ ἀπέρχονται εἰς Ἱερουσόλυμα ἀπαγορεύει· ἀλλὰ, μάλιστα τοὺς μισαχρῶν καὶ τὰς μισαστρίας. Αὐτοὶ ἐαυτοὶ ἐξηγῶν ὁ θεὸς Πατὴρ, καὶ περιττοὺς καὶ λέγει. Ἰδοὺ αἱ λέξεις αὐτοῦ· „ Ἐγὼ τοὺς ἀπαγορεύω ἀναστεινόντας ἐαυτοὺς εἰς τὴν ὑψηλὴν Πολιτείαν... Ἐπεὶ τοῖσι εἰσὶν οἱ τῷ τῷ Μωϋσῇ καὶ ἰδιόζουσα βίσις ἐπαρηρμένῃ, οἷς ἐν μέρει εὐσεβείας πέμψονται τὸ τοῦ εἰς Ἱερουσόλυμοις τόπος ἰδεῖν, ἐν οἷς τὰ σύμβολα τῆς διὰ σαρκὸς ἐπιδημίας τοῦ Κυρίου ὁραῖται... καὶ εἰ μὲν ἐπὶ τῇ στυγερῇ γιγνόμενῃ, ὡς καὶ ὡς καλὸν παρὰ τῷ τελείῳ στυγερῇ ζισθῇ· ἐπεὶ δὲ... καὶ ψυχικῇ προστρίβεται βλάβη τοῖς τῷ ἀκριβῇ βίσις ἐπισταμένους, ὡς ἐστὶ τῆς μακρᾶς στυγερᾶς ἀξίως... ἡ σιμὴ πολιτεία πᾶσι πρέχεται ἀνδράσι καὶ γυναιξίν, ἰδίως δὲ τοῦ κατὰ φιλοσοφίαν βίου, ἢ εὐσεβείας· αὕτη δὲ ἐν τῇ ἀμείκτῃ καὶ ἰδιόζουσα βίῃ τῆς ζωῆς πεπορευώται, ὡς ἀνετίμητος καὶ ἀσύγχυτος εἶναι τὴν φύσιν, μᾶλλον τῷ ἀνδρὶ ἐν γλῆσσί, μᾶλλον τῷ γυναικὶ ἐν ἀνδράσι πρὸς τὰ

7. Ἡμεῖς λοιπὸν, ἀδελφοί, δοκιμάζοντες ὅσημέραι καὶ τὰς μεγάλας ἐκεῖνας οὐνάμεις τοῦ ζωοφόρου Σταυροῦ, τὸ πῶς αὐτὰς ἐκτελεῖ δὲν ζητοῦμεν· πιστεύμεν δὲ μέγιστον, ὅτι ὁ πατισθεὴς Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ εἶναι τῶν δαιμόνων τὸ τραῦμα, καὶ τῶν παθῶν μας ὁλοφρευτήριον· τῶν θλίψεών μας τὸ σωστικὸν παραμύθιον, καὶ τῶν ἀνιῶν μας τὸ ἀσφαλὲς ἀγαλλίαμα. Ταῦτα δὲ πάντα τὰ πιστεύομεν, καὶ ἐμπράκτως τὰ ἐντρυφῶμεν, χωρὶς κακογιώμως τὰ κυλιώμεθα εἰς ἀμφιβολίας, καὶ κακεύργως τὰ ἀπιστῶμεν εἰς τὴν ἀλήθειαν. „Πίστις δὲ ἐστὶν ἀπολυπραγμόνητος συγκατάθεσις· κατὰ τὸν Θεοτῆρα τῆς Δαμασχοῦ.

8. Οὐ μέγιστον δὲ, ἀλλὰ καὶ τὸν τύπον τοῦ τιμίου Σταυροῦ προσκυτοῦμεν, ἃ καὶ ἐξ ἄλλης ὕλης ἤθελεν εἶναι κατεσκευασμένος, ὅχι ὅτι τιμῶμεν τὴν ὕλην,
μὴ

τὰ παρατεταρμημένα τῆς εὐσημεσύνης ἐρμύνει· „καὶ καθέξῃς εἰς αὐτὸ σαφῶς παριστῶσι, ὅτι περὶ μοισυχῶν ἡ λέγει ἰσχύει, αὐτῇ ἀφίεσθαι τὰ μοισαγματά, τὰς προσευχάς, τὰς ιουδαίας, τὰς ἀγρυπνίας τῆς, καὶ τὰ λοιπὰ μοισυχικά χρίε, καὶ ἐδὲν ἀπερχόμενοι εἰς Ἱεροσόλυμα, ἵππτον εἰς ἄτοπα, καὶ ἀνδρες καὶ γυναῖκες, καὶ καλέγηται καὶ καλογαῖαι· μάλιστα ἐκπύεται ὡς οἱ χρίαι ἀνδρες, διὰ τὰ τὰς ἀποβαλῆ καὶ καταιβάξῃ ἀπὸ τὰ ὑπεζύγια, καὶ εὐτεῶδες τὰ ἄτοπα. Δὲν εἶναι ἐλέγος διὰ τὰς ὑπαίτους· διότι ἡ ὑπαίτης γὰρ εἶχε τὸν αἰδρατὸν βουδίν· κ. τ. λ. Εἶτα λίγει, „ Συμβάλλουσιν ὡς ἀγαπᾷ τῇ ἀδελφῇ ἐκδημιῶν ἀπὸ τοῦ σώματος πρὸς τὸν Κύριον, καὶ μὴ ἀπὸ Καπταδεκίας εἰς Παλαιστίνην. ἢ Ἀρμίζουσι ταῦτα τοῖς κοσμητοῖς; — ὁ Κουσεκαλυβίτης ἱεραφε καὶ κατὰ τὸν ἁγίου Φωτῆς, καὶ ὁ ἐπαδός τω, ἀλλὰ τίς τῶς ἀκούει;

μὴ γένοιτο, ἀλλὰ τὸν τύπον του μόνον, ὡς τοῦ Χριστοῦ μέγα σύμβολον.

9. Καὶ ἐπειδὴ ἡ παράδοσις τοῦ τὰ σχηματίζωμεν ἐπάγωμας τὸν τύπον τοῦ Σταυροῦ, εἶναι ἐξ αὐτῶν ἀκόμη τῶν Ἀποστόλων, καὶ κοινοτάτον ἐ-
 διμονι μέχρι τῶν χρόνων τοῦ ἁγ. Βασιλείου, (Κεφ. Α'. 4.) καὶ ἐξ ἐκείνων ἄχρις ἡμῶν· ὥς μὴν ἀμε-
 λῶμεν ἐν παντὶ ἔργῳ, (καὶ ὅταν ἀκόμη ἀρχώμεθα
 τοῦ τὰ τρώγωμεν τὸν ὁωρηθέντα ἡμῖν ὑπὸ τοῦ οὐρα-
 γίου Πατρὸς ἐπισύσιον ἄρτον.) εὐλαβῶς τὰ τὴν
 σχηματίζωμεν, φυλάττοιτες τὴν ἀρχαιοτάτην σε-
 βασμίαν παράδοσιν· λέγει δὲ καὶ ὁ Θεολόγος Γρη-
 γόρ. " Ἐκ Θεοῦ τε ἄρχεσθε, καὶ εἰς Θεὸν ἀγα-
 πάεσθε· „ εἰς κάθε δὲ καὶ ἔργον ἡμῶν, τὸ θεῖον
 τοῦτο σημεῖον ἐπισφραγιζόμενοι. (1)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Ὅτι ἡ Ἐκκλησία καλῶς καὶ ἀγίως ποιεῖ, τὰς
 ἀγίας Εἰκόνας τιμῶσα καὶ προσκυνούσα.

1. Τίς ἀγνοεῖ τὸν ποτὲ πολυετὴ καὶ μυριοστέ-
 τακτον πόλεμον, τὸν κατὰ τῶν ἀγίων Εἰκότων,
 καὶ

(1) " Ποίει δὲ τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ, ἰσθίωι καὶ πί-
 νει, καδήμειος, κοιταζόμενος, ἐξαποστάμειος, λαλῶν, περιπα-
 τῶν, ἀταξιατῶς ἐν παντὶ πράγματι· „ κτλ. Κύριλλ. ὁ ἐν
 ἀγίοις Ἱεροσολύμοι Ἀρχιεπίσκοπος, Κατηχέσει Δ'. Ἡ δὲ
 οὐσία περὶ τὰ μέσα τοῦ Δ'. αἰῶνος· δηλ. ἐν ἔτει 540. ἐπὶ
 βασιλείᾳ Κωνσταντίνου, καὶ ἰσχυρίσθη προγεγονότων ἐλπί-
 σιν τοῦ μεγάλου Βασιλείου. Ἐρπάζει δὲ ἡ Ἐκκλησία αὐτὴν τῇ
 αἰ. Μαρτίᾳ.

καὶ τῶν αὐτὰς προσκυνοῦντων; τὰ φρικτὰ βασι-
νιστήρια κατὰ τῶν Ἀγίων; τὰς ἀνοσίους ῥαδιουρ-
γίας τῶν προσατῶν τῆς Εἰκονομαχίας, τὰς μανιώδεις
ὑβρεις καὶ ἀτιμίας, τὰς ὁποίας ἐνήργουν καὶ εἰς
τὰς ὁδοὺς αὐτὰς ἀσεβῶς, καὶ εἰς τὰ ἀτιμότερα μέ-
ρη τῶν πόλεων οἱ Εἰκονομάχοι, κατακαίοντες αὐ-
τὰς, καὶ καταπατοῦντες, καὶ κατασχίζοντες, καὶ
μὲν κάθε τρόπον περιϋβρίζοντες; Εἰς ἐκείνους τοὺς
ἱεροὺς ἀγῶνας, μεγάλου καὶ ἐπισήμου ὀνόματος
ἄνδρες ἠρίστευσαν, προϊστάμενοι ἡρώϊκῶς, καὶ προ-
κινδυνεύοντες τῶν πατρικῶν παραδόσεων. Θεσπέ-
σιοι ἄνδρες ἐστόλισαν τὴν μάχην, πρὸς ἄνδρας ἀ-
χαρακτηρίστους ἀντιπαραταττόμενοι, καὶ ἐμπα-
θεῖς καὶ χθσμαλοὺς τὰ φρονήματα, ἀλλὰ κρα-
τοῦντας εἰς χεῖρας τῆς ἀνομίας τὸ φάσγανον. Ἦτ-
τῶντο τὴν εὐγενῆ ἐκείνην ἦτταν, τὴν ὁποίαν ἐπι-
θυμοῦσιν ἡ μεγαλοφυΐα, ὁ ἀκραιφνὴς Θεῖος ζῆλος,
καὶ τὸ ἄσβεστον πῦρ τῆς ὀρθῆς συνειδήσεως. Ἐ-
στόλισαν λοιπὸν μὲν τὸν μαρτυρικὸν αὐτῶν στέφα-
νον, καὶ μὲν τὰς δάφνας τῆς Ὁμολογίας, τῆς Ἐκ-
κλησίας τὰ Μηρολόγια, χωρὶς ποτε νὰ ἐνδώσωσιν
εἰς τὰς τρομερὰς ἀπειλὰς τῶν τυράννων, καὶ τὰς
ἀλλοκότους αὐτῶν τιμωρίας· καὶ μὲν τὸ νὰ ἀντέ-
στησαν ἔργοις τε καὶ λόγοις εἰς τὰς ἀνεκφράστους
προσβολὰς τῶν Εἰκονοκλαστῶν, ἡ διαδοχὴ λοιπὸν
τοὺς ἔχει διὰ Ἀγίους, ὡς τῶν ἀγιωτάτων προκιν-
δυνεύσαντας, καὶ οὕτω στερεώσαντας τὴν Εὐσέβει-
αν, καὶ διὰ τοῦτο τιμηθέντας παρὰ Θεοῦ μὲν θαυ-
ματουργικὰς δυνάμεις καὶ χάριτας.

2. Τέλος πάντων εἰς τὸ 783. ἔτος, Κων-
σταντῖνος καὶ Εἰρήνη, οἱ Αὐτοκράτορες, ἔδωκαν τέ-
λος εἰς τὸν σάλον τῆς Ἐκκλησίας, καὶ γαλήνην
Θαυ-

Θαυμαστήν εἰς αὐτὴν ἐπεσίησαν, συλλαγόντες
 Σύνοδον εἰκουμένην τῇ Ζ'. εἰς τὴν λαμπρὰν πό-
 λιν τῶν Νικαέων· ἥτις ἀταδεματίσασα τοὺς Εἰ-
 κιστομάχους, τὴν τῶν Εἰκότων ἀφαστήλωσιν ἐδογ-
 μάτισεν· "Ὅσῳ γάρ, φησὶ, συτεχῶς δι' εἰκονικῆς
 ἀγατυπώσεως ἐρῶνται, (τὰ εἰκονιζόμενα πρόσω-
 πα·) τσσυῖτον καὶ οἱ ταύτας θεώμενοι, διατί-
 σταται πρὸς τὴν τῶν πρωτοτύπων μνήμην τε καὶ
 ἐπιπόθησιν· καὶ ταύταις ἀσπασμὸν καὶ τιμητι-
 κὴν προσκύησιν ἀποτέμειν (ἐρίζομεν,) εὐ μὴν τὴν
 κατὰ πίστιν ἡμῶν ἀληθεῖν λατρείαν, ἣ πρέπει
 μόνη τῇ Θεῷ φύσει, ἀλλ' ἐν τρόπῳ τῷ τύπῳ τοῦ
 τιμίου καὶ ζωοποιῦ Σταυροῦ, καὶ τοῖς ἁγίοις
 Εὐαγγελίοις, καὶ τοῖς λοιποῖς ἱεροῖς ἀναθήμασι,
 καὶ θυμιαμάτων καὶ φωτῶν προσαγωγῇ, πρὸς
 τὴν τούτων τιμὴν, ποιῆσθαι, καθὼς καὶ τοῖς ἀρ-
 χαίοις εὐσεβῶς εἴθισται· ἡ γὰρ τῆς εἰκότος τιμὴ
 ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαβαίνει, καὶ ὁ προσκυτῶν
 τὴν εἰκόνα, προσκυεῖ ἐν αὐτῇ τοῦ ἐγγραφομένου
 τὴν ὑπόστασιν. „

3. ὦ πόσον εὐσεβεῖς λόγοι! ὦ πόση ἀπα-
 θεῖα κεκσμημένοι·! ὦ πόσον ἀγαθοὶ σκοποὶ,
 πρὸς ἀρετὴν διαγιστῶντες τοὺς εὐσεβεῖς! πόσον
 ἀμώμητον εἰς ψυχὰς εὐγνώμονας, καὶ Χριστιανικὴν
 διαθέσει σεμιτυγομένης! διότι εἰς τὰς ψυχὰς τὰς
 ἀγνώμονας, καὶ αὐτὰ τὰ ἅγια Εὐαγγέλια οὐταί-
 ται τὰ ὑποβληθῶσιν εἰς κωμικὸν μῶμον, καὶ ἀ-
 σεβῇ περίγελων.

4. Κατὰ μίμησιν τῶν παλαιῶν, καὶ οἱ νέοι
 οὗτοι Εἰκιστομάχοι, σπευδόντες πρὸς ἕτερον ἢ ἐκεί-
 νον σκοπὸν, οὔτινος ὁμῶς τὴν ἐπίτευξιν, ὥς καὶ
 ἐκεῖνοι, δὲν θέλουν ἀξιοθῆναι, ἐξερῶσι καὶ αὐτοὶ

κα-

κατὰ τῶν σιβασπίων εἰκόνας, τὰς πλείους μυσταφὰς καὶ ἀτόπους φανὰς, καὶ στυφοφυτοῦντας ἡμᾶς ἀδικάτατα, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, ἀλογότατα, Σαντολάτρας μᾶς ὁσμεύουσιν· διότι ἡμεῖς, ἄπαγε, δὲν προσκυνοῦμεν τὰ σαπίδια, ἢ τὴν χρωματικὴν ὕλην τὴν ἐπὶ τῶν εἰκόνων, ἀλλὰ τὰς εἰκόνας αὐτὰς, τούτεστι τὰς ὁμοιώσεις τῶν ἀρχηγῶν· (ἐκ γὰρ τοῦ Εἰκῶν, τὸ ὁμοῖον, παράγεται ἡ Εἰκῶν·) ὥστε, καὶ ἀφανισθέντος τοῦ χαρακτῆρος καὶ ἐκτυπώματος, ἐφ' ᾧ γίνεται ἡ προσκύνησις, ἀπροσπύνητος μένει τοῦ λαοῦ ἡ χρωματικὴ ὕλη καὶ τὸ σαπίδιον· διότι δὲν σῶζεται πλεον καμμία ζωοποιία πρὸς τὸ ὁμοῖωμα, καὶ ὡς ξύλον ἀργὸν αὐτὸ κατακαίεται.

5. Κάθε πρᾶγμα, ὡς ἐκ τοῦ τέλους του, ἢ καλὸν, ἢ κακὸν ἐλαμβάνεται. Τί ἄρα γε κακὸν προσκυνεῖται εἰς τὸν Ὁρθόδοξον Ἡθικῶς, ἢ Πολιτικῶς, ἢ Δογματικῶς; ἢ τί κακὸν αὐτὸς ἐμποεῖ, προσκυνοῦν τὰς ἀγίας εἰκόνας; ἢ ἀποτρέφεται τάχα τὸ τῆς εὐσεβείας αἰκονομίας ὑπὲρ φῶσιν μωστήριον; τί οὖν κακὸν προσκυνεῖται ἐκ τούτου; ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, ὅποιον κακὸν δὲν προσκυνεῖται ἐξ εὐαιτίας ἀπὸ τῆς τῶν ἀγίων εἰκόνας ὕβρις καὶ περιφρόνησις; ποῦος βασιλεὺς, ἢ ἄρχων, ἢ ἀπλοῦς ἰδιώτης, ὅταν ἰδῇ τὴν εἰκόνα του περιβραζομένην ὑπὸ αὐθαδέους τιῆς, δὲν στοχαζέται τὴν ὕβριν προσωπικὴν; καὶ δὲν ἀπατίνει τὸ ξίφος του εἰς τὴν τοῦ ἱβριστοῦ σφαγὴν; Ἀλλ' αὖ ἐκείνος τύχη αὐτοῦ ἀνεξίτητος, καὶ δὲν ἐπιφέρει ἅμα τὴν τὴν ἐκδίκησιν, τούτο δὲν ἀκαταλογεῖ διόλου τὴν ὕβριν ὡς ἀδιάφορον· μένει λαοῦ ἡ ὕβρις, πάντοτε ὕβρις, ἢ ἐνοχὴ, ἐνοχὴ, καὶ ἡ τιμαρμία ἀπόκειται ἀναπόδραστος.

6.

6. Οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι, καὶ οἱ διάδοχοι αὐτῶν, οἱ παλαιοὶ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, ἐπεὶ οἱ Χριστιάνοι ἦσαν ἀκουσταὶ τοῦ κηρύγματος, μήτε αὐτόπται τῶν μυστηρίων τῆς χάριτος, μήτε γράμματα ὅλοι ἤξευρον, μήτε ἠδύναντο ὅλοι σχολάζειν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, ἐν ὁρθότητι ἐστοχάσθησαν νὰ γράφεται ἐπὶ εἰκόνων ὁ ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπου γενόμενος, καὶ τὰ τοῦτου καὶ ἐπὶ τούτου γεγυῖα θαυμάσια, πρὸς ὑπόμνησιν σύντομον, καὶ εὐσύνοπτον μάθῃσιν· ὅθεν καὶ οἱ ἐπόμενοι, καθὼς παρέλαβον ἀπὸ τοὺς αὐτόπτας τοῦ Λόγου, καὶ τῆς Θεομήτορος, ζωγραφήσαντες τὰ ὑποστατικὰ αὐτῶν χαρακτηρίσματα, καὶ τὰ λοιπὰ θαυμάσια, παρέδωκαν τοῖς μεταγενεστέροις, διὰ νὰ ἀνάγνωσιν οὕτω τὸν νοῦν των εἰς τὰ πρωτότυπα, καὶ νὰ τὰ προσκυνῶσι τιμητικῶς, τὴν ἀγάπην τῆς ψυχῆς καὶ τὸ σέβας αὐτοῖς ἐνδεικνύμενοι. Ἡ τοῦ ἁγίου Μαινδηλίου ἐκτύπωσις, ἀραρότως κρατεῖται παρ' ἡμῶν, ὡς θαῦμα ὑπερφυές, καὶ τοῦτο ἐορτάζει ἡ Ἐκκλησία τῇ 15'. Αὐγούστου. Ὅς τις ἐπιθυμεῖ περὶ τούτου νὰ μάθῃ, καὶ περὶ τῶν Ἐπιστολῶν προσέτι νὰ πληροφορηθῇ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, καὶ τοῦ Αὐγάρου, τῆς Ἐδέσσης τοπάρχου, ἃς ἀναγνώσῃ Ἐκκλησίας. Ἱστορ. Εὐσεβ. τοῦ Παμφίλ. Βιβ. ἀ. Κεφ. ιγ'. καὶ τὸν Λεξικογράφον Σκίδ. ἐν λέξει, Αὐγαρος.

7. Ἐντεῦθεν εἰθίσθη ἐκ τῶν παλαιοτάτων αἰώνων τοῦ Χριστιανισμοῦ, νὰ εἰκονίζωμεν καὶ τὰ τῶν ἁγίων ἀνδρῶν πρόσωπα, καὶ τὰ τούτων ἀνδραγαθήματα, διὰ νὰ παρακινῶνται οἱ βλέποντες, πρὸς μίμησιν τῆς αὐτῶν ἀρετῆς, καὶ προσκυνῶντες αὐτὰ καὶ τιμῶντες, νὰ ἀναπέμπωμεν τὴν

δό-

δόξαν εἰς τὸν Θεόν, εἰς τὸν ὁποῖον πιστῶς προσέφερον τὴν οἰκείαν ἐκδούλευσιν· διότι ἡ πρὸς τοῦς εὐγνώμονας τῶν ὁμοδούλων γινομένη τιμὴ, ἀπόδειξιν ἔχει βεβαίαν τῆς πρὸς τὸν κοινὸν ἡμῶν Δεσπότην εὐνοίας καὶ ἀγαπήσεως.

8. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἡ προσκύνησις τῶν ἁγίων Λειψάνων, ἐκ τῆς γεραῆς παραδόσεως ἔχει τὴν ὑπαρξιν· διὸ καὶ προσκυνοῦμεν αὐτὰ, καὶ εὐλαβῶς ἀσπαζόμεθα, διὰ νὰ ἀπολαύωμεν τῆς ἐκεῖθεν ἐκπεμπομένης θαυματουργίας καὶ χάριτος· ἐπεὶ πιστεύομεν, ὅτι τὰ ἅγια Λείψανα κατελείφθησαν εἰς ἡμᾶς, ὑπόδειγμα μὲν ἐπὶ γῆς, καὶ ὑπόμνημα τῆς ὑπερφυοῦς αὐτῶν ἀρετῆς· παρακαταθήκη δὲ τῆς προστασίας των, καὶ ἐγγύησις φιληφιτη τῆς ἐν οὐρανῷ δόξης αὐτῶν καὶ ἀπολαύσεως· τὰ δὲ δι' αὐτῶν ἐνεργούμενα θαύματα, ὅτι εἶναι λαμπροτάτη ἀπόδειξις τῆς πρὸς Θεὸν παρήσias των.

9. Καὶ τοῖς τυφλοῖς αὐτοῖς καὶ ἀναισθήτοις εἶναι ἀσύγκριτος αὐτῶν ἡ διαφορὰ, πρὸς τὰ τεταριχευμένα καὶ βαλσαμωμένα τῶν Αἰγυπτίων Λείψανα· αὕτη εἰς μόνους ἐκείνους δὲν φαίνεται διακριτὴ, εἰς τοῦς ὑπ' ἀδιακρίτου ἀπιστίας τετυφλωμένους τοῦς νοεροῦς ὀφθαλμοῦς, καὶ μ' ὅλον ὅτι αἰείποτε ἔχουσιν ὑπ' ὄψιν τοῦ θαυματουργοῦ ἱεράρχου Σπυρίδωνος τὸ ἱερώτατον Λείψانون.

10. Ἐπειτα δὲν βλέπεις; ὁ ἐν ὄρεσι καὶ σπηλαίοις, καὶ ταῖς ὁπαῖς τῆς γῆς ἀσκητεύων ἐκεῖνος Ἅγιος, ὁ ἀκτημονέστατος, ὁ τὴν κοσμικὴν δόξαν συστηματικῶς ἀποτροπιαζόμενος, ὁ παραδιδούς τὸ πνεῦμα αὐτοῦ, μεμονωμένος μόνῳ Θεῷ· αὐτὸς λίγω, καὶ ἤθελε καὶ ἠδύνατο, πρὸς ἐξαπάτην ἀκερδ-

δεστάτην, γὰ ἀγοράζῃ τὰ πολύτιμα ἀρωματικά
εἶδη τοῦ βαλσαμώματος, καὶ τὰ ταριχεύῃ αὐτὸς
ἑαυτὸν, ἄψυχος πλέον ὢν, τὸ ἄψυχον σῶμά του!
ὦ πρᾶγμα ἀλόγιστον! ὦ ἀφιλόσοφον ὑπονόημα!
Τοῦ εἰς Κουκουσὸν, καὶ Ἀραβισσὸν, καὶ Πιτυοῦν-
τα ἐξωσθέντος, καὶ εἰς ἐκεῖνα τὰ ἄγρια κλίματα
ἀποθανόντος Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, τὸ ἅγιον
Λεῖψανον, βέβαια τὸ ἐβαλσάμωσαν οἱ ἀγροικότα-
τοι κάτοικοι! ὦ πρᾶγμα ἀλόγιστον! ὦ ...

11. Ἀλλ' ἂν, ὦ γενηαῖοι, αἱ σκιαὶ τῶν ἁγίων
σωμάτων παντοίας ἐθεράπευον νόσους· ὡς ἐν
Πράξ. Κεφ. ε'. 15. καταφαίνεται, "Ὡστε κατὰ
τὰς πλατείας ἐκφέρειν τοὺς ἀσθενεῖς, καὶ τιθέναι
ἐπὶ κλινῶν καὶ κραββάτων, ἵνα ἐρχομένου Πέτρου,
ᾗν ἡ σκιά ἐπισκιάσῃ τινὲς αὐτῶν·", ἂν λέγω, αἱ
σκιαί, πολλῶ δὴ μᾶλλον θεραπεύουσι πᾶσαν νό-
σον, καὶ πᾶσαν μαλακίαν τῶν πιστευόντων, τῶν
σωμάτων αὐτῶν τὰ ἅγια Λεῖψανα· ὁ ἀποχρῶν
λόγος τῆς Πίστεως ἐπικρατεῖ ἀπανταχοῦ, καὶ
καταισχύνει τοὺς ἀδρανεῖς λόγους τῆς ματαιότητος.

12. Ὅθεν ὁμογενεῖς ἀδελφοί, ἀφέροντες τοὺς νέους
τούτους Εἰκοτοκλάστας γὰρ φθείρωνται αὐτοῖς αὐτῶν
πονηροῖς διαλογισμοῖς, ἡμεῖς μετὰ φόβου καὶ ἀ-
ληθείας ἃς πλησιάζωμεν, καὶ ἃς προσκυνῶμεν
τὰς ἁγίας Εἰκότας, τὰ ἅγια Λεῖψανα, τὰ μεμαρ-
τυρημένα ἐκ θαυμάτων Ἀγιάσματα, καὶ μάλιστα
τὸ τῆς Ζωοδόχου πηγῆς, ἀρυόμενοι ἐξ αὐτῶν με-
τὰ πίστεως τὴν Θεῖαν χάριν, ἥτις ἐπιφοιτῶσιν εἰς
αὐτὰ κατὰ Θεῖαν εὐδοκίαν, πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς ἀ-
δυναμίας ἡμῶν, μεταδίδωσιν ἡμῖν τὸν ἁγιασμόν
τὸν σωτήριον. Ἄς ἀναγνώσῃ ὁ βουλούμενος τὰ
Πρακτικά τῆς Ζ'. Συνόδου Τόμ. Β'. σελ. 719.

ΚΕ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

“Οτι οἱ Ἅγιοι πρεσβεύουσιν ὑπὲρ ἡμῶν πρὸς Κύριον· καὶ ὅτι καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν προσεύχασθαι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὑπὲρ ζώντων καὶ τεθνεώτων.

1. **Η** ἀποστροφή τῶν Ἀγίων, καὶ μάλιστα τοῦ Κορυφαίου τῶν Ἀποστόλων, τῶν Παυλικιάννων καὶ αὐτὴ ἦν παμμόχθηρον ἀποκύημα· καὶ οὗτοι δὲ οἱ ἀπὸ Μελίτης Νεοπαυλικιάννοι, ἀναιροῦντες τὴν ἀγιότητα τῶν Θεσπεσίων αἰδρῶν καὶ Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, Καλοὺς ἀνθρώπους ἀπλῶς αὐτοὺς ὀνομάζοντες, συναναιροῦσι καὶ τὰς ὑπὲρ ἡμῶν πρεσβείας πρὸς Κύριον. (1)

2. Ἀλλ’ ἀντίκειται τῇ ἱερᾷ Παραδόσει, καὶ ταῖς Θεαῖς Γραφαῖς, καὶ τῷ ὀρθῷ λόγῳ. Ἰδού. Ἰωάνν. Ἐπιστ. Α’. Κεφ. β’. 2. “Ἐάν τις ἀμάρτη, Παράκλητον ἔχομεν πρὸς τὸν Πατέρα, Ἰησοῦν Χριστὸν δίκαιον· καὶ αὐτὸς ἰλασμός ἐστι περὶ τῶν ἀμαρτιῶν ἡμῶν· οὐ περὶ τῶν ἡμετέρων δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ ὅλου τοῦ κόσμου. „ Παῦλ. πρὸς Ῥωμ.

(1) “Ἐπὶ δὲ τοῖς εἰρημένοις, φησὶ Φώτ. ὁ Πατριάρ. παρὰ Ζυγαδ. Τίτλ. κδ. οὐδὲ τοὺς τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας πρεσβυτέρους καὶ ἱερεῖς ἀποδέχονται οἱ Παυλικιάννοι ... τοὺς μὲντοι παρ’ αὐτοῖς .., οὐχ ἱερεῖς, ἀλλὰ Συνεκδήμους καὶ Νοταρίους ἰπονομάζουσι. „ Μήπως καὶ ὁ καθ’ ἡμᾶς Παυλικιάννος τὸν Ἱερατικὸν τοῦ Συνέκδημον, ἐκ τούτων, καὶ οὐχὶ ἐκ τοῦ Συνεκδήμου τοῦ Ἰεροκλέους ἀτόμασε; σκιπτίον.

Ῥωμ. Κεφ. ή. 34. " Χριστός ... ὃς καὶ ἐστὶν ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ, ὃς καὶ ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν. „ καὶ ἀνωτ. 26. " Τὸ Πνεῦμα ὑπερεντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν στεναγμοῖς ἀλαλήτοις. „ καὶ πρὸς Ἑβρ. Κεφ. ζ'. 25. " Ὁ Θεὸς καὶ σώζειν ἐς τὸ παντελές δύναται τοὺς προσερχομένους δι' αὐτοῦ τῷ Θεῷ, πάντοτε ζῶν εἰς τὸ ἐντυγχάνειν ὑπὲρ αὐτῶν. „ (ὁ Ἰησοῦς.)

3. Τούτων οὕτω κειμένων, ποριζόμεθα λοιπὸν συλλογιστικῶς. Ὁ Χριστός, καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐντυγχάνουσιν ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ πρὸς τὸν Θεὸν περὶ παντός τοῦ κόσμου πρεσβεύουσι, καὶ διατί ἡ κυρία Θεοτόκος, ὁ τίμιος Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος, οἱ Ἅγιοι πάντες, νὰ μὴ μεσιτεύωσι; δὲν εἶναι φίλοι του; δὲν τοῖς ἔδωκεν ἄδειαν νὰ ζητῶσιν ἀπὸ τὸν Πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί του, εἴτι καὶ ἂν ἐθέλωσι; Τί λοιπὸν ἄτοπον πηγάζει ἐκ τούτου, καὶ δὲν τὸ δέχονται; Οὐδέν· μάλιστα εἶναι καὶ δικαιοτάτον, καὶ ἄξιον τῆς φιλανθρωπίας αὐτῶν, τῆς ἀγιότητος, καὶ μακαριότητος.

4. Ὑποβιβάζεται, λέγουσιν, ὁ Θεὸς ἀνθρωπινώτερον εἰς ἀπανθρωπίαν ἀφόρητον, ὡς χρῆζων μεσιτείας. — Ἀποκρίνομαι· Αὐτὸς ὁ Χριστὸς ἐν τῇ Διαθήκῃ αὐτοῦ διετάξατο νὰ συμβασιλεύῃ μετ' αὐτοῦ, καὶ νὰ συνδοξάζωνται οἱ Ἀπόστολοι· (Ματθ. Κεφ. ιθ'. Λουκ. κβ'. Ἰωάνν. ιζ'.) καὶ τοῦτο δὲν εἶναι ἀνθρωπινώτερον; δὲν δηλοῖ μίαν χάριν ἰδιαιτέραν, ἀρμόζουσαν εἰς βασιλεῖς ἐπιγείους, καὶ διόλου ἀνάρμοστον εἰς τὴν θείαν Μεγαλειότητα; ναί· ἀλλ' ὅμως, ὡς γενναῖοι, τὰ θεῖα νοήματα δὲν πρέπει οὕτω νὰ ἐκλαμβάνονται κοσμικώτερον, ἀλλὰ νὰ αἰχμαλωτίζωνται εἰς τὸ εὐσεβέ-

στε-

στερον. Θεοπρεπέστερον ἐκλαμβάνεται τὸ συμβασιλεύειν καὶ συνδοξάζεσθαι; Θεοπρεπέστερον ἄρα πρέπει νὰ ἐκλαμβάνεται καὶ ἡ τῶν Ἀγίων ὑπὲρ ἡμῶν μεσιτεία, καὶ ἀναλόγως τῷ νοερῷ Διακόσμῳ, οἷον ἀνθρωπίνη γλώτῃ ἀλάλητον.

5. Δὲν μεταχειρίζεται ἡ Θεία Γραφή λέξεις ὑπερφυσικὰς, ὡς πρὸς ἀνθρώπους φυσικοὺς, μήτε τροπολογίας νοεράς, διάλεκτον ἐπουράνιον, ὡς πρὸς ἐπιγείους ἀνθρώπους· ἀλλὰ συγκαταβαίνουσα τῇ ἀδυναμίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος, μεταχειρίζεται φράσεις ἀνθρωπινώτερον· ἡμεῖς ὅμως ἀνάγοντες τὸν νοῦν ὑψηλότερα, μεταλαμβάνομεν Θεοπρεπῶς, ὅσον ἐνεστι, τὰ νοήματα. Ἰδοὺ ὁ Ἰωάνν. πῶς περιγράφει τὰς προσευχὰς τῶν Ἀγίων ἐν τοῖς ὑπερκοσμίοις, κατὰ μίμησιν ὅλως ἐγκόσμιον, οἰκοιομικώτερον, ἐν Ἀποκαλύψ. Κεφ. 4. 8. “Καὶ οἱ εἰκοσιτέσσαρες Πρεσβύτεροι ἔπεσον ἐνώπιον τοῦ Ἀρνίου, ἔχοντες ἑκάστος κιθάρας καὶ φιάλας χρυσᾶς, γεμούσας θυμιαμάτων, αἳ εἰσιν αἱ προσευχαὶ τῶν Ἀγίων. „ Ἀλλὰ περὶ τίνος ἢ τίνων προσεύχονται; ἢ δῆλον, ὅτι ὑπὲρ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν, ὑπὲρ καταστάσεως τοῦ σύμπαντος κόσμου. Ἐν δὲ τῷ Εὐαγγελ. Κεφ. 9. 31. φησὶν· “Ἐάν τις Θεοσεβὴς ᾖ, καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ, τούτου ἀκούει. „ (ὁ Θεός.) (1) καὶ Κεφ. 15. 23. “Ἀμὴν αἱ-

(1) Δαβ. Ίαλμ. ρμδ'. 20. “Θέλημα τῶν φοβουμένων αὐτοῦ ποιήσει, καὶ τῆς διήσεως αὐτῶν εἰσακούσεται. „ Ταῦτον τὴν ἐμφαντον ἀλήθειαν, τὴν ἐγγίννητον τῇ ἀνθρωπότητι ἰδίαν, οὕτω τὴν ἐκφράζει ὁ παλαιότατος Ὅμηρος, Ἰλ. Α. 218. Ὅς κε θεοῖς ἐπιτείδηται, μάλα τ' ἐκλυον αὐτοῦ.

ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσητε τὸν Πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δώσει ὑμῖν· „ εἶναι δὲ ὁμολογούμενον, ὅτι οἱ Θεοσεβεῖς καὶ Θεοφορούμενοι ἄνθρωποι, οὐ μᾶλλον ὑπὲρ ἑαυτῶν, ἢ καὶ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν εὐχονται, καὶ αἰτοῦσι παρὰ Θεοῦ τὰ σωτήρια· ὅθεν ὁ Ἀπόστολος κληθεὶς εἶπεν· “ Ὁυχόμεν γὰρ αὐτὸς ἐγὼ ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου τῶν κατὰ σάρκα συγγενῶν μου. „ (πρὸς Ῥωμ. Κεφ. 9. 3.) Τοσαύτη εἶναι ἡ τῶν ἀγίων ἀνδρῶν φιλαδέλφεια.

6. Ἀλλὰ ταῦτα δηλοῦσιν, ὅτι, ἐν τῷ κόσμῳ ἔτι ὄντες οἱ Ἅγιοι, πρεσβεύουσιν· ἐν δὲ τῇ ἁγίᾳ Ἱερουσαλὴμ, πῶς πρεσβεύουσι; τοῦτο γάρ ἐστιν ἀναπόδεικτον. — Ἀλλ' ἄρά γε ἀποθανόντες οἱ Ἅγιοι, ἐνῷ συμβασιλεύουσι καὶ συνδοξάζονται τῷ Χριστῷ, ἀναισθητοῦσι τὴν νοερὰν ἐκείνην καὶ αἰσθησιν καὶ ἐννόησιν; ἐστερήθησαν καὶ τῆς χάριτος, καὶ τῆς ἐπὶ γῆς παρρησίας των, καὶ διατίναν τῆς στερηθῶσι; τοῦτο γὰρ τοῖς ὅλοις ἐστὶν ἄλογον· ἀποκρίθήτωσαν. Καὶ ὅμως ὁ Ἀβραάμ, ἔχων ἐν τοῖς κόλποις τὸν Λάζαρον τὸν πτωχόν, αἰσθάζεται νοερὰν φωνὴν τοῦ πλουσίου, καὶ ἀποκρίνεται· „ Καὶ αὐτὸς (ὁ πλούσιος) φωνήσας εἶπε· Πάτερ Ἀβραάμ, ἐλέησόν με ... εἶπε δὲ Ἀβραάμ· Τέκνον, μνήσθητι, ὅτι ἀπέλαβες τὰ ἀγαθά σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ Λάζαρος ὁμοίως τὰ κακά. „ κτλ. (Λουκ. Κεφ. 15. 25.) Δύνανται λοιπὸν καὶ θέλουσιν οἱ Ἅγιοι νὰ πρεσβεύωσι, καὶ πρεσβεύουσιν, τὸ ἔλεος τοῦ ἀγίου Θεοῦ ἀπεκδεχόμενοι ὡς εἰκὸς, πρεσβείαν ὅμως, οἷαν ἂν εἰδεῖν Θεός τε καὶ οἱ κατὰ χάριν Θεούμενοι.

Εἰ δὲ ἐν τῷ ἅδῃ ἔτι μετανοοῖα· (διότι τοῦ

ποῦ τοῦ λοιποῦ οἱ ἁμαρτωλοὶ τὴν μὲν κακίαν ἀποστραφήσονται, τὴν δὲ ἀρετὴν ἐνεργήσουσιν;) ἀλλὰ πρὸ τῆς κρίσεως ἤδη, πρεσβεΐα καὶ ἔστι καὶ δίδεται, καὶ δι' ὅσα ἀνωτέρω εἰρήκαμεν, καὶ ἐφεξῆς δὲ ἐροῦμεν.

7. Προσκέισθωσιν οὖν τοῖς εἰρημένοις καὶ ἐκ τῆς παλαιᾶς Γραφῆς ταῦτα τὰ ἀσμενέστατα, ἵνα δηλωθῇ καὶ ἐκ τούτων, ὅτι προσεύχονται ὑπὲρ ἡμῶν οἱ Ἅγιοι, καὶ αἱ προσευχαὶ αὐτῶν ἀναπέμπονται ἕως τοῦ Θρόνου Κυρίου Σαββαῶθ, διὰ τῶν ἐγγιζόντων τῷ Θρόνῳ τῆς μεγαλωσύνης εἰς τὸν Διάκοσμον τὸν ὑπερουράνιον. Τωβίτ Κεφ. ιβ'. 15. "Εγὼ εἰμι Ῥαφαήλ, εἷς ἐκ τῶν ἐπτά ἀγγέλων τῶν ἁγίων, οἱ προσαναφέρουσι τὰς προσευχὰς τῶν Ἁγίων, καὶ εἰσπορεύονται ἐνώπιον τῆς δόξης τοῦ Ἁγίου", καὶ ἀνωτ. 12. "Καὶ νῦν ὅτε προσήυξω σὺ καὶ ἡ ἰύμφη σου Σάρρα, ἐγὼ προσήγαγον τὸ μνημόσυνον τῆς προσευχῆς ὑμῶν ἐνώπιον τοῦ Ἁγίου.", Ταῦτα δὲ πάντα Θεοπρεπέστερον λαμβανόμενα, λαμπρύνουσι τὸν νοῦν, φωτίζουν τὴν ψυχὴν, εἰς εὐγενῆ πίστιν αὐτὴν ὑποβάλλουσι, καὶ τὴν τεταραγμένην συνείδησιν καθησυχάζουσι καὶ καταπραΰνουσι.

8. Ταῦτα εἰδότες ἡμεῖς, ὡς ὁμογενεῖς ἀδελφοί, ὡς φυλάττωμεν τὴν ἱερὰν ταύτην διδασκαλίαν, ἀπὸ τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, τῆς Νομικῆς ἔτι, ἔχουσαν τὴν ἀρχήν της, καὶ ἐπικυρωθεῖσαν ὑπὸ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, καὶ τῶν Θεοφόρων Πατέρων· καὶ ὡς ἐπικαλώμεθα μετὰ πίστεως εἰς μεσιτείαν τὴν Κυρίαν ἡμῶν Θεοτόκον· δι' ἧς πρώτης καὶ μόνης σεσώσμεθα· καὶ τοὺς πιστοὺς ὑπουργοὺς καὶ θεράποντας τῆς Θείας Μεγαλειότητος, λέγοντες.

τες. “ Ταῖς πρεσβείαις Κύριε, ταῖς τῆς Θεοτόκου, καὶ πάντων τῶν Ἀγίων, τὴν σὴν εἰρήνην δὸς ἡμῖν, καὶ ἐλέησον ἡμᾶς, ὡς ὁ μόνος οἰκτίρμων .

9. Περὶ δὲ τῶν εὐχῶν καὶ δεήσεων καὶ λειτουργιῶν, ἃς ὀφείλομεν ποιεῖν ὑπὲρ ζώντων καὶ τεθνεώτων, καὶ περὶ τῶν λεγομένων Μνημοσύνων καὶ Μακαριῶν, πολλά τινα καταφλυαροῦσι, καταπαίζοντες αὐτὰ ὡς δεισιδαιμόνων ἀνδρῶν ἔργα καὶ ἀσχολήματα, οἱ ἀλόγιστοι. Ἀλλ’ ἡ Ἐκκλησία οὐ ματαιοῦται, οὐδὲν προῖκα, οὐδὲν ἀλόγως ποιεῖ· ἔλαβε γοῦν τὸ ἐνδύσιμον ἀπὸ τὴν Θείαν Γραφὴν τὴν παλαιὰν καὶ τὴν νέαν.

Περὶ μὲν οὖν τῶν ζώντων τάδε φέρονται ἐν τῷ Α΄. τῶν Μακκαβ. Κεφ. ιβ΄. ιι. “ Ἡμεῖς οὖν ἐν παντὶ καιρῷ ἀδιαλείπτως, ἔντε ἑορταῖς καὶ ταῖς λοιπαῖς καθηκούσαις ἡμέραις μιμνησκόμεθα ὑμῶν, ἐφ’ ὧν προσφέρομεν θυσιῶν, καὶ ἐν ταῖς προσευχαῖς, ὡς δέον ἐστὶ καὶ πρέπον μνημονεύειν ἀδελφῶν. ,, καὶ Πράξ. Κεφ. ιβ΄. 5. “ Ὁ μὲν οὖν Πέτρος ἐτιρεῖτο ἐν τῇ φυλακῇ, προσευχή δὲ ἦν ἐκτενὴς γινομένη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸν Θεὸν ὑπὲρ αὐτοῦ. ,, καὶ πρὸς Κορινθ. Β΄. Κεφ. α΄. ιο. “ Ὁς (Θεός) ἐκ τηλικούτου θανάτου ἐρρύσατο ἡμᾶς, καὶ ρύεται· εἰς ὃν ἠλπίκαμεν, ὅτι καὶ ἔτι ρύσεται, συνυπουργούντων καὶ ὑμῶν (τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κορίνθου,) ὑπὲρ ἡμῶν τῇ δεήσει. ,, κτλ. καὶ πρὸς Ἑβρ. Κεφ. έ. 5. “ Πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς ἐξ ἀνθρώπων λαμβανόμενος, ὑπὲρ ἀνθρώπων καθίσταται τὰ πρὸς τὸν Θεόν, ἵνα προσφέρῃ δῶρά τε καὶ θυσίας ὑπὲρ ἁμαρτιῶν καὶ διὰ ταύτην (τὴν ἀσθένειαν) ὀφείλει, καὶ ὡς περὶ τοῦ λαοῦ, οὕτω καὶ περὶ ἑαυτοῦ προσφέρειν ὑπὲρ ἁ-

μαρ-

μυρτιῶν. „ Καὶ ὁ Θεοφόρος Ἰγνάτιος. Ἐπισ. ια'. " Εἰ γὰρ ἐνὸς καὶ δευτέρου προσευχὴ τοιαύτην ἰσχὺν ἔχει ... πόσω μᾶλλον ἢτε τοῦ Ἐπισκόπου καὶ πάσης τῆς Ἐκκλησίας προσευχὴ, σύμφωνος ἁγίουσα πρὸς Θεόν, πείσει παρασχεθῆναι αὐτοῖς πάντα τὰ ἐν Χριστῷ αἰτήματα; „

Περὶ δὲ τῶν τεθνεώτων, Μακκαβ. Β'. Κεφ. ιβ'. 43. " Ἀπέστειλεν εἰς Ἱεροσόλυμα πρσσυγαγεῖν περὶ ἁμαρτίας θυσίαν, πάνυ καλῶς καὶ ἀστείως πράττων, ὑπὲρ ἀναστάσεως διαλογιζόμενος. (εἰ γὰρ μὴ τοὺς προπεπτωκότας ἀναστῆναι προσεδόκα, περισσὸν ἦν καὶ ληρώδες ὑπὲρ νεκρῶν προσεύχεσθαι.) εἴτ' ἐμβλέπων τοῖς μετ' εὐλαβείας κοιμωμένοις κάλλιστον ἐπικείμενον χαριστήριον· ἔσία καὶ εὐσφῆς ἢ ἐπίνοια· ὅθεν περὶ τῶν τεθνεώτων τὸν ἐξίλασμόν ἐποιήσατο, τῆς ἁμαρτίας ἀπολυθῆναι. „

Ῥητῶς δὲ φέρεται καὶ εἰς τὰς Διαταγὰς τῶν Ἀποστόλων, Βιβ. ἡ. Κεφ. μβ'. " Ἐπιτελείσθω δὲ τρίτα τῶν κεκοιμημένων ... καὶ ἑννατά ... καὶ τεσσαρακοστά ... καὶ ἐνιαύσια ὑπὲρ μνείας αὐτοῦ· καὶ διδόςθω ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ πένησιν εἰς ἀνάμνησιν αὐτοῦ. „

Ἀλλ' οἱ ἀντίπαλοι τὰς τῶν Ἀποστόλων Διαταγὰς οὐ παραδέχονται ὡς ψευδεπιγράφους, ἀρκοῦσιν ὅμως ἡμῖν εἰς μαρτύριον διὰ τὴν αὐτῶν ἀρχαιότητα· οὐδὲ γὰρ ἐτόλμησαν γὰ τὸ ἀρνηθῶσιν, ἀλλὰ λέγουσιν, ὅτι ὑπὸ Ἀποστολικῶν ἀνδρῶν ὕστερον αὐταὶ συεγράφησαν.

10. Λοιπὸν, ὑμεῖς, ὡς ὁμογενεῖς ἀδελφοί, στήκετε οἷς παρελάβετε ἀπὸ τῶν προγόνων ὑμῶν· μὴ μεταίρετε ὅρια αἰῶνια, ἃ ἔθετο οἱ πατέρες ἡμῶν.

Οὐ-

Οὐδεμία βλάβη προσγίνεται ἐκ τῶν τοιούτων αἰμνήστων ἐθῶν τῆς μητρὸς Ἑκκλησίας· μάλιστα εἶναι παρήγορα καὶ ζῶσι καὶ τεθνεῶσιν, ὡς ἐκ τῶν θείων Ἱστοριῶν βεβαιούμεθα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ.

Ὅτι ἡ Ἀσκητικὴ διαγωγή εἶναι οὐράνιον σύστημα, πλὴν οὐχὶ τοῦ παντός, οὐδὲ τοῦ τυχόντος.

1. **Η** Ἀσκητικὴ διαγωγή εἶναι σύστημα παλαιότατον, καὶ ἐν τῷ Νόμῳ καὶ ἐν τῇ Χάριτι θεωρούμενον· ἀλλ' εἰς τὴν χάριν ἔλαβε πρόοδον μεγίστην, τὸν Κύριον ἡμῶν, καὶ τὸν αὐτοῦ Πρόδρομον γνωρίζον ὡς ἀρχηγέτας, ὡς φαίνεται ἐν Εὐαγγελίοις. (Ματθ. Γ'. 4. Μάρκ. Α'. 35. καὶ 45. Λουκ. Α'. 80. καὶ Δ'. 42. καὶ Ε'. 16.) Μὲ τὸν καιρὸν οἱ μιμηταὶ αὐτῶν ἐπόλισαν τὰς ἐρήμους· κατέστησαν Μοναστήρια, καὶ ἱερὰ Φροντιστήρια· ἠγωνίζοντο νὰ καταντήσωσιν ἐπίγειοι Ἀγγελοι, νὰ προσεγγίσωσι τὴν ὕλην εἰς τὴν αὐλίαν, νὰ ἐξαυλώσωσιν οἶον τὴν σάρκα εἰς πνεῦμα, καὶ νὰ γένωσιν ἄσαρκοι μικροῦ δεῖν καὶ ἀναίμονες, καὶ ἰσάγγελοι, διὰ νὰ συναφθῶσιν οὕτω τὴν ἄρρητον ἔνωσιν μετὰ τοῦ πρώτου καὶ ἄκρου τῶν ἐφετῶν, Θεῷ μόνῳ ἐπιθυμοῦντες ἵνα σχολάζωσι, καὶ τὴν Θεωρίαν συνάπτοντες μετὰ πράξεως. Σύστημα ἔντως ὑψηλὸν· ὄντως ἡρωϊκόν, τελειοτάτη φιλοσοφία, ἀλλ' οὐχὶ τοῦ παντός· εἶναι τινῶν φύσεων ἀρίστων, αἵτινες ἀπὸ τὸ πῦρ τῶν θείων ἐρώτων ἀναφλεγόμεναι, γενναιοφρόνως ἀπεφάσιζον τὴν τοῦ κόσμου ἀπάρνησιν, καθὼς οἱ Μάρτυρες τὴν καταφρό-

φρόνησιν τῆς εἰδωλολατρείας· καὶ ἅμα τὴν ἀπό-
 φασιν αὐτῶν ἐπραγματοποιοῦν ὑπερφυῶς, ὑπερβαί-
 νοντες, ἢ καταπατοῦντες, ἢ συντρίβοντες ὅλας τὰς
 φρικτὰς μηχανουργίας τοῦ κόσμου, τῆς σαρκὸς,
 καὶ τοῦ διαβόλου· καθ' ὧν καὶ δάφνας τὰς ἀθα-
 νάτους τῆς νίκης ἐλάμβανον, εἰδυναμούμενοι οὐρα-
 νόθεν ὑπὸ τῆς Θείας βοηθείας καὶ χάριτος. Τῷ
 ὄντι, οὐδὲν τῆς τοῦ ἀνθρώπου σταθερᾶς ἀποφά-
 σεως εὐσθενέστερον· καὶ κατὰ τὸν Θεολόγ. “Οὐ-
 δὲν ἰσχυρότερον τῶν πάντα παθεῖν ἐτοίμων ὄν-
 των·,, δι' ἀγάπην Θεοῦ. Ἐκουσίως οὖν ἐκθέτον-
 τες τὸν ἑαυτὸν των εἰς τὰς σκληροτάτας κακοπα-
 θείας, δι' ἀγάπην τοῦ ἐκουσίως ὑποστάγτος τὰ
 πάντα, καὶ θάνατον Σταυρικόν, δι' ἀγάπην τῆς
 ἀνθρωπότητος, ἡξιώθησαν καὶ τῆς χάριτος τοῦ
 θαυματουργεῖν, καὶ νόσους ἰατρεύειν παντοδαπὰς,
 καθὼς ἐν Εὐαγγελίοις αὐτοῖς ἐπηγγείλατο. „Ἐὰν
 ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐρεῖτε τῷ ὄρει
 τούτῳ· Μετάβηθι ἐντεῦθεν ἐκεῖ, καὶ μεταβήσε-
 ται, καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσῃ ὑμῖν. “ (Ματθ. Κεφ.
 ιζ'. 20.) καὶ, “Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, τὰ ἔργα ἃ
 ἐγὼ ποιῶ, καὶ κείνος ποιήσῃ, καὶ μείζονα τούτων
 ποιήσῃ. „ (Ἰωάνν. Κεφ. ιδ'. 12.)

2. Τοσοῦτον σεβαστὸν ἦτον τοῦτο τὸ τάγμα,
 ὥστε καὶ ἡ 5'. Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἐν τῷ μγ'. Κα-
 νόνι, δίδωσι τὴν ἄδειαν τοῖς βουλομένοις τῶν Χρι-
 στιανῶν, νὰ ἐκλέξωσι τὸν Ἀσκητικὸν βίον, καὶ
 τὴν πολυτάραχον ζάλην τῶν πραγμάτων ἀποβάλ-
 λοντες, εἰς μοναστήριον νὰ εἰσέρχωνται· διότι,
 καθὼς λέγει ὁ ἁγ. Γρηγόρ. Νύσης ἐν τῇ Ἐπιστολῇ,
 Περί τῶν ἀπιόντων εἰς Ἱεροσόλυμα· „ Ἡ σεμνὴ
 πολιτεία πᾶσι πρόκειται καὶ ἀνδράσι καὶ γυναι-
 ξί,

ξί, καὶ ἴδιον τοῦ κατὰ φιλοσοφίαν βίου, ἢ εὐσχημοσύνη· αὕτη δὲ ἐν τῷ ἀμίκτῳ καὶ ἰδιάζοντι βίῳ τῆς ζωῆς κατορθοῦται. „

3. Βαρλαάμ δὲ ὁ Καλαβρὸς ἐν τοῖς κατωτάτω χρόνοις, θηριωδῶς κατὰ τῶν ἡσυχάζοντων κινούμενος, πόλεμον ἤγειρε κατ' αὐτῶν, καὶ λέγων καὶ γράφων ἐν Κωνσταντινουπόλει τὰ ἀσεβέστατα· ἀλλ' ἡ συστάσα ἐπὶ Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου τοῦ γέου ἀγία Σύνοδος, τοῦτον καὶ τοὺς ὁμόφρονάς αὐτοῦ τῷ αἰωνίῳ ἀγαθέματι παραδέδωκε περὶ τὰ μέσα τοῦ ἰδ. αἰῶνος, τουτ. περὶ τὰ 1340. ἔτη ἀπὸ Χριστοῦ.

4. Οἱ δὲ νεώτεροι οὗτοι Βαρλααμίται ἀπὸ Μελίτης, κωμικώτερον εἰσάγουσι τοὺς Ἀσκητὰς ἡμῶν ὑπὸ τὸ προσωπεῖον τῶν Βραχμάνων Ἰνδῶν, ἐμπαίζοντες αὐτοὺς ὡς δεισιδαίμονας, ὡς μὴ εἰδότητας ἐκτιμῆσαι τὴν οὐσίαν τῆς Πίστεως· καὶ διὰ τὰ καταστήσωσιν ἐντυπώτερα τὰ ἐμπαίγματα, ζωγραφοῦσι καὶ εἷα τοιοῦτον Ἰνδὸν ἀσκητὴν, ἐκτάδην κείμενον ἐπὶ κλίνῃς ἀκαρθοφόρου, διὰ τὰ δείξωσιν ἐκ πλαγίου τὴν ματαιότητα τῶν καθ' ἡμᾶς Ἀσκητῶν, οἵτινες παρόμοια ἐμνηχαῶντο πρὸς καταδούλωσιν τῶν παθῶν, διὰ τὰ ψυχράωσιν οὕτω τῶν πιστῶν τὸ πρὸς αὐτοὺς σέβας καὶ τὴν εὐλάβειαν.

5. Πλὴν ματαιάζουσι· διότι πόσον διαφέρει ὁ σκοπὸς τοῦ Ἰνδοῦ ἀπὸ τὸν σκοπὸν τοῦ καθ' ἡμᾶς Ἀσκητοῦ, εὐκόλως τὸ συναισθάνονται καὶ τὰ παρ' ἡμῖν παιδάρις, τὰ μὲ τὸ γάλα τῆς ἀληθογρωσίας ἀνατρεφόμενα. Ὅσον διέφερεν ὁ ζῆλος τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ, ἀπὸ τὸν ζῆλον τῶν ἱερέων τῆς Ἰεζάβελ· ὅσον διέφερεν ἡ πεποίθησις τοῦ σοφοῦ

Δα-

Δανιήλ πρὸς τὸν ἀληθινὸν Θεὸν, τῆς πεποιθήσεως πρὸς τὸν Βάαλ τῶν ἱερέων τῆς Βαβυλῶνος· τόσον εἶναι τὸ διάφορον τοῦ Ἰνδοῦ ἀσκητοῦ, πρὸς ἓνα Ἀσκητὴν τοῦ Εὐαγγελίου· οἱμοι τῆς σοφῆς διακρίσεως, εἴαν παραβάλληται ὁ ἐκούσιος Θάνατος τοῦ Ἰνδοῦ τοῦ Καλάνου, (1) μὲ τὴν ἐκούσιον σταύρωσιν τῶν παθῶν τοῦ μεγάλου Ἀντωνίου, καὶ τῶν ἄλλων μιμητῶν τοῦ Σωτῆρος τοῦ κόσμου!

6. Ἐν τοσούτῳ ἡμεῖς ἃς δεῖξωμεν εἰς τοὺς χλευαστάς μας, ὅτι τὰ ἐκούσια παθήματα τῶν Ἀγίων, συνίστανται ἐκ τῆς Θείας Γραφῆς, καὶ διόλου δὲν ἀντίστανται εἰς τοὺς ἀληθεῖς καὶ ὕγιεις σκοποὺς τῆς ἀγιωτάτης ἡμῶν Πίστεως. Ἰερεμ. Θρήν. Κεφ. γ'. 27. "Ἀγαθὸν ἀνδρὶ, ὅταν ἄρῃ ζυγὸν ἐκ νεότητος αὐτοῦ· καθήσεται κατὰ μόνας, καὶ σιωπήσεται, ὅτι ἤρεν ἐφ' ἑαυτῷ. „ Ματθ. Κεφ. ιβ'. 34. "Ἄρατε τὸν ζυγόν μου ἐφ' ὑμᾶς... ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστός, καὶ τὸ φορτίον μου ἑλαφρόν. „ (Ταῦτα δὲ εἰσὶν ἐπεξηγηματικὰ τοῦ Προφήτου.) Μάρκ. Κεφ. ή. 34. "Ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθεῖτω μοι. „ (Τὴν ἀπάρνησιν τῶν παθῶν λέγει, καὶ τῶν σωματικῶν ἡδονῶν, καὶ τῶν ματαίων συμφερόντων τοῦ κόσμου τὴν καταφρόνησιν, καὶ τὰς κακουχίας τοῦ σώματος.) Παῦλ. πρὸς Κορινθ. α'. Κεφ. ι. 27. Ὑπωπιάζω μου τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶ, μήπως ἄλλοις κηρύττων, αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι. „ Ἀκού-

(1) Ὁρ. Ἀιλιαν. Ποικ. Ἱστορ. Βιβ. ι. Κιβ. 5'.

κούεις; ὁ Παῦλος ταλαιπωρεῖ τὸ σῶμά του, καὶ τὸ ὑποτάσσει εἰς τὴν ψυχὴν, καὶ τοῖς ἄλλοις τοῦτο κηρύττει, καὶ τίς ἀντιστήσεται τῶν Χριστιανῶν; Καὶ ἐν τῷ Νόμῳ δέ, ὅτι τὸ πρᾶγμα ἦν περισπούδαστον, χωρὶς νὰ ἀναφέρω πολλούς, ἀρκουσι τὰ ἀνωτέρ. τοῦ Ἰερεμίου, καὶ τὰ τοῦ προφητὰνακτος Δαβὶδ ἐνταῦθα. „ Ἐγὼ δέ ἐν τῷ αὐτοῦς παρενοχλεῖν με, ἐνεδυόμην σάκκον, καὶ ἐταπείνουν ἐν νηστείᾳ τὴν ψυχὴν μου, καὶ ἡ προσευχή μου εἰς κόλπον μου ἀποστραφήσεται. „ (Ψαλμ. λδ'. 13.)

7. Λοιπὸν, ὁπότεν ἡ τοῦ σώματος δουλαγωγία, καὶ ἡ ταπείνωσις ἐντεῦθεν τοῦ πνεύματος, ὅπως ποτε καὶ ἂν γίνεται, γίνεται ὅμως ἐκουσίως, καὶ ἐνεργεῖται ἐπὶ σκοποῖς σωτηρίοις, καὶ ἀπὸ τὸν Δαβὶδ συνιστᾶσαι καὶ Παῦλον, καὶ ἐφεξῆς ἀπὸ ὅλους τοὺς μιμητὰς ἐκείνων, τί οὗτοι ματαιοῦνται ἀπὸ Μελίτης; τί οὐκ ἐλλεβορίζουσιν ἑαυτούς; Καὶ δὲν καταντᾷ ἀναντίρρητον, ὅτι, ἀντὶ νὰ συνιστᾶσι τὰς Θείας Γραφάς, ὡς καυχῶνται, αὐτοὶ ἀντιχριστιανικῶς τὰς κατακρημνίζουσι; Ἀλλ' αὐτὰ εἶναι ἀκατάληπτα εἰς τοὺς Μελιταίους· διὸ καὶ κενοφωνοῦσιν· ἡ δὲν καταλαμβάνουσι· διότι ἐθελοκακοῦσι, καὶ ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς ψυχῆς αὐτῶν διόλου ἐματαιώθησαν.

8. Ὑμεῖς δέ, ὡς γενναῖοι τῆς Πίστεως ἐρασταί, οἱ προκείμενον ἔχοντες τὴν αἰώνιον σωτηρίαν, τιμᾶτε, ὡς παρελάβετε, καὶ ὁ ὀρθὸς λόγος ὑπαγορεύει, τιμᾶτε καὶ σέβεσθε τοὺς Ἀσκητὰς τοῦ Χριστοῦ, τοὺς τὸ ἀγγελικὸν σχῆμα φοροῦντας, (1)

ὡς

(1) Τὸ ἀπροσπαθεῖς τῶν Ἀγγέλων δηλοῖ, καὶ τὴν τῶν πα-

ὡς ὄντας μιμητὰς τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὴν ἀμώμητον Πίστιν τιμήσαντας, καὶ δὴ καὶ εἰς ἡμᾶς διατηρήσαντας ἀπαράτρωτον ἀπὸ τῶν προσβολῶν τοῦ ἀλάστορος, καὶ τὸν Ἐκκλησιαστικὸν Διάκονον ἀγλαΐσαντας μετὰ τὰ διάφορά των συγγράμματα.

(1) Ἐὰν γινώμεθα μιμηταὶ τῆς ἀπαθείας αὐτῶν, κατὰ δύναμιν, καὶ ἀγιωσύνης, ὡς ἀπόγονοι τῆς Θεσπεσίας κληρονομίας των. Εἶπον, κατὰ δύναμιν, διότι τὸ κατὰ δύναμιν, καὶ Θεῷ δεκτὸν, καὶ ἀνθρώποις ἐπαιετόν· κατὰ τὸ ἡθικώτατον τοῦτο ἀξίωμα· καὶ ἂν δὲν φθάσωμεν εἰς τῶν ἀρετῶν ἐκείνων τὴν οὐρανομήκη ἀκρόπολιν, διὰ τὴν ἀσθένειαν, καὶ τὴν τῶν αἰῶνων περιφορὰν, τοῦλάχιστον ἅς μὴν ἀπομακρυνώμεθα ἀπὸ τοῦς πρόποδας, ἀπὸ τὰς βάσεις καὶ ἀπὸ τὰς ἀρχάς της, ἀντεχόμενοι ὅσον εἶον τε ἀπὸ τὴν Πίστιν, Ἐλπίδα, καὶ Ἀγάπην, ἡμεῖς, ὧν τὸ τέλος εἶναι νὰ ἀφήσωμεν μετ' ὀλίγον τὴν ἐπίγειον παροικίαν, καὶ νὰ καταντήσωμεν εἰς τὴν Οὐρανόπολιν. “ Ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει· ” κατὰ τὸν οὐ.

παθῶν ἀπονέκρυσιν. Ὁρ. περὶ τούτου Συμεὼν Θεσσαλον. Κεφ. σογ'.

(1) Ἐὰν ἀναγνώσῃ ὅστις θίλει τὴν Βιβλιοθήκην τῶν Πατέρων, καὶ τὴν Φιλοκαλίαν, καὶ θίλει ἰδίῃ σοφώτατα συγγράμματα Ἀσχυτῶν, Νείλου, Ἀρσενίου, Δωροθέου, Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, Μάρκου ἱρμῖτου, Ἀναστασίου Σιναΐτου· καὶ ποῦ δύναμαι, νὰ ἀπαριθμῶ ἑλοῦς; Ὁ Βλεμμίδης ἦν ἡσυχαστῆς κατὰ τὰ Ἡμάδια περὶ τὴν Μαγνησίαν, ἀλλὰ μᾶς ἄφησε συγγράμματα πολλὰ, καὶ Θεολογικὰ καὶ φιλόσοφα· καὶ πόσοι ἄλλοι τοιοῦτοι.

κούεις; ὁ Παῦλος ταλαιπωρεῖ τὸ σῶμά του, καὶ τὸ ὑποτάσσει εἰς τὴν ψυχὴν, καὶ τοῖς ἄλλοις τοῦτο κηρύττει, καὶ τίς αἰτιστήσεται τῶν Χριστιανῶν; Καὶ ἐν τῷ Νόμῳ δέ, ὅτι τὸ πρᾶγμα ἦν περισπούδαστον, χωρὶς νὰ ἀναφέρω πολλούς, ἀρκούσι τὰ ἀνωτέρ. τοῦ Ἰερεμίου, καὶ τὰ τοῦ προφητάνακτος Δαβὶδ ἐνταῦθα. „ Ἐγὼ δέ ἐν τῷ αὐτοῦς παρενοχλεῖν με, ἐνεδυόμην σάκκον, καὶ ἐταπείνουν ἐν νηστεία τὴν ψυχὴν μου, καὶ ἡ προσευχή μου εἰς κόλπον μου ἀποστραφήσεται. „ (Ψαλμ. λδ'. 13.)

7. Λοιπὸν, ὁπότεν ἡ τοῦ σώματος δουλαγωγία, καὶ ἡ ταπείνωσις ἐντεῦθεν τοῦ πνεύματος, ὅπως ποτε καὶ ἂν γίνεται, γίνεται ὅμως ἐκουσίως, καὶ ἐνεργεῖται ἐπὶ σκοποῖς σωτηρίοις, καὶ ἀπὸ τὸν Δαβὶδ συνιστᾶσαι καὶ Παῦλον, καὶ ἐφεξῆς ἀπὸ ὅλους τοὺς μιμητὰς ἐκείνων, τί οὗτοι ματαιοῦνται ἀπὸ Μελίτης; τί οὐκ ἐλλεβορίζουσιν ἑαυτούς; Καὶ δὲν καταντᾶ ἀναντίρρητον, ὅτι, ἀντὶ νὰ συνιστᾶσι τὰς Θείας Γραφάς, ὡς καυχῶνται, αὐτοὶ ἀντιχριστιανικῶς τὰς κατακρημνίζουσι; Ἀλλ' αὐτὰ εἶναι ἀκατάληπτα εἰς τοὺς Μελιταίους· διὸ καὶ κενοφωνοῦσιν· ἡ δὲν καταλαμβάνουσι· διότι ἐθελοκακοῦσι, καὶ ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς ψυχῆς αὐτῶν διόλου ἐματαιώθησαν.

8. Ὑμεῖς δέ, ὡ γενναῖοι τῆς Πίστεως ἐρασταί, οἱ προκείμενον ἔχοντες τὴν αἰώνιον σωτηρίαν, τιμᾶτε, ὡς παρελάβετε, καὶ ὁ ὀρθὸς λόγος ὑπαγορεύει, τιμᾶτε καὶ σέβεσθε τοὺς Ἀσκητὰς τοῦ Χριστοῦ, τοὺς τὸ ἀγγελικὸν σχῆμα φοροῦντας, (1)

ὡς

(1) Τὸ ἀπροσπαθεῖς τῶν Ἀγγέλων δηλοῖ, καὶ τὴν τῶν

πα-

ὡς ὄντας μιμητὰς τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὴν ἀμώμητον Πίστιν τιμήσαντας, καὶ δὴ καὶ εἰς ἡμᾶς διατηρήσαντας ἀπαράτρωτον ἀπὸ τῶν προσβολῶν τοῦ ἀλάστορος, καὶ τὸν Ἐκκλησιαστικὸν Διάκοσμον ἀγλαΐσαντας μετὰ τὰ διάφορά των συγγράμματα.

(1) Ἄς γινώμεθα μιμηταὶ τῆς ἀπαθείας αὐτῶν, κατὰ δύναμιν, καὶ ἀγιωσύνης, ὡς ἀπόγονοι τῆς Θεσπεσίας κληρονομίας των. Εἶπον, κατὰ δύναμιν, διότι τὸ κατὰ δύναμιν, καὶ Θεῷ δεκτὸν, καὶ ἀνθρώποις ἐπαιετόν· κατὰ τὸ ἡθικώτατον τοῦτο ἀξίωμα· καὶ ἂν δὲν φθάσωμεν εἰς τῶν ἀρετῶν ἐκείνων τὴν οὐρανομήκη ἀκρόπολιν, διὰ τὴν ἀσθένειαν, καὶ τὴν τῶν αἰῶνων περιφορὰν, τοῦλάχιστον ἂς μὴν ἀπομακρυνώμεθα ἀπὸ τοὺς πρόποδας, ἀπὸ τὰς βάσεις καὶ ἀπὸ τὰς ἀρχάς της, ἀντεχόμενοι ὅσον εἶον τε ἀπὸ τὴν Πίστιν, Ἐλπίδα, καὶ Ἀγάπην, ἡμεῖς, ὧν τὸ τέλος εἶναι νὰ ἀφήσωμεν μετ' ὀλίγον τὴν ἐπίγειον παροικίαν, καὶ νὰ καταντήσωμεν εἰς τὴν Οὐρανόπολιν. “ Ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει· ” κατὰ τὸν οὐ.

παθῶν ἀπονέκρυσιν. Ὁρ. περὶ τούτου Συμειῶν Θεσσαλον. Κεφ. σογ'.

(1) Ἄς ἀναγνώσῃ ὅστις θέλει τὴν Βιβλιοθήκην τῶν Πατέρων, καὶ τὴν Φιλοκαλίαν, καὶ θέλει ἰδῆ σοφώτατα συγγράμματα Ἀσχυτῶν, Νείλου, Ἀρσινίου, Δωροθέου, Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, Μάρκου ἱρημίτου, Ἀναστασίου Σιναΐτου· καὶ ποῦ δύναμαι, νὰ ἀπαριθμῶ ἔλους; Ὁ Βλεμμίδης ἦν ἡσυχαστὴς κατὰ τὰ Ἡμάδια περὶ τὴν Μαγνησίαν, ἀλλὰ μᾶς ἄφησε συγγράμματα πολλὰ, καὶ Θεολογικὰ καὶ φιλόσοφα· καὶ πόσοι ἄλλοι τοιοῦτοι.

οὐρανοβάμονα Θεῖον Ἀπόστολον. (πρὸς Φιλιππηστ. Κεφ. γ'. 20.)

9. Ταῦτα μὲν οὕτως, ἀλλ' ἡ προσέγγισις, ὅσον ἔνεστι, τῇ Ἀσκητικῇ διαγωγῇ, ὑπόσχεται ἡμῖν καὶ ἐν ἄλλο συμφέρον ἐπίγειον, τὴν ἐντελεστάτην ὑγείαν καὶ τὴν μακροβιότητα, συμφώνως μὲ τὰς παραγγελίας τῶν σοφῶν ἰατρῶν, καὶ παλαιῶν καὶ νέων, οἳ τινες πανταχοῦ τὴν σπατάλην μὲν κατατρέχουσι, καὶ τῶν παθῶν τὴν ἐπιρροήν, συνιστῶσι δὲ τὴν ἐγκράτειαν καὶ ἀπάθειαν, τὸ σέμνωμα κυρίως τῶν Ἀσκητῶν. (1) Ἀπόδειξις δὲ σαφής, κατὰ τὸν ἁγ. Ἰσίδωρον, τοῦ, ὅτι οἱ τὸν Ἀσκητικὸν γυμναζόμενοι βίον, εἶναι καὶ εὐεκτικώτεροι, ὑγιεινότεροι, συνετώτεροι, καὶ μακροβιώτεροι, μᾶλλον τῶν τὸν σπαταλώδη βίον μετερχομένων, καὶ τρυφῶν καὶ ἐμπαθεστάτων, εἶναι ἡ καθημερινὴ πείρα, καὶ ἡ ἱστορία ἡ παλαιὰ καὶ ἡ νεωτέρα.

10. Μὴ σκανδαλιζώμεθα, ἀδελφοί, ἂν τινες τῶν τὸν Μοναδικὸν ἐλομένων βίον, ἀστοχήσαντες ἐναντιοπραγῶσι τῷ ἱερῷ αὐτῶν ἐπαγγέλματι· διότι ἐκεῖνοι μὲν ἔχουσι τὸν κριτὴν των· ἡμεῖς δὲ ἀμαρτάνομεν, αἵροντες τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ· ἢ, ἀντὶ τούτου δισκρδώνωμεν, ἂν δυνώμεθα, μήτε τοῦτο ποιουῖμεν, καὶ ὅλους ἐξίσου τοὺς ὁμοταγεῖς των ἀποστρεφόμεθα· τὸ ὁποῖον εἶναι ἐπίσημος παραλογισμός. “ Ἀπὸ τοῦ μέρους εἰς τὸ κατὰ δόλον. ” οἷον· Ἐπειδὴ τινες τῶν Μοναχῶν ἐναντιοπραγοῦσι τῷ
 ἱε.

(1) “ Ἀσκησις ὑγιεινῆς, ἀχορή τροφῆς, ἀοκνή πόνων ”
 ἔλεγεν ὁ Θεῖος Ἰπποκράτης. Ἐπιδήμ. Βιβ. ε'. τμ. δ.

ἱερῶ αὐτῶν ἐπαγγέλματι· ἄρα καὶ ὅλοι τοιοῦτοι. Τοιοῦτον καὶ ἂν ἤθελε εἰπεῖ κανείς. Ἐπειδὴ τινες τῶν ἐμπόρων εἶναι κακέμποροι· ἄρα καὶ ὅλοι τοιοῦτοι· καὶ, Ἐπειδὴ τινες τῶν ἱατρῶν εἶναι κακότεχνοι· ἄρα καὶ ὅλοι τοιοῦτοι. Ὅλα τὰ τοιαῦτα εἶναι ἄδικος μεταπήδησις ἀπὸ τοῦ μέρους εἰς τὸ καθόλου· καὶ οἱ Λογικοὶ νόμοι, ὡς ἀδίκους κρίσεις τὰ ἀποσκυβαλίζουσι.

ΙΙ. Οὗτος μὲν δὴ ἄεθλος ἐκτετέλεσται· νῦν δὲ ἀποδυσώμεθα εἰς τὸν κινδυνωδέστερον, καθ' ὃν ἐπαφιῶσιν οἱ ἀντίμαχοι τάχα τὰ ἀπροσμάχητα βέλη των· ἀλλ' ἡμεῖς πεποιθότες τῇ θεῇ δυνάμει τοῦ Σταυρωθέντος, ὁμόσε αὐτοῖς ἴωμεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ.

Ὅτι ἡ Μετουσίωσις τοῦ ἄρτου καὶ οἴνου ἐν τῇ Ἱερουργίᾳ ἀληθέστατα γίνεται, ἐξ αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ παραδεδομένη.

1. Παλαιῶν δυσωδῶν πηγῶν, δυσωδέστερα νάματα εἶναι τὰ κατὰ τῶν ἀχράντων Μυστηρίων ἀπὸ Μελίτης ἡμῖν προχεόμενα· δηλαδὴ τῶν Παυλικιάνων, καὶ τῶν Κουδουγέρων (1) ἀσεβέστατα φρονήμα-

(1) Συμεὼν Θισσαλον. Κιφ. ια'. τοὺς Κουδουγέρους τούτους λέγει, ὅτι εἶναι οἱ αὐτοὶ καὶ Βογόμιλοι· οὗτοι δὲ ὅτι ἦσαν ὁπαδοὶ κατὰ μέρος τῆς τῶν Μασσαλιωτῶν αἵρέσεως, φαίνονται ἐν τῇ Δογματικῇ Παιροπλ. τοῦ Ζυγαδινοῦ, τίτλ. κς'. καὶ κζ'. καὶ ἐν τῇ περὶ Ἀιρέσ. τοῦ Ἀρμενοπούλου, Κιφ. ιθ'. Τοὺς δὲ Κουδουγέρους τοῦ Συμεὼν, Κουνδουγέρους λέγει Γεννάδι. ὁ Σχολάρι. ὁ Πατριάρχ. ἐν τῇ πρὸς τοὺς Σιναΐταις Ἐπιστολῇ.

ματα καὶ φρυάγματα. Ἀλλ' οἱ ἀπὸ Μελίτης, κακῶν κοράκων κακὰ ὡὰ, κατὰ τὴν παροιμίαν, συστηματικώτερον τάχα συνέλαβον καὶ ἀπεκύησαν τὰ δυσώδη καὶ ἀποφώλια ταῦτα φρονήματα· ὅτι, “ Πολλοὶ μαθηταί, κρείσσονες διδασκάλων·, κατὰ τὸ δὴ λεγόμενον· στρεβλοῦσι γοῦν καὶ διαστρέφουσι τὰς Γραφάς, καὶ τὰ πάντα ἀνακυκῶσιν, ἵνα συστήσωσι τὸ ἀσύστατον σύστημάτων, καὶ νὰ ἐμπεδώσωσι τὰς φρικτὰς βλασφημίας των·.

2. Ἀπαυθαδιάζουσιν οὗτοι οἱ Νεοπαυλικιάννοι νὰ λέγωσιν, ὅτι ὁ προσφερόμενος εἰς τὴν Εὐχαριστίαν ἄρτος καὶ οἶνος, οὐ μεταβάλλονται εἰς σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ ἀληθῶς, (ἀλλ' ἰλήκοις ἡμῖν Χριστέ βασιλεῦ, ὅτι τοιαῦτα λέγειν ἀναγκαζόμεθα.) ἀλλὰ μέiouσιν, ὅπερ ἦσαν, ἄρτος ἀπλοῦς, καὶ οἶνος ἀπλοῦς· καὶ ὅτι εἶναι τῶν μεταγενεστέρων ἐφεύρεμα τὸ φρόνημα τῆς Μετουσιώσεως· διότι ἡ ἀρχαιότης παντελῶς τοῦτο ἠγνόησε.

3. Ἀλλ' ἡμεῖς σὺν Θεῷ θέλομεν δείξῃ, ὅτι εἶναι καὶ ἀρχαιότατον, ὑπὸ τοῦ ἰδίου Σωτῆρος ἡμῶν παραδεδομένον, καὶ ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὰν ἀλληλοδιαδόχως ἐνταυτοφροσύνη διατελεῖται, καὶ εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα διατελεσθήσεται. Ἀνάβητε μάρτυρες.

Α'. Ἰωάνν. Κεφ. 5'. 51. “ Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν, ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβίς· ἐάν τις φάγῃ
ἐκ

ἣν ἀπίσωσιν ἡμῖν Νεκτάρ. Ἱεροσολύμ. ἐκδοῦς αὐτὴν ἐν τῇ Ἐπιτομῇ τῆς Ἱεροκοσμικ. Ἱστορ. Τμ. Γ'. ἣν καὶ ἐπισυνιστῶμεν νὰ ἀναγινώσῃ αὐτὴν ἅπας ζηλωτής, ὡς λίαν οὐσαν σφῆν καὶ πᾶν περιέργον.

ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα· καὶ ὁ ἄρτος δέ, ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σὰρξ μου ἐστίν, ἣν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς ... Ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πίνητε αὐτοῦ τὸ αἶμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς ... ἡ γὰρ σὰρξ μου ἀληθῶς ἐστὶ βρῶσις, καὶ τὸ αἷμά μου ἀληθῶς ἐστὶ πόσις. “Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἶμα, ἐν ἐμοὶ μένει, καὶ ἐγὼ ἐν αὐτῷ. ”

Οὐδεμίαν ἐκθεσιν σαφεστέραν ἢμπορεῖ τις νὰ κάμῃ δι' ἐν πρᾶγμα τόσῳ σημαντικόν, τοσάκις ἐπανειλημμένον καὶ ἀνεπτυγμένον ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ Συγγραφέως Θεοσοφώτατα· καὶ ὅμως οἱ ἀντικείμενοι ...

Β'. Ματθ. Κεφ. κς'. 26. “Λαβὼν ὁ Ἰησοῦς τὸν ἄρτον, καὶ εὐλογήσας, ἔκλασε, καὶ ἐδίδου τοῖς Μαθηταῖς, καὶ εἶπε· Λάβετε, φάγετε· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου· καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον, καὶ εὐχαριστήσας, ἔδωκεν αὐτοῖς, λέγων· Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς Διαθήκης, τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἅφεςιν ἁμαρτιῶν. ”

Γ'. Γὰ δ' αὐτὰ καὶ Μάρκ. Κεφ. ιδ'. 20. καὶ Λουκ. Κεφ. κβ'. 19. “Καὶ λαβὼν τὸν ἄρτον, εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς, λέγων· Τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. Ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον, μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων· Τοῦτο τὸ ποτήριον, ἡ καινὴ Διαθήκη ἐν τῷ αἵματί μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον. ”

Τίς καὶ ἄκρῳ δακτύλῳ τῆς Ἑλληνίδος διαλέκτου γευσάμενος, τὸ, “Τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου”

μου· Τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου· „ Θέλει τὸ ἐξηγήσῃ ἀλλοιοτρόπως, παρὰ ὅτι, Τοῦτο εἶναι κυρίως καὶ καθ' αὐτὸ τὸ σῶμά μου καὶ τὸ αἷμά μου; δηλοῖ γὰρ ἡ φράσις καθ' Ἑλληνας, κυριότητα, εἴτε ἰδιότητα.

Δ'. Παῦλ. πρὸς Κορινθ. α'. Κεφ. ι'- ιβ. „ Τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας, ὃ εὐλογοῦμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ ἐστι; „ καὶ Κεφ. ια'. 23. “ Ἐγὼ γὰρ παρέλαβον ἀπὸ τοῦ Κυρίου, ὃ καὶ παρέδωκα ὑμῖν, ὅτι ὁ Κύριος Ἰησοῦς, ἐν τῇ νυκτὶ, ἣ παρεδίδοτο, ἔλαβεν ἄρτον, καὶ εὐχαριστήσας, ἔκλασε, καὶ εἶπε· (καὶ τὰ λοιπὰ, ὡς τὰ τῶν Εὐαγγελιστῶν ἀνωτέρ.) ὅσῳ γὰρ ἀνέσθιητε τὸν ἄρτον τοῦτον, καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο πίνετε, τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου καταγγέλλετε, ἄχρις οὔ ἂν ἔλθῃ. „

Εἶναι καὶ ἐν ἀλληγορικὸν ἐνταῦθα; εἶναι καὶ ἐν ἀναγωγικώτερον; τὸ γράμμα εἶναι σαφέστατον· πᾶσα εὐμορφολογία καὶ σοφιστεία εἶναι ἀποβλητέα, ὅταν τὰ νοήματα ὡς ἐκ τῆς φράσεως λάμπωσι, καὶ ὁ συλλογισμὸς προβαίνει ὀρθότατα.

4. Ἀλλ' ἀναβήτωσαν μάρτυρες καὶ ἐκ τῆς τοῦ Νόμου σκιᾶς· διότι περὶ τούτου προείρηκεν ὁ προφητάναξ Δαβὶδ. (Ψαλμ. λθ'. 6.) “ Θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας, σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι. “

Τοῦτο, ὅσον θέλουσιν ἄς σφίγῃ, καὶ ὅπως θέλουσιν ἄς τὸ ἐρμηνεύσωσι· πάντοτε ὅμως θέλουσιν ἔχει τὴν ἀντίρρῃσιν πρόχειρον· καὶ πρέπει λοιπὸν νὰ δεχθῶσι τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Χρυσόστομου. „ Τὸ δεσποτικόν, φησὶ, σῶμα, τὸ παρὰ τῶν ἱερέων ἐκάστοτε θυόμενον, καὶ τοῖς ἀξίοις διατεμόμενον εἰς μετάληψιν. „

Τί

Τί λέγω τοῦ Χρυσοστόμου; ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Ἑβρ. Κεφ. ι. 5. κτξ. ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦ Κυρίου τὸ ρητὸν τοῦ Δαβὶδ ἐξεδέξατο· μετὰ γὰρ τοῦτο, τουτ. ἀφ' οὗ ἐξέθηκε τὸ ρητὸν τοῦ Δαβὶδ, ἐπιφέρει. „ Ἁγιασμένοι ἐσμέν διὰ τῆς προσφορᾶς τοῦ σώματος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐφάπαξ· „ καὶ προχωρῶν εἰς τὸ 29, λέγει. “ Πόσω, δοκεῖτε, χείρονος ἀξιοθήσεται τιμωρίας, ὁ τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καταπατήσας, καὶ τὸ αἷμα τῆς Διαθήκης κοινὸν ἡγησάμενος, ἐν ᾧ ἡγιάσθη; „

5. Οὐκέτι χρεῖαν ἔχομεν μαρτύρων, ὅτι ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος, ὁ ἐν τῷ μυστηρίῳ τῆς Εὐχαριστίας παραλαμβανόμενος, μεταποιεῖται, καὶ αὐτὸ τοῦτο, σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ παναληθέστατα γίνεται, τῇ ὑπὸ τοῦ Ἱερέως ἐπικλήσει, καὶ ἐπιφοιτήσει καὶ ἐνεργεία τοῦ παναγίου Πνεύματος, τοῦ ποιοῦντος ταῦτα τὰ ὑπὲρ φύσιν, τὰ ὑπὲρ λόγον, καὶ ὑπὲρ ἔννοιαν, τὰ ὁποῖα δὲν δύναται νὰ εἰσχωρήσῃ, εἰμὴ μόνον ἡ Πίστις.

6. Δὲν εἶναι λοιπὸν ὁ ἄρτος ἐκεῖνος, τύπος τοῦ σώματος, καὶ ὁ οἶνος, τύπος τοῦ αἵματος· ἅπαγε. ἀλλ' αὐτὸ τὸ πανάχραντον σῶμα, καὶ τὸ πανακήρατον αἷμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν· διότι αὐτὸς δὲν εἶπεν, ὅτι “ Τοῦτό ἐστι τύπος τοῦ σώματός μου, καὶ τύπος τοῦ αἵματός μου· „ ἀλλ' εἶπε. “ Τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου· Τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου· „ ὅπερ, κατὰ τὴν Ἑλληνίδα, ὡς καὶ προεῖρηται, (3. Γ'.) δηλοῖ, “ Κυρίως καὶ καθ' αὐτὸ σῶμα καὶ αἷμά μου. „ ἀνθ' οὗ Ἰωάνν. εἶπεν ἄνωγέρ. (3. Α'.) “ Ἡ σάρξ μου ἀληθῶς ἐστι βρῶσις, καὶ τὸ αἷμά μου ἀληθῶς ἐστι πόσις. „

7. Ἀλλ' ἂν ὁ μέγ. Βασίλ. εἰς τὴν Λειτουργίαν

γίαν του, τὸν ἄρτον καὶ τὸν οἶνον, Ἀντίτυπα ὠνόμασε τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ, ὁμῶς οὐ μετὰ τὸ ἁγιασθῆναι καὶ μετουσιωθῆναι αὐτὰ, οὕτως ὠνόμασεν, ἀλλὰ πρὸ τοῦ ἀκόμη νὰ ἁγιασθῶσι καὶ μετουσιωθῶσι· διότι ὕστερον ἐπιφέρει· „ Σοῦ δεόμεθα ... εὐδοκία τῆς σῆς ἁγιασθότητος, ἐλθεῖν τὸ Πνεῦμά σου τὸ ἅγιον ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ τὰ προκείμενα δῶρα ταῦτα, καὶ εὐλογῆσαι αὐτὰ, καὶ ἁγιάσαι, καὶ ἀναδείξαι τὸν μὲν ἄρτον τοῦτον, αὐτὸ τὸ τίμιον σῶμα τοῦ Κυρίου. „ κτλ.

8. Οὕτω λοιπὸν πιστεύουσιν οἱ Ἀπόστολοι καὶ ὁμολογοῦσι περὶ τούτου τοῦ φρικτοῦ μυστηρίου· ἀλλ' ἄράγε οἱ τούτων διάδοχοι, ἄλλως; ἢ ἄλλαν τάχα τὸ φρόνημα; μετέβαλον τὴν περὶ τούτου πίστιν; πολλοῦ γε καὶ δεῖ.

9. Αὐτίκα ὁ Θεοφόρος Ἰγνάτιος, περὶ τὸ 70. ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ ἐπισκοπήσας Ἀντιοχείας, μετὰ Εὐδόδιον τὸν Ἀπόστολον, οὕτω φησὶν ἐν τῇ ιβ'. καὶ τελευταία αὐτοῦ Ἐπιστολῇ, πρὸς Ῥώμ. (1) “ Οὐχ
ἦ-

(1) Ταύτας τὰς Ἐπιστολάς τοῦ Ἰγνατίου ἀναφέρει Πολύκαρπος, ὁ συμμαθητής του, (ἐμαθήτευσαν γὰρ ἀμφότεροι παρὰ τῷ Εὐαγγελικῇ Ἰωάνν.) ἐν τῇ πρὸς Φιλιππησ. Ἐπιστολῇ του· ἐν ἣ λέγει, ὅτι εἶχε τοῖς ἀποστείλῃ καὶ τὰς Ἐπιστολάς Ἰγνατίου. (ὁρ. Μυριόβ. Φωτ. Κώδ. ρκς'.) Ἐπιβεβαιοῖ δὲ καὶ ὁ μέγ. Ἀθανάσιος ἐν τῇ Ἐπιστ. περὶ τῆς ἐν Ἀριμίν Συνόδ. “ Ἰγνάτιος μὲν αὖν, ὁ μετὰ τοὺς Ἀποστόλους ἐν Ἀντιοχείᾳ κατασταθεὶς ἐπίσκοπος, ... γράφων (ἰά. Ἐπιστ.) περὶ τοῦ Κυρίου εἶρηκεν. “ Εἰς ἰατρὸς ἐστὶ σαρκικός καὶ πνευματικός, γεννητὸς καὶ ἀγέννητος· (ὁ Θεοδῶρ. ἔχει, γεννητὸς ἐξ ἀγεννήτου.) ἐν ἀνδρῶπι Θεός, ἐν θανάτῳ ζῶν ἀληθινῇ, καὶ ἐκ Μαρίας καὶ ἐκ Θεοῦ. „ Τὰ δ' αὐτὰ
καὶ

ἡδομαι τροφῇ φθορᾶς, οὐδὲ ἡδοναῖς τοῦ βίου τούτου. Ἄρτον τοῦ Θεοῦ θέλω· ἄρτον οὐράνιον· ἄρτον ζωῆς· ὃ ἐστὶ σὰρξ τοῦ Χριστοῦ, Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ... καὶ πῆμα θέλω, τὸ αἷμα αὐτοῦ· ὃ ἐστὶν ἀγάπη ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ αἰώνιος ζωή. „

10. Καὶ Ἰουστῖνος δὲ ὁ φιλόσοφος καὶ μάρτυς, ἀνὴρ οὐ πόρρω ὢν τῶν Ἀποστόλων τοῖς χρόνοις, ὡς ἀκμάσας περίπου τοὺς 120, καὶ ἐπιζήσας μέχρι τῶν 160. χρόνων ἀπὸ Χριστοῦ, εἰς τὴν Ἀπολογία του οὕτω φησὶν ἐπὶ λέξεως πρὸς τοὺς Ἕλληνας. “ Ἐπειτα προσφέρεται τῷ προεστῶτι τῶν ἀδελφῶν ἄρτος, καὶ ποτήριον ὕδατος καὶ κράματος. (1) καὶ οὗτος λαβὼν, αἶνον καὶ δόξαν τῷ Πα-

καὶ Θεοδώρητ. ἔχει ἐν Διαλόγ. α. καὶ ἐν τῷ τέλ. τοῦ α. Τίμ. τῶν Συνοδικ. “ Ἰγνάτιος ἐκεῖνος ὁ πολυδρῦλλητος, ὁ διὰ τῆς τοῦ μεγάλου Πέτρου δεξιᾶς τὴν ἀρχιερωσύνην δεξιόμενος· „ κτλ. Καὶ Ἀναστάσ. ὁ Σιναίτ. ἐν τῷ Ὁδηγῷ· ἐνθα ἔχει ἐκ τῆς ιβ'. Ἐπιστ. τοῦ Ἰγνατ. “ Ἐάσατέ με μιμητὴν γενέσθαι τοῦ πάδους τοῦ Θεοῦ μου. „ — Ἰστέον δὲ ὅτι ἐκ τῶν Ἐπιστολῶν τοῦ Ἰγνατίου δώδεκα μόνον σώζονται γετυπωμένοι, ἀλλαχοῦ τε καὶ ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τῶν Πατέρων. ἡ δὲ Α'. ἡ πρὸς Μαρίαν ἀποκριτικὴ, μὴ ὑπολάβῃ τις, ὅτι εἶναι πρὸς τὴν αἰσιπάρθενον Μαρίαν, ἀλλὰ πρὸς τινὰ Μαρίαν γυναῖκα, πιστοτάτην καὶ Χριστοφόρον, (οὕτως ὀνομάζει καὶ ἄνδρας χριστιανικωτάτους, δηλ. Χριστοφόρους, εἰς ἄλλας τοῦ ἐπιστολᾶς) καὶ ἐν τῇ Ῥώμῃ διατρίψαν παρὰ τῷ μακαρίῳ Πάπᾳ, τῷ Ἀνακλητῷ. Ἴσως εἶναι αὕτη ἐκείνη, ἥ μέμνηται ἐν τῇ πρὸς Ἡρώνα Διάκονον ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐπιστολῇ· ἣν καὶ ὀνομάζει σεμνοτάτην Μαρίαν, καὶ θυγατέρα του πολυμαθεστάτην, καὶ ἐξεμπλᾶριον τῶν εὐσεβῶν γυναικῶν.

(1) Τουτ. κρασίον. — Ἐκ τούτου μαθίγνωσαν οἱ Ἀρμένιοι, ὅτι ἀμαρτάνουσιν, οὐκ ἐμβάλλοντες ὕδωρ εἰς τὸ ποτήριον
της

Πατρί τῶν ὅλων, διὰ τοῦ ὁνόματος τοῦ Ἰησοῦ, καὶ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου ἀγαπέμπει· καὶ εὐχαριστία, ὑπὲρ τοῦ κατηξιῶσθαι τούτων παρ' αὐτοῦ, ἐπὶ πολὺ ποιεῖται· (1) οὐ συγτελέσαντος τὰς εὐχὰς καὶ τῆς εὐχαριστίας, πᾶς ὁ παρὼν λαὸς ἐπευφημεῖ, λέγων, Ἀμήν... Εὐχαριστήσαντος δὲ τοῦ προεστῶτος, καὶ ἐπευφημήσαντος τοῦ λαοῦ, οἱ καλούμενοι παρ' ἡμῖν Διάκονοι διαδιδόασιν ἐκάστῳ τῶν παρόντων μεταλαβεῖν ἀπὸ τοῦ εὐχαριστηθέντος ἄρτου, οἴνου καὶ ὕδατος, καὶ τοῖς οὐ παροῦσιν ἀποφέρουσι· (2) καὶ ἡ τροφή αὕτη καλεῖ-

τῆς Εὐχαριστίας, ἀπ' ἐκτελείας τοῦ ἀρχαιστάτου καὶ ἐπισκοποτάτου τούτου ἐδύμου τῆς Ἐκκλησίας· διὸ καὶ ὁ 5. Οἰκουμένη Σύνοδος ἐν τῇ λβ'. Καίτι συμβουλεύει αὐτοὺς τὰ μιγνύμεσι ὕδρι τῇ οἴνῳ, οὐ ἢ ἀρχῇ· “Ἐπειδὴ εἰς γινώσκῃς ἡμετέρῃ ἡλθεν, ὡς ἐν τῇ τῶν Ἀρμενίων χώρα οἴτοι μέτοι ἐν τῇ ἱερῇ τραπέζῃ προσάγουσι... κτλ.”

(1) Τούτ. Καὶ πολλὰ εὐχεται, μεγάλη εὐχὴ ἀγαπᾷ, (ὥς ἰδία Εὐχαριστία λέγεται) ἐπὶ πολὺ δέεται τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, ἵνα γένηται ἅξις παρ' αὐτοῦ τούτῳ, τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ κράματος· ὁ ἐστὶν ἅξις λειτουργίης τῆς μυστικῆς ταύτης ἱερουργίας. — Καὶ ἄλλως· Κατὰ πολλὰ εὐχαριστεῖ, εὐλογεῖ καὶ ἐξυμνεῖ τὰς πρὸς ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ εὐεργεσίας· ἡγοῦν, εὐχαριστεῖ αὐτῷ, διότι κατηξιώθημεν παρ' αὐτοῦ τούτῳ τῷ θείῳ δαίτι δαρεῖν.

(2) Τούτο οὕτως ἐγίγνετο καὶ εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Χρυσόστομου, ὡς εἶδομεν εἰς τὸ 4. ἐνθα λέγει, “καὶ τοῖς ἁγίοις διατεμόμενοι εἰς μετάληψιν.” Εἰς ἡμᾶς δὲ τούτῳ δέν γίνεται οὕτως, ἀλλ' ὁ ἅγιος προσέρχεται τῇ ἱερῇ, καὶ τὴν μεταλαμβάνει· γίνεται δὲ οὕτω, διὰ λόγους, οὓς περιττὸν τὰ ἐκθέσθαι τις ἐπὶ τοῦ παρόντος· καὶ εἰς τοὺς μὴ παρόντας δὲ, ἐξω μέτοι αἱ ἀσθενεῖς, δέν ἀποφέρεται ἡ ἁγία κοινωνία μήτε διὰ τῶν Διακόνων, μήτε ὑπὸ τῶν Ἱερέων.

λείται παρ' ἡμῖν· Εὐχαριστία· ἥς οὐδενὶ ἄλλῳ μετασχεῖν ἄξιόν ἐστιν, ἢ τῷ πιστεύοντι ἀληθῆ εἶναι τὰ δεδογμένα ὑφ' ἡμῶν, καὶ λουσαμένῳ τὸ ὑπὲρ ἀφέσεως ἀμαρτιῶν, καὶ εἰς ἀναγέννησιν λουτρὸν, καὶ οὕτω βιοῦντι, ὡς ὁ Χριστὸς παρέδωκεν· οὐ γὰρ ὡς κοινὸν ἄρτον, οὐδὲ ὡς κοινὸν σῶμα, (γραπτ. πόμα, ἢ κρᾶμα·) ταῦτα λαμβάνομεν· ἀλλ' ὁν τρόπον διὰ λόγου Θεοῦ, (1) σαρκωθεὶς Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ σωτὴρ ἡμῶν, καὶ σὰρκα καὶ αἷμα ὑπὲρ σωτηρίας ἡμῶν ἔσχεν· (2) οὕτω καὶ τὴν δι' εὐχῆς λόγου τοῦ παρ' αὐτοῦ εὐχαριστηθεῖσαν τροφήν, (3) ἐξ ἥς αἷμα καὶ σάρκες κατὰ μεταβολὴν τρέφονται ἡμῶν, (4) ἐκείνου τοῦ σαρκοποιηθέντος Ἰησοῦ, καὶ σὰρκα καὶ αἷμα ἐδιδάχθημεν εἶναι. „ (5)· καὶ καθεξῆς ἔχει τῶν Εὐαγγελιστῶν τὰ ρήματα.

II.

(1) Τουτ.· Δι' εὐδοκίας καὶ θελήσεως τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς.

(2) Δηλ. Ἐσαρκώθη ἐκ τῶν ἀγνῶν αἱμάτων τῆς αἰπαρδέου Μαρίας.

(3) Τουτ. Τὴν δι' εὐχαριστίας καὶ εὐχῆς καὶ εὐλογίας τοῦ προεστῶτος γενηθεῖσαν τροφήν, κατὰ τὸν λόγον τὸν παρ' αὐτοῦ λειχθέντα ἐν τῷ μυστικῷ δείπνῳ· “ Λάβετε, φάγτε, τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου· „ κτλ.

(4) Τῶν ἀξίως μεταλαμβανόντων αὐτῆς.

(5) Τὸ ὅλον τῆς συντάξεως οὕτω λαμβάνεται· „ Οὐ γὰρ ὡς κοινὸν ἄρτον καὶ κρᾶμα ταῦτα λαμβάνομεν, ἀλλὰ τὴν δι' εὐχῆς εὐχαριστηθεῖσαν τροφήν, ἐκείνου τοῦ σαρκοποιηθέντος Ἰησοῦ καὶ σὰρκα καὶ αἷμα ἐδιδάχθημεν εἶναι οὕτως ὑπερφῶς, ἐν τρόπῳ ὁ Σωτὴρ ἡμῶν καὶ σὰρκα καὶ αἷμα ὑπὲρ σωτηρίας ἡμῶν ἔσχε. Ἐπιξηγῶ· Καθὼς ὁ Ὑἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, ἔλαβε σὰρκα καὶ αἷμα ὑπὲρ φύσιν καὶ ὑπὲρ ἰννοίαν, οὕτως ὑπερφῶς καὶ ὑπὲρ ἰννοίαν ὁ ἄρτος καὶ οἶνος μεταποιεῖται εἰς σὰρκα καὶ αἷμα αὐτοῦ τοῦ σαρκοποιηθέντος Ἰησοῦ Χριστοῦ.

11. Ἀκούετε τί λέγει ὁ Μάρτυς; οὐχὶ ὡς κοινὸν ἄρτον, οὐδὲ ὡς κοινὸν κρᾶμα, ταῦτα λαμβάνομεν, ἀλλ' ἐδιδάχθημεν καὶ ἐμάθομεν, ὅτι ἡ εὐχαριστηθεῖσα ἐκείνη τροφή, ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος, εἶναι αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ σαρκωθέντος Ἰησοῦ τὸ κατ' αὐτὸ σῶμα καὶ αἷμα τὸ πανακείρατον.

12. Ταῦ μὲν οὖν ἄλλα τὰ ἐν τῷ κειμένῳ τοῦ Μάρτυρος, κατὰ γε τὴν σύσταξιν, εἶναι σαφέστατα· ἔχει δέ τινα δυσκολίαν ἐκεῖνο τὸ διὰ μέσου, „ ἐξ ἧς αἷμα καὶ σάρκες κατὰ μεταβολὴν τρέφονται ἡμῶν· „ ἂν κατ' ὑπόθεσιν τὸ κείμενόν μου ἦναι ὀρθὸν εἰς τὴν τοῦ μακαρίτου Στεφάνου Κομμητᾶ ἐκδοσιν τῆς Ἐγκυκλοπαιδείας του· ἡ δὲ ἔννοια ὁμῶς ἐκδιπλουμένη εἰς τὸ σαφέστερον, κατ' ὅλας τὰς δεινὰς φράσεις τῶν παλαιῶν συγγραφέων τῆς Ἑλλάδος, εἶναι αὐτὴ, ὅτι “ Καθὼς ἡ βρῶσις καὶ ἡ πόσις μεταβάλλονται ἐν τῷ στομάχῳ, καὶ γίνονται σάρκες καὶ αἷμα εἰς τὰ ἡμέτερα σώματα, χωρὶς γὰρ καταλαμβάνωμεν πῶς· οὕτω καὶ ὁ κοινὸς ἄρτος, καὶ οἶνος, ὑπερφυῶς μεταβάλλονται καὶ μεταποιοῦνται εἰς κατ' αὐτὸ σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ, χωρὶς ἄλλως γὰρ τὸ καταλαμβάνωμεν, εἰ μὴ διὰ πίστεως, καθὼς ἐδιδάχθημεν.

13. Τῷ ὄντι ταύτην τὴν ἔννοιαν ἤθελον τὴν υἱοθετήσῃ ἐκθύμως, ἀλλὰ μερμηρίζων κατὰ φρένα, μήπως ἤθελον εὗρει καμμίαν δευτέραν καὶ κρείττονα, δι' ἧς γὰρ σχετίζεται τὸ, “ ἐξ ἧς „ ἀναφορικόν, μὲ τὸ προσεχές προηγούμενον, “ εὐχαριστηθεῖσαν τροφήν· „ καὶ οὐχὶ μὲ τὸ γενικόν, “ τροφήν· „ καθὼς ἐκλαμβάνεται εἰς τὴν πρώτην· ἔστησα τὴν ῥοπὴν τῆς ψυχῆς, ὁπότεν εἶδον τὸν Νύσσης Γρηγόριον, καὶ Ἰωάννην τὸν Δαμασκη-
τόν,

τόν, ὅτι οὕτω πως ἐκλαμβάνουσι τὸ λεγόμενον, ὅτι δηλαδὴ μεταλαμβάνοντες τῆς εὐχαριστηθείσης ἐκείνης τροφῆς, τρέφομεν οὕτω τὸ αἷμα καὶ τὴν σάρκα ἡμῶν, μεταβαλλόμενα ὑπερφυῶς εἰς ἐκείνην. Ἀλλαμὴν ἐκείνη εἶναι ἄφθαρτος καὶ ἀθάνατος· ἄρα καὶ τὸ ἡμέτερον σῶμα διὰ τῆς πρὸς τὸ ἀθάνατον κοινωνίας, ἀφθαρτίζεται καὶ αὐτὸ καὶ ἀθανατίζεται.

14. Ἄς ἰδῶμεν τῶν Πατέρων τούτων τὰ κείμενα· ὁ μὲν Γρηγόρ. ἐν τῷ Κατηχητικῷ Κεφ. λζ'. ἔχει· “Καθάπερ μικρὰ ζύμη... ὅλον τὸ φύρμα πρὸς ἐαυτὴν συνεξομοιοῖ, οὕτω τὸ ἀθανατισθὲν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ σῶμα, ἐν τῷ ἡμετέρῳ γινόμενον, ὅλον πρὸς ἐαυτὸ μεταποιεῖ καὶ μετατίθησι.,, (ἰδοὺ τὸ, ἐκ μεταβολῆς, τοῦ Μάρτυρος·) καὶ κατωτέρ· “Οὕτω καὶ κεῖ τὸ Θεοδόχον σῶμα τὴν τροφήν τοῦ ἄρτου παραδεξάμενον, λόγῳ τινὶ ταυτὸν ἦν ἐκείνῳ, (τῷ ἄρτῳ,) τῆς τροφῆς, καθὼς εἴρηται, πρὸς τὴν τοῦ σώματος φύσιν μεθισταμένης· τὸ γὰρ πάντων ἴδιον, καὶ ἐπ' ἐκείνης τῆς σαρκὸς (τοῦ Χριστοῦ) ὡμολογήθη, ὅτι ἄρτῳ καὶ κεῖνο τὸ σῶμα διεκράτειτο· τὸ δὲ σῶμα τῇ ἐνοικήσει τοῦ Θεοῦ Λόγου πρὸς τὴν Θεϊκὴν ἀξίαν μετεποιήθη· καλῶς οὖν καὶ νῦν, τὸν τῷ λόγῳ τοῦ Θεοῦ ἀγιαζόμενον ἄρτον, εἰς σῶμα τοῦ Θεοῦ Λόγου μεταποιεῖσθαι πιστεύομεν· καὶ γὰρ ἐκεῖνο τὸ σῶμα, ἄρτος τῇ δυνάμει ἦν, ἡγιασθὲν δὲ τῇ ἐπισκηνώσει τοῦ Λόγου σκηνώσαντος ἐν τῇ σαρκί· οὐκοῦν, ὅθεν ὁ ἐν ἐκείνῳ τῷ σώματι μεταποιηθεὶς ἄρτος εἰς θεῖαν μετέστη δύναμιν, διὰ τοῦ αὐτοῦ καὶ νῦν τὸ ἴσον γίνεται· ἐκεῖτε γὰρ ἢ τοῦ Λόγου χάρις, ἅγιον ἐποίει τὸ σῶμα ᾧ ἐκ τοῦ ἄρτου ἢ σύστασις ἦν, καὶ τρόπον τινὰ καὶ αὐτὸ ἄρτος ἦν· ἐνταῦθά τε
ώ-

ὡσαύτως ὁ ἄρτος, καθὼς φησιν ὁ Ἀπόστολος, (πρὸς Τιμόθ. α'. Κεφ. δ'. 5.) ἀγιαζεται διὰ λόγου Θεοῦ καὶ ἐντεύξεως, οὐ διὰ βρώσεως καὶ πόσεως προΐων εἰς τὸ σῶμα γεέσθαι τοῦ Λόγου, ἀλλ' εὐθὺς πρὸς τὸ σῶμα τοῦ Λόγου μεταποιούμενος, καθὼς εἴρηται ὑπὸ τοῦ Λόγου, ὅτι, Τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου. „

Οὕτω καὶ περὶ τοῦ αἵματος προβαίνει Θεολογῶν ὁ Πατήρ, καθὼς καὶ περὶ τοῦ σώματος, μετὰ τὴν αὐτὴν τῆς ἀποδείξεως μεταχείρισιν· καὶ εἶτα ἐπιφέρει· “ Πᾶσι τοῖς πεπιστευκέσι τῇ οἰκονομίᾳ τῆς χάριτος, ἑαυτὸν ἐνσπείρει διὰ τῆς σαρκὸς, ἧς ἡ σύστασις ἐξ οἴνου τε καὶ ἄρτου ἐστὶ, τοῖς σώμασι τῶν πεπιστευκότων κατακρινώμενος, ὡς ἂν τῇ πρὸς τὸ ἀθάνατον ἐνώσει, καὶ ὁ ἄνθρωπος τῆς ἀφθαρσίας μέτοχος γένηται. „

15. Ὁ δὲ Δαμασκηνός, ὅτι “ Ὡς περ φυσικῶς διὰ τῆς βρώσεως ὁ ἄρτος, καὶ ὁ οἶνος καὶ τὸ ὕδωρ διὰ τῆς πόσεως, εἰς σῶμα καὶ αἷμα τοῦ ἐσθίουτος καὶ πίοντος μεταβάλλεται, καὶ οὐ γίνεται ἕτερον σῶμα παρὰ τὸ πρότερον αὐτοῦ σῶμα· οὕτως ὁ τῆς προθέσεως ἄρτος καὶ οἶνος, καὶ τὸ ὕδωρ, διὰ τῆς ἐπικλήσεως καὶ ἐπιφροιτήσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὑπερφυῶς μεταποιοῦνται εἰς σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, καὶ οὐκ εἰσὶ δύο, ἀλλ' ἓν καὶ τὸ αὐτό. Γίνεται τοίνυν, τοῖς πίστει καὶ ἀξίως μεταλαμβάνουσιν εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ εἰς ζωὴν αἰώνιον, καὶ εἰς φυλακτήριον ψυχῆς τε καὶ σώματος ... Σῶμά ἐστι καὶ αἷμα Χριστοῦ, εἰς σύστασιν τῆς ἡμετέρας ψυχῆς τε καὶ τοῦ σώματος χωροῦν ... δι' αὐτοῦ καθαιρόμενοι, ἐνούμε-

θα

Θα τῷ σώματι τοῦ Κυρίου καὶ αἵματι αὐτοῦ, καὶ γινόμεθα σῶμα Χριστοῦ. „

Ἴδου τὸ κατὰ μεταβολὴν τοῦ Μάρτυρος· καὶ λοιπὸν τὰ τῶν Πατέρων τούτων διαλευκαίνουσι τὰ τοῦ Μάρτυρος λόγια (1).

16. Ἀλλ' ἐγὼ ἐννοῶ ἐνταῦθα· Θέλουν μοι κάμει ὑποφορὰν οἱ ἀντίπαλοι, ὡς ἐκ τοῦ Κλήμεντος τοῦ Ἀλεξανδρέως, παλαιοῦ καὶ αὐτοῦ συγγραφέως Ἐκκλησιαστικοῦ, περὶ που τὰ 190 ἔτη ἀπὸ Χριστοῦ ἀκμάσαντος. Αὐτὸς εἰς τὸν ἀ. Παιδαγωγὸν τοῦ ἀλληγορεῖ τοῦ Εὐαγγελίου τὰ ῥήματα, λέγων κατὰ λέξιν· “ Ἀλλαχόθι δὲ καὶ ὁ Κύριος ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίῳ, ἐτέρως ἐξήνεγκε διὰ συμβόλων, Φάγεσθέ μου τὰς σάρκας, εἰπὼν, καὶ πίεσθέ μου τὸ αἷμα, ἐναργὲς τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐπαγγελίας τὸ πότιμὸν ἀλληγορῶν, δι' ὧν ἡ Ἐκκλησία, καθάπερ ἄνθρωπος, ἐκ πολλῶν συνεστηκεῖα μελῶν, ἄρδεταί τε καὶ αὐξεται, συγκροτεῖται καὶ συμπήγνυται ἐξ ἀμφοῖν, σώματος μὲν τῆς πίστεως· ψυχῆς δὲ, τῆς ἐλπίδος, ὥσπερ ὁ Κύριος ἐκ σαρκὸς καὶ αἵματος· τῷ γὰρ ὄντι αἷμα τῆς πίστεως ἢ ἐλπίς, ὑφ' ἧς συνέχεται, καθάπερ ὑπὸ ψυχῆς ἢ πίστις· διαπνευσάσης δὲ τῆς ἐλπίδος, δίκην ἐκρυνέντος αἵματος, τὸ ζωτικὸν τῆς πίστεως ὑπεκλύεται. „

17.

(1) Τούτοις πρόσθε καὶ τὰ τοῦ ἀγ. Ἱεροσολύμ. Κυρίλλ. Κατηχ. μυσταγωγ. ἀ. “ Ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος τῆς Εὐχαριστίας, πρὸ τῆς ἀγίας ἐπικλήσεως τῆς προσκυνητῆς Τριάδος, ἄρτος ἦν καὶ οἶνος λιπὸς· ἐπικλήσεως δὲ γενομένης, ὁ μὲν ἄρτος γίνεται σῶμα Χριστοῦ, ὁ δὲ οἶνος, αἷμα Χριστοῦ. „

17. Ἀιθευπόζερν. Οὗτος ὁ τρόπος τοῦ Θεολογεῖν ἐν τοῖς μυστηρίοις εἶναι ἀπαράδεκτος τῇ καθόλου Ἐκκλησίᾳ καὶ ἀποτρέπαις· εἶναι ἰδιοτροπία τοῦ Κλήμεντος, ὅστις μὴτε εἰς τὸν χορὸν τῶν Θεοζόρων κατατάσσεται Πατέρων, μὴτε ὡς ἀγίου μετμεύει ἡ Ἐκκλησία· καὶ ἄλλως, εἰς ὧν, ἔστιν οὐδεὶς, κατὰ τὴν παροιμίαν. Τῶν ὅλων ἡ ὁρμή κρατεῖ. Καὶ τίς εὐφροῶν, ἀποσχίζεται ἀπὸ τὸ ὅλον, καὶ πρόσκειται εἰς τὸ μέρος;

18. Ἐπειτα, ἐν τῷ τῷ γράμματι εἶναι σαφεῖς καὶ εὐθεῖς, τίς ἡ χρεία τὰ πίπτωμεν εἰς στόματι καὶ κόμποι ἀλλοτριζόν· ὅς τις ἄλλως ὑπ' ἄλλου τροπολογούμετος, ἐρίδας ἀποτίκτει καὶ ρείζα λυγρὰ; καὶ μάλιστα ἂν τύχη καὶ ἀντιβαίνει εἰς δόγμα κοινάτατοι, καὶ σύγχροτοι μὲ τῆς πίστεως τὴν ἐπιτότητα;

19. Τοιαῦτα ἀλλοτριότηας ἐπείγει καὶ Οὐαλειτῆτες, ἀρχαιοτάτος αἵρεσιάρχης, σύγχροτος σχεδὸν Ἰουστίνῳ τῷ μάρτυρι, ὡς γίγεται γνωστὸν ἐκ τῆς Διδασκαλίας ἐν ταῖς Ἐπιτομαῖς τοῦ Θεοδότου, περιζήμεν Οὐαλειτιτιστοῦ αἵρετικοῦ, τὰς ὁποίας εὐρήσεις τετυπωμένας εἰς τὸ τέλος τῶν Σωζομένων τοῦ Κλήμεντος τοῦ Ἀλεξανδρείας, Σελ. 789. εἶσα σάρκα ἐκεῖτος ἐκλαμβάνει τὴν Ἐκκλησίαν.

20. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν λῆρος σαφές, καὶ ἀφιλόσοφος φλάνταρος· ἡμεῖς δὲ ἂς ἐπιστρέψωμεν ὅσον ἐξέβημεν, εἰς τῆς ἀρχαιότητος τὴν ἐξακολουθεσίαν. Διογύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης, εἰ καὶ ὑποτίθεται παρὰ τοῖς Κριτικοῖς, ὅτι εἶναι συγγραφεὺς τοῦ Δ'. αἰῶτος, ὡς ἀναγράφων πράγματα ἀγνώστα εἰς τὴν προκοπὴν τῆς Ἐκκλησίας· (1) ὁμῶς ὡς πρὸς

(1) Ὁρ. Μυρίφ. Φυσ. Κεθ. Α'. — Ἰστίον δὲ, ἐπὶ τῶν

πρὸς τὴν ἀρχαιότητα, καὶ αὐτὸς, ὥσπερ ἡμεῖς, πιστεύει τὴν μετουσίωσιν· καὶ περιττὸν νὰ ἐκθέ-
τητις ἐνταῦθα ὁλογράφους τὰς μαρτυρίας του.

21. Προσθέτοντες τοῖς ἀνωτέρω τὴν Λειτουργίαν τῶν ἁγίων Βασιλείου καὶ Χρυσοστόμου, χω-
ρὶς νὰ ἀναφέρωμεν καὶ τὴν Λειτουργίαν Ἰακώβου
τοῦ Ἀδελφοθέου, (τὴν ὁποίαν συνέτεμεν ὁ Βασίλ.)
καὶ τοῦ Μάρκου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ, καὶ τὰς Δια-
ταγὰς τῶν Ἀποστόλων, τῶν ὁποίων δὲν δύναται
νὰ ἀκρωτηριάσωσι τὴν ἀρχαιότητα· μένει κατὰ
πάντα λόγον, καὶ ὡς ἐκ τῆς πολιᾶς ἀρχαιότη-
τος, τὸ δόγμα τῆς μετουσιώσεως ἀναντίρρητον.

22. Ἄν δὲ ἡ λέξις Μετουσίωσις ᾖ μετα-
γενεστέρα· (διότι οἱ ἀρχαιότεροι ὠνόμαζον τὸ
πρᾶγμα Μεταβολὴν, Μεταποίησιν, Ἀνάδειξιν τοῦ
ἄρτου κτλ.) ἡμεῖς ἔχομεν παράγγελμα παρὰ τῶν
Πατέρων μας, περὶ ὀνομασιῶν νὰ μὴ διαφερώμεθα,
ἀρ-

παλαιῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας οὐδεὶς μνημονεύει Διονυσίου
Ἀρεοπαγίτου, εἰ μὴ μόνος ὁ Θεολ. Γρηγόρ. Ἀορίστως, εἰς τὰ
Γενέθλ. τοῦ Χριστοῦ, ἐν οἷς λέγει· “ Οὕτω μὲν τὰ ἅγια
τῶν ἁγίων, ἃ καὶ τοῖς Σεραφίμ συγκαλύπτεται, καὶ δοξά-
ζεται τρισὶν ἁγιασμοῖς, εἰς μίαν συνιοῦσι κυριότητα καὶ διό-
τητα· ὁ καὶ ἄλλω τινὶ τῶν πρὸ ἡμῶν πεφιλοσόφηται κάλλι-
στά τε καὶ ὑψηλότατα. „ διότι λέγουσιν, ὅτι μὲ ταύτην
τὴν ἀοριστίαν, προσδιοριζομένην ὁμῶς μὲ τὸ, πρὸ ἡμῶν, τὸν
Ἀρεοπαγίτην ἐννοεῖ ὁ Πατὴρ, τὸν ἄριστα τὸν Σεραφικὸν ὁ-
μνον τοῦ Ἡσαίου διερμηνεύοντα. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Γρηγόρ. ἠκμα-
ζε περὶ τὰ μέσα τοῦ Δ'. αἰῶνος, λοιπὸν ὁ Διονύς. ἔπεται
ὅτι ἠκμαζε περὶ τὰ τέλη τοῦ Γ'. αἰῶνος, ἢ περὶ τὰς ἀρχὰς
τοῦ Δ'. ἐπομένως ἦν προγενέστερος καὶ τοῦ μεγάλου Ἀδα-
νασίου, ἢ καὶ σύγχρονος τοῦ ἐλάχιστον.

ἄρκεῖ μόνον νὰ συμφωνῶμεν μὲ τὸ ὅλον κατὰ τὴν ἔννοιαν. (1) Παρεδέξατο λοιπὸν τῆς λέξεως ἡ Ἐκκλησία, χωρὶς νὰ ἀρνηθῇ καὶ τὰς ἄλλας, ὡς προσφουεστάτην αὐτὴν νὰ δηλώσῃ τὸ ὑποκείμενον περὶ οὗ ὁ λόγος, χωρὶς νὰ φρονῇ, ἅπαγε, ὅτι ἡ μετουσίωσις αὕτη εἶναι φανταστικὴ ἀλχημεία, ἀλλὰ μεταβολὴ ἀπὸ οὐσίας εἰς οὐσίαν, ἀπὸ φθιρομένης εἰς ἀφθαρτον· τοῦτο δὲ τῶν θαυμάτων τὸ θαῦμα, τὸ πᾶσαν κατάληψιν ἀνθρωπίνην ὑπερβαῖνον, καὶ ὑπεραλλόμενον τὴν τάξιν τῆς φύσεως, καὶ πίστει μόνῃ διακρατούμενον.

23. Συστρεφόμενοι οἱ ἀντίπαλοι, ἀντιπροβάλλουσιν ὡς Ἑκτορα ὑπὲρ τῶν βλασφημιῶν τῶν τῶ, Ἄν ἡ μετουσίωσις γίνεται, διατὶ νὰ εὐρωτιᾷ, νὰ μουχλιάζῃ, ἢ νὰ σκωληκιᾷ τὸ Κυριακὸν Σῶμα, παρὰ τῶν Ἱερέων διατηρούμενον, δέον νὰ διαμένῃ ἀδιάφθορον εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα;

Ἀποκρίνομαι, ὅτι σκωληκίσεις οὐδέποτε ἤκουσταί μοι ὅτι συνέβη· ὁ δὲ εὐρὼς καὶ ἡ μουχλα συμβαίνει μὲν, ἀλλὰ συμβαίνει οὐχὶ οὐσιωδῶς εἰς τὰ Ἅγια, ἀλλ' εἰς μόνα τὰ συμβεβηκότα τοῦ ἄρτου καὶ οἴνου, καὶ τὴν ἐνοῦσαν εἰς αὐτὰ νοτίδα, καὶ ὑγρασίαν, τὰ ὅποια δὲν μετουσιοῦνται εἰς σῶ-

(1) Γρηγόρ. Νύσσ. Κατηχητικ. λβ'. "Μέρος τι τῶν μυστικῶν διδαγμάτων καὶ ἡ περὶ τὸ λουτρὸν ἐστὶν οἰκονομία· ὃ εἴτε Βάπτισμα, εἴτε Φώτισμα, εἴτε Παλιγγενεσίαν βούλοιστό τις ὀνομάζειν, οὐδὲν πρὸς τὴν ὀνομασίαν διεφερόμεθα... Καὶ ὁ Θεολόγ. Γρηγ. "Μηδὲν γὰρ οἱ περὶ ταῦτα ζυγμαχοῦντες ἀσχημονεῖτωσαν, ὥσπερ ἐν ὀνόμασι χειμένης ἡμῖν τῆς εὐσεβείας, ἀλλ' οὐκ ἐν πράγμασι. ,,"

σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ· διότι τῆς μετουσιώσεως γενομένης οὐσιωδῶς καὶ πραγματικῶς, σώζονται μόνα κατ'οἰκονομίαν ἄρρητον τὰ τοῦ ἄρτου καὶ οἴνου συμβεβηκότα, τὰ τῇ αἰσθήσει ὑποκείμενα τοῦ Δεσποτικοῦ σώματός τε καὶ αἵματος. “ Οἶδε γὰρ ὁ Θεός, λέγει ὁ Θεῖος Δαμασκηνός, ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη ἀσθένεια πολλάκις τὰ μὴ κατὰ συνήθειαν τετριμμένα ἀποστρέφεται δυσχεραίνουσα. Τῇ οὖν συνήθει συγκαταβάσει κεχρημένος, διὰ τῶν συνήθων τῆς φύσεως ποιῆται τὰ ὑπὲρ φύσιν.... Ἐπεὶ ἔθος τοῖς ἀνθρώποις ἄρτον ἐσθίειν, καὶ οἶνον πίνειν, συνέζευξεν αὐτοῖς τὴν αὐτοῦ Θεότητα, καὶ πεποίηκεν αὐτὰ σῶμα καὶ αἷμα αὐτοῦ, ἵνα διὰ τῶν συνήθων καὶ κατὰ φύσιν ἐν τοῖς ὑπὲρ φύσιν γινώμεθα... Εἶδὲ τὸν τρόπον ἐπιζητεῖς πῶς γίνεται, ἀρκεῖ σοι ἀκοῦσαι, ὅτι διὰ Πνεύματος ἁγίου, ὥσπερ καὶ ἐκ τῆς ἁγίας Θεοτόκου, διὰ Πνεύματος τοῦ ἁγίου ἑαυτῷ ὁ Κύριος σάρκα ὑπεστήσατο, καὶ πλέον οὐδὲν γινώσκομεν. „ κτλ.

24. Λοιπὸν, ἐν ἀνακεφαλαιώσει, ἡ μετουσίωσις εἶναι μυστήριον ὑπερφυέστατον, τῶν θαυμάτων τὸ θαῦμα· διότι ἔχει μὲν αἰσθητὰ συμβεβηκότα, καθ' ὅλα καὶ τὰ ἄλλα μυστήρια, συγκρύπτει δὲ καθ' αὐτὸ τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν, τῆς τοῦ κόσμου σωτηρίας ἀντίλυτρον· τὸ ὁποῖον πάλαι μὲν ὑπὸ τῶν Προφητῶν ἦν προηγορευμένον· εἶτα δὲ ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, τοῦ ἰδίου αὐτοῦ, παραδεδομένον ἐν τῷ μυστικῷ δείπνῳ τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ μαθηταῖς καὶ Ἀποστόλοις, καὶ ὑπ' αὐτῶν ἐκείνων ἄνδρες τοῖς διαδόχοις αὐτῶν Ἐπισκόποις καὶ Ἱερεῦσι, μέχρις ἡμῶν διήκει ἀλληλοδιαδόχως, καὶ ἀφ' ἡμῶν μέχρι συντελείας τοῦ αἰῶνος διενεργη-

γη.

γηθήσεται θεία χάριτι, " ἄχρις οὗ ἂν ἔλθῃ. ",
κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον, (3. Δ'.) καὶ διαρ-
ραγῶσιν οἱ Χριστομάχοι, παντοιοτρόπως γὰρ τὸ
ἐμποδίσωσι στρατευόμενοι· οἵτινες μὲ ἐξήκοντα
τόσας αἰρέσεις, ὡς μὲ τόσας φοβεράς τάχα φά-
λαγγας, ἀγωγίζονται μὲν γὰρ καταβάλωσι τὸ μέ-
γα Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, τὴν Ἐκκλησίαν του τὴν
ἀκράδαντον· ἀλλὰ ματαιοῦνται οἱ δεῖλαιοι ἐν ταῖς
ἐπιθυμίαις τῆς ψυχῆς αὐτῶν· διότι, καζόλου οἱ
ὀρθόφρογες, ἐστηριγμένοι εἰς τὴν Πίστιν, (πλήν
τιγῶν διεφθαρμένων ἐκ κακῆς θείας καὶ φαυλοβιό-
τητος, καὶ ἐν ταυτῷ ἐν ἀγενεῖ καὶ παχεῖα ἀγνοία
ἐντεθραμμένων·) ἐστηριγμένοι εἰς τὴν Πίστιν, δὲν
ἐμωράνθησαν βέβαια γὰρ ἐσηχηθῶσι τὰς κεκοφῶνους
αὐτῶν βλασφημίας, καὶ γὰρ παραδεχθῶσι τὰ ἀσυλ-
λόγιστα συμπεράσματα, τῶν μήτε πράξιν, μήτε θεω-
ρίαν ἐχόντων ὑψηλοτέρων, ἀλλ' ὑποκειμένων τῇ χα-
μερπεῖ ὕλῃ, καὶ τοῖς κοσμικοῖς πάθεσι, καὶ μηδε-
μίαν ἄλλην ἀρετὴν ἐξασκούντων τῆς κατὰ Χριστὸν
πολιτείας, εἰμὴ μόνον τὸν λεγόμενον παρ' αὐτοῖς
Φιλανθρωπισμὸν, καὶ αὐτὸν κατὰ πρόσχημα, μὲ
σκοπὸν ἑτεροτελῆ, δι' οὗ προσπαθοῦσι γὰρ ἀγορά-
ζωσι τῶν ἀπλοϊκῶν τὰς ψυχὰς· τὴν δὲ Φιλοθείαν
ἐν παρέργῳ καδυποκρίνεται, Δεισαιδιμονίαν ἀμα-
θῶς καὶ ἀσεβῶς ἐρομάζοντες· οἴμοι τῶν κακῶν!
Ἀλλ' ἡμεῖς, ὦ γενναῖοι, γνωρίζομεν τοὺς χαρα-
κτῆρας τοῦ Φιλοθέου καὶ Δεισιδαίμονος, καὶ εἰς
τὰς κομπορρήμοσύνας καὶ κεκοφῶνίας ὑμῶν δὲν ἐξη-
παζόμεθα.

25. Καὶ ἐδῶ χρέος ἀδελφικὸν ἐκπληρῶ, ἐὰν
ζωγραφήσω ἐν συντόμῳ τοὺς χαρακτῆρας τῆς Αἰ-
ρέσεως, καὶ τῆς Ὀρθοδοξίας, ὥστε ἐν ευκολίᾳ μὲ
πρῶ-

πρώτην ἐπιβολὴν τοῦ νοῦς, ἀδελφοί, νὰ τὰς δια-
 κρίνετε. Ὁ πρώτιστος χαρακτήρ μιᾶς θρησκείας
 αἰρετικῆς εἶναι ἢ ἡ λεοντῆ, ἢ ἡ ἀλωπεκῆ, ἡ βία,
 ἢ ἡ δολιότης· μεῦ αὐτὰ προσπαθεῖ νὰ αὐξήσῃ τὴν
 ὑπαρξίν της· διότι ἄλλως ἐξοιτοῦται, καὶ δὲν ὑ-
 φίσταται. Ὁ χαρακτήρ τῆς Ὁρθοδοξίας εἶναι ἡ
 εἰλικρίνεια, καὶ ἡ ἐλευθεριότης· κανένα δὲν ἐπι-
 βουλεύεται, δὲν τοξεύει ἐκ τοῦ ἀφανοῦς· δὲν ἀγωνί-
 ζεται μετὰ κολακείαν, μετὰ ὑποσχέσεις, καὶ μετὰ ὑ-
 πουλότητα, ἢ μετὰ βίαν, καὶ τυραννίαν, διὰ νὰ κά-
 μῃ τὰ ἐκ ξένης μάνδρας λογικὰ πρόβατα προσή-
 λυτά της· καὶ κανέναν προσήλυτον δὲν τὸ ἐκβάλλει
 ἔξω, τὸ δέχεται εὐμενέστατα· τὸ κατηχεῖ μετὰ ζῆ-
 λον, μετὰ πραότητα καὶ ἀλήθειαν. Τὸν πείσμονα
 αἰρετικὸν, μετὰ μίαν καὶ δευτέραν νοουθεσίαν τὸν
 παραιτεῖται· δὲν τὸν φυλακώνει, δὲ τὸν δεισμέμνει,
 δὲν τὸν κολαφίζει, δὲν τὸν βασανίζει, δὲν τὸν βιά-
 ζει νὰ ᾔῃ ὁμολογητῆς της· λέγει, "Ὅς τις θέλει
 ὀπίσω μου ἀκολουθεῖν, εἶναι ἐλεύθερος· τὰ ἴδια
 της τέκνα τὰ ἀφίνει ἐλεύθερα, ὅπου θέλει νὰ ὑ-
 πάγῃ, ἂν θέλῃ, τὸ καθὲν, χωρὶς νὰ παραμελῇ
 ὅμως τοῦ νὰ τὰ ὀδηγῇ εἰς τὴν σωτηρίαν των. Ὁ
 καθεὶς ἐλευθεριάζει νὰ φρονῇ ὅ,τι θέλει· δὲν
 βιάζει τὴν συνειδήσιν του· τὸν προσδιορίζει ὅμως
 νὰ μὴ μεταδίδῃ τὰς κακοφροσύνας του εἰς τοὺς
 ἄλλους· εἰς τοῦτο ἐπαγρυπνεῖ· διότι φυλάττει τὸ,
 " Ἡ μὴ ποίει τὸ κακόν, ἢ μόνος ποίει, " καὶ,
 " Οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ, δι' οὗ τὸ σκάνδαλον
 ἔρχεται. " Παρατηρεῖ τὸ τί ἐκφέρει τὸ στόμα
 του, καὶ προσέχει εἰς τὴν ἐξωτερικὴν του λατρείαν·
 ἐνδομύχως ὅμως τὸ τί φρονεῖ ἕκαστος, τί ἔχει εἰς

τὸν ἐγκράτῳ, δὲν τὸ ἐξετάζει· τὸ ἀγίνει εἰς
τὸν ἐξετάζοντα καρδίας καὶ νεφρούς· καθὼς ὅμως
ἀρχίζει τὰ ἐξερεύγεται ἄτοπα, τὰ μιζήν τὰς ἀ-
καίας τῶν συναδελφῶν του, τὰ προξενῇ σκάνδαλα,
τὰ διεγείρει σχίσμα εἰς τὸ ὀρθόδοξον πλῆρωμα,
ἢ μὲ λόγῳ, ἢ μὲ ἔργῳ· τότε πλέον συνειθίζει
τὰ μὴ σιωπᾶ· γράφει καὶ λέγει τὰς ἀληθείας
καὶ πρὸς ἐκείνους καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους, τὸν μὲν,
μήπως καὶ τὸν φέρει εἰς τὴν ἀληθογλωσσίαν· τοὺς
δὲ, διὰ τὰ μὴ διαστρέφωσι καὶ αὐτοί· τὸν συμ-
βουλεύει λοιπὸν μητρικῶς τὰ καθήκοντα, καὶ ἀ-
μέσως τὸν συγχωρεῖ, ἃν ἐκκαθήσῃ τὸ, Ἡμάρτος,
διὰ στόματος· εὐχαριστεῖται εἰς τοῦτο, καὶ τὸ
πνεῦμα ἀφίνει εἰς τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ· Ἄν ὁ-
μως πάλιν δὲν ἡσυχάζῃ, καὶ διαφιλοτιμαῖ πρὸς
τὴν Ἐκκλησίαν, τότε συζηροτεῖ σύνοδον, τὸν ἐξε-
λέγχει, τὸν παραδειγματίζει, τὸν ἀφορίζει, καὶ
τὸν δεικνύει ὡς πρόβατον φωρλέον καὶ ἀπορεύ-
ξιμος. Καὶ ταῦτα μὲν εἰς τὸν ἀτακτοῦντα δογ-
ματικῶς· ὅταν δὲ πλημμελῇ ἠθικῶς, τὸν διδάσκει
τὰ καλὰ καὶ συμφέροντα, καὶ δοκιμάζει παντοιο-
τρόπως τὰ τὸν φέρῃ εἰς τὴν ὀρθότητα· δὲν εἰση-
κούσθῃ; τότε ἔχει πλέον ὡς τὸν ἐθτικόν, καὶ ὡς
τὸν τελώγη.

26. Ἴδου ὁ χαρακτήρ τῆς μέσης καὶ βασιλι-
κῆς ὁδοῦ, τῆς ὁποίας περιπατεῖ ἡ Εὐσέβεια· ὅλα
τὰ ἐναντία ἔχουσιν αἱ Αἱρέσεις. Καὶ διὰ τὰ εἰ-
πῶ ἔτι ἐπιτομώτερον· Ἡ Εὐσέβεια δὲν κηρύττει
ποτὲ τὴν μάχην, εἰ ὅσον ἡσυχάζουσιν αἱ Αἱρέ-
σεις· ὅταν ὅμως ἐξεῖται τὴν κηρύξωσι, καὶ σκα-
δαλίζωσι τοὺς τρεφίμους της, τότε πλέον αὐτὴ, μὲ
ἅλα

ἔλα τὰ δυνατάτης, προσπαθεῖ νὰ ὑπέρσπισθῇ τὰ δικαιώματάτης, πρὸς ἡσυχίαν τῶν τέκνων της. Ὅλα ταῦτα εἶναι ἐξηγμένα ἀπὸ τοῦ νόμου τοῦ Εὐαγγελικοῦ, ᾧ ἠκολούθησαν ὅλοι οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας καὶ μερικῶς καὶ συνοδικῶς, εἰς ὅλον τῆς Ἐκκλησίας τὸ Χρονολόγιον.

27. Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἐρωτῶ. Πότερον, ὦ ἀδελφοίμου ὁμογενεῖς, οἵτινες ἠξεύρετε νὰ ἐκτιμᾶτε τὴν Πίστιν, ἥτις μᾶς διέσωσε τὸν ἐθνικὸν χαρακτῆρα, μεταξὺ τοσούτων τῆς σφαίρας μεταβολῶν. οἵτινες ἠξεύρετε νὰ ἐκτιμᾶτε τὸ πανακήρατον αἷμα τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, τὸ ὑπὲρ ἡμῶν εἰς ἄφεσιν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ἐκχυθὲν, καὶ καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἱεροτελεστούμενον. “Τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. . .”, Πότερον λέγω, τὰς κενοφωνίας τῶν γλωσσάλγων αἰρετικῶν, τὰς ἀντιμητριάς ἐτεροδοξίας, τὰς ἀντιθέους βλασφημίας, προτιμᾶτε νὰ ἀκούετε μᾶλλον, ἢ τὰς ἀγίας ἀληθοφωνίας τῆς μητρὸς Ἐκκλησίας, τὰς γλυκεῖας διδασκαλίας τῶν πράξει καὶ θεωρίᾳ κεκοσμημένων Θεσπισίων ἀνδρῶν, τῶν προγόνων σας, καὶ τὰ ὑπερύφιστα αὐτῶν νοερά συστήματα, τοὺς ἀθωοτάτους σκοπούς των, τὰ οὐράνια δόγματα καὶ διδάγματα τῶν καθαρωτάτων καὶ ἀπαθεστάτων ἐκείνων ψυχῶν, τῶν θεοπνεύστων, τῶν θαυματουργῶν, τῶν ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ὡς φαινῶν φωστήρων διαλαμψάντων μὲ τὰ ἀθάνατάτων συγγράμματα; Ποίους ἔχετε νὰ ἀκούσετε, τούτους, ἢ ἐκείνους; τούτους τοὺς συμφεροτοδιώκτας, ἢ ἐκείνους, οἵτινες ἔθυσαν τὴν ψυχὴν των ὑπὲρ τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ; ἐκείνους βέβαια, καὶ οὐχὶ τούτους, ἂν ἀληθῶς ᾖστε Ἑλληνορωμαῖοι, ἂν ἀλη-

91-

Θινοὶ υἱοὶ τῶν μεγάλων φωστήρων τῆς οἰκουμένης. (1)

28. Μὴ παντὶ πνεύματι πιστεύετε, ἀδελφοί. Εἴ τις εὐαγγελίζεται ὑμᾶς παρὰ παρελάβετε ἀπὸ τοῦ ἀρχιδιδασκάλου Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν πιστῶν διαδόχων αὐτοῦ, εἰς τοὺς ὁποίους ἐνεπιστεύθη ὡς ἱερὰν παρακαταθήκην, τὰ ἁγία του μυστήρια· ὁ τοιοῦτος λέγω, ἀποτρόπαιος ἔστω ὑμῖν· φεύγετε ἀπ' αὐτοῦ, ὡς ἀπὸ πυρός· μὴ ὑποβάλητε ἀκοήν· σκορπίος εὗδει ὑπὸ τὴν γλῶσσαν αὐτῶν· τάφος ἀνέωγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν, ταῖς γλώσσαις αὐτῶν ἐδολιοῦσαν· ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὴν γλῶσσαν αὐτῶν. (πρὸς Ῥωμ. Κεφ. γ'. 13.)

29. Ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν, οἱ τοῦ Χριστοῦ λέγω διάδοχοι, καὶ τούτους πρὸς οὓς ἤδη διαφερόμεθα, καὶ τούτους ἐφώτισαν διὰ τῶν σοφῶν συγγραμμάτων των, καὶ τὸ παχὺ σκότος τῆς ἀσβεΐας αὐτῶν ἀπεσόβησαν· οὗτοι δὲ, ἀγνωμόνως κινουσι γλῶσσαν ὑβρίστριαν κατ' αὐτοῦ, Καλοὺς ἀνθρώπους μόνον ἀποκαλοῦντες, οἱ ἀφιλόκαλοι καὶ ἀβέλτεροι. Καλοὺς ἀνθρώπους μόνον; τοὺς τίνας; καὶ ποίους; καὶ πόσους; οἱ τίνες; καὶ ποῖοι; καὶ πόσοι; αἱ σάρκες, τὰ πνεύματα; οἱ τοῖς πάθεσι πρόσυλοι, τοὺς αὐλοὺς τῇ ἀπαθείᾳ; οἱ ἔρποντες σκώληκας, τοὺς ὑψιπέτας αἰετοὺς τῆς Θεολο-

(1) “ Δεῖ γὰρ ἡμᾶς καὶ πρέπει τοιαῦτα φρονεῖν, τοιαύτην τε σῶζειν ἀγαθὴν συνείδησιν πρὸς τοὺς Πατέρας, εἴγε μὴ τόδοι συγχάτομεν, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν ἔχομεν τὰς παραδόσεις, καὶ παρ' αὐτῶν τὴν τῆς εὐσεβείας διδασκαλίαν. „ Ἀδακιάσ. ὁ μέγ. περι τῆς ἐν Ἀριμίν. Συνόδ.

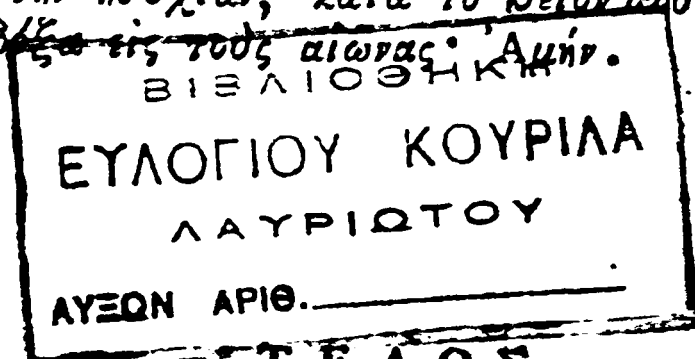

λογίας; τοὺς ἀγνοιστάς, τοὺς στεφανίτας, τοὺς εὐ-
 χειστάτους τὴν γλῶσσαν καὶ τὰ φροῦνματα· οἱ
 Σαρδανάπαλοι, οἱ Συβαρίται, οἱ κάτοιχοι τῶν Σό-
 λων, οἱ τὴν γλῶσσαν ἀπόλοποι; οἱ ἐκατόν, τοὺς
 μυρίους; Ἀγίου; αἰδρας, αἰδρας θαυματουργοὺς,
 φιλτάτους τοῦ Ἰψίστου, οἵτινες ἐρύλαξαν ἀκριβῶς
 τὸ, "Διδάξω αἰῶνας τὰς ὁδοὺς σου, καὶ ἀσεβεῖς
 ἐπὶ σὲ ἐπιστρέψουσιν. Ῥυσαί με ἐξ αἱμάτων ὁ
 Θεός, ὁ Θεός τῆς σωτηρίας μου· (Ψαλ. γ'. 13.)
 αἰδρωποι εἰσγῆις αὐτοί, οἵτινες διόλου ἠγνόησαν
 τὸ, "Αἰδρα αἱμάτων καὶ δόλιον βδελύσσεται
 Κύριος·" (Ψαλ. 1.6.) δι' αὗς ἐτεπλήσθη ἡ οἰκου-
 μένη σφαγίῳ θρησκευτικῶν· αὐτοὶ λέγω τὰ ἐνο-
 μάζων ἀνεπισχύτως ἐκείνους, Καλοὺς μέντοι
 αἰδρώπους; καὶ λοιπὸν, "Ἴσον γλαύξ, ἴσον κο-
 ραίη φθέγγεται." Ἀλλ' οἱμοὶ τῶν κακῶν! Ὅ-
 ποῖοι στέφανοι περιμένουσιν ἐκείνους! διὸ ἐκείνους
 μὲν μακαρίζομεν καὶ αἰνουμεν διετησίαις τιμαῖς·
 τούτους δὲ ἐλεοῦμεν, παρὰ ὅτι τοὺς μισοῦμεν καὶ
 ἀποστρεφόμεθα.

30. Ἀλλ' ὦ Θεέ καὶ Κύριε τοῦ ἐλέους, φωτί-
 σοι αὐτούς, σὺ θεοῦμεθα, ὁ φωτίζων πάντα ἄν-
 θρωποι ἐρχόμενοι εἰς τὸν κόσμον· καὶ τοὶ αὐτοὶ
 πρέπει, ὡς φύσει ἐλεύθεροι, τὰ θελήσουσι τὰ φω-
 τισθῶσι προσηυμένως, διὰ τὰ τοὺς φωτίσθαι ἡ χά-
 ρις σου ἐπομένως. Σὺ ἐχορήγησας, Κύριε, τὸ ἐλεύ-
 θερον, καὶ πῶς ἡμπερεῖς τὰ τὸ καταβιάσθαι; αἱ
 ἀποφάσεις σου εἶναι ἀμετάτρεπτοι· διὸ εἶσαι Θεός
 βιαστής· βοηθεῖς ἡμᾶς τοὺς τρέχοντας τὸ στά-
 διον τῆς ἀρετῆς, καὶ ἀναστέλλεις τοὺς τρέχοντας
 τὸν ὁρμόν τῆς κακίας· κώλυτον λοιπὸν αὐτούς,
 Κύριε, ἀπὸ τοῦ κακοῦ ὀργασμοῦ τῶν· φήμασιν αὐ-
 τῶν

τῶν τὰ ἀπύλωτα στόματα, καθὼς ποτε τὰ τῶν
ἀντιζήλων των, διὸ καὶ μᾶς ἀφῆκαν ἡσυχους· διὰ
τὰ μὴ σκανδαλίζωσιν ἡμᾶς, καὶ ἐμβάλλωσιν εἰς
πειρασμούς, οἵτινες ἐπιθυμοῦμεν, καθὼς γνωρί-
ζεις, τὴν ἡσυχίαν, κατὰ τὸ θεῖόν σου βούλημα·
ὣ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας· Ἀμήν.

Υγιεινὸν βοήραβίου ἱατροῦ, ποιηθεὶν ὑπὸ Ν. Λο-
γάδου 1814.

Εἰ κεφαλὴν μὲν ψυχεῖν ἔγχε, πόδας δὲ τ' ὑπ' ἄκρους,
θερμοτέρους εὖ ἔχοις, γαστέρα δ' εὐπετέα,
οὔκεν χρήζοις ἱατροῦ, πολυφαρμάκου ἀνδρός,
ἀλλ' ὑγιᾶς ζῶης, λειπόμενον βίотου.

